

Justičná spolupráca v občianskych veciach v Európskej únii

Sprievodca pre právnikov

OBSAH

1. Úvod	4	4. Konkurzné konanie	30
1.1. „Justičná spolupráca v občianskych veciach“ – preklenovanie rozdielov medzi justičnými systémami v EÚ	5	4.1. Kontext	31
1.2. Smerom k skutočnému európskemu priestoru spravodlivosti v občianskych veciach	5	4.2. Európske nariadenie o konkurznom konaní	31
1.3. Osobitné postavenie Dánska, Írska a Spojeného kráľovstva	6	5. Rozhodné právo	36
1.4. Posilnená spolupráca	6	5.1. Rozhodné právo — problematika	37
1.5. „Acquis“ v občianskom práve	7	5.2. Rozhodné právo pre zmluvné záväzky – nariadenie Rím I	37
1.6. Zásada vzájomného uznávania a zrušenie doložky vykonateľnosti	7	5.3. Rozhodné právo pri nedovolenej manipulácii – nariadenie Rím II	43
2. Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v občianskych a obchodných veciach – nariadenie Brusel I	10	6. Rodičovská zodpovednosť a rozvod	50
2.1. Všeobecný úvod	11	6.1. Nariadenie Brusel IIa	51
2.2. Nariadenie Brusel I a prepracované znenie nariadenia Brusel I	12	6.2. Rozhodné právo pri rozvodoch – nariadenie Rím III	58
3. Európske konania v občianskych a obchodných veciach	24	7. Vyživovacia povinnosť	62
3.1. Prehľad	25	7.1. Kontext k nariadeniu o vyživovacej povinnosti – nariadenie Brusel I a Haagsky dohovor z roku 2007 o vyživovacej povinnosti	63
3.2. Európsky exekučný titul pre nesporné nároky – EEO	25	7.2. Účel nariadenia o vyživovacej povinnosti	63
3.3. Európske konanie o platobnom rozkaze – EOP	27	7.3. Rozsah pôsobnosti	64
3.4. Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu – ESCP	28	7.4. Právomoc	64
3.5. Európsky príkaz na zablokovanie účtov – EPZÚ	29	7.5. Rozhodné právo – článok 15	66
		7.6. Uznávanie a výkon	67
		7.7. Právna pomoc a oslobodenie od trov – články 44 až 47	68
		7.8. Ústredné orgány – články 49 až 63	69

8. Dedenie 70

- 8.1. Kontext a účel nariadenia o dedení 71
- 8.2. Právomoc v dedičských veciach 72
- 8.3. Rozhodné právo 74
- 8.4. Uznávanie a výkon 78
- 8.5. Európske osvedčenie o dedičstve – články 62 až 73 79
- 8.6. Informácie o právnych predpisoch a postupoch
v členských štátoch – články vv 87

9. Doručovanie písomností 84

- 9.1. Kontext k nariadeniu o doručovaní písomností 85
- 9.2. Nariadenie o doručovaní písomností 85

10. Vykonávanie dôkazov 90

- 10.1. Kontext k nariadeniu o vykonávaní dôkazov 91
- 10.2. Nariadenie o vykonávaní dôkazov 91

11. Právna pomoc 94

- 11.1. Kontext 95
- 11.2. Smernica o právnej pomoci 95

12. Mediácia 98

- 12.1. Mimosúdne urovanie – alternatívne spôsoby riešenia
občianskych a obchodných sporov v Európskej únii 99
- 12.2. Európsky kódex správania pre mediátorov 99
- 12.3. Európska smernica o mediácii 99

13. Výkon rozsudkov 102

- 13.1. Kontext 103
- 13.2. Európsky príkaz na zablokovanie účtov (EPZÚ) 103
- 13.3. Právomoc 105
- 13.4. Získanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov 105
- 13.5. Čo sa deje po vydaní EPZÚ 107
- 13.6. Opravné prostriedky a ďalšie ustanovenia
na ochranu záujmov dlžníka 108

14. Uľahčenie justičnej spolupráce a prístupu k informáciám v praxi 110

- 14.1. Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci 111
- 14.2. Sprístupňovanie informácií v Európskom
portáli elektronickej justície 113

Zoznam nástrojov, na ktoré sa odkazuje v tomto sprievodcovi 116

Úvod

1.1. „Justičná spolupráca v občianskych veciach“ – preklenovanie rozdielov medzi justičnými systémami v EÚ

Oblasť európskeho práva prešla počas posledných 15 rokov významným vývojom, právnici ho však zväčša nechávajú bez povšimnutia. Medzinárodné súkromné právo – alebo „justičná spolupráca v občianskych veciach“ podľa terminológie zo Zmluvy – sa vyvinulo ako nezávislá a samostatná oblasť európskeho práva. Keďže Amsterdamskou zmluvou bola Európskej únii zverená právomoc tvoriť právne predpisy v oblasti medzinárodného súkromného práva, v danej oblasti bol prijatý veľký počet európskych legislatívnych aktov. Podobne ako v iných oblastiach práva Európskej únie majú nástroje prijaté v tejto oblasti prednosť pred vnútroštátnymi právnymi predpismi členských štátov a sú s vnútroštátnymi právnymi predpismi prepojené, pokiaľ ide o stanovenie spoločných minimálnych procesných noriem na úrovni Únie v konkrétnych oblastiach práva.

Európske medzinárodné súkromné právo má praktický význam pre právnikov – sudcov, advokátov, notárov a príslušníkov iných právnych profesií –, ktorí rozhodujú vo veciach občianskeho a obchodného práva, prípadne poskytujú poradenstvo a zastupujú klientov v týchto veciach. Zásady voľného pohybu tovaru, služieb, kapitálu a osôb podporujú mobilitu európskych občanov a rozvoj obchodných aktivít v rámci celej Európskej únie. Právnici sa teda čoraz častejšie stretávajú so situáciami s cezhraničným dosahom a s problémami a právnymi otázkami, ktoré sa riadia právnymi predpismi EÚ. Tieto situácie môžu zahŕňať napríklad plnenie zmlúv o cezhraničnej dodávke tovaru a poskytovaní služieb, právne otázky týkajúce sa pohybu turistov a dopravných nehôd v zahraničí, otázky týkajúce sa nadobúdania hnuteľného aj nehnuteľného majetku fyzickými osobami a podnikmi

v niektorom alebo vo viacerých členských štátoch Európskej únie, v ktorých nemajú sídlo, nakladania s týmto majetkom alebo dedenia majetku po fyzických osobách, ktoré vlastní majetok a majú väzby vo viacerých členských štátoch. Aj v oblasti rodinného práva sú čoraz častejšie medzinárodné osobné vzťahy a pravidelne sa objavujú právne otázky z prípadov týkajúcich sa vzťahov cezhraničných rodín a rodičovských práv a povinností. Podobne aj malé a stredné podniky (MSP), ktoré tvoria významnú zložku tuzemského európskeho trhu, dnes vykonávajú zahraničné transakcie takmer ako samozrejmosť, často online. Právnici v členských štátoch si teda nemôžu dovoliť nedržať krok s najnovším vývojom v tejto čoraz zložitejšej a významnejšej oblasti činnosti Európskej únie.

1.2. Smerom k skutočnému európskemu priestoru spravodlivosti v občianskych veciach

Pravidlá justičnej spolupráce v občianskych veciach vychádzajú z predpokladu rovnakej hodnoty, právomocí a postavenia právnych a justičných systémov jednotlivých členských štátov a rozsudkov ich súdov, čiže z **princípu vzájomnej dôvery** voči svojim súdom a právnym systémom. Jadrom tohto princípu je vzájomné uznávanie rozhodnutí súdov členských štátov. Zahŕňa aj myšlienku praktického uplatňovania **cezhraničnej spolupráce medzi jednotlivými súdmi a súdnymi orgánmi**. Jednotné pravidlá v tejto oblasti sú dôležité pre posilnenie právnej istoty a predvídateľnosti v právnych situáciách s cezhraničnými dôsledkami: ak by každý členský štát individuálne určoval, ktoré právo by sa malo uplatňovať na jednotlivé cezhraničné právne vzťahy, ktorý súd by bol pre ne príslušný a ktoré rozsudky ktorých ďalších členských štátov by sa mali uznávať, výsledkom by bola právna neistota pre občanov aj podniky, pokiaľ ide o príslušnosť a o rozhodné právo.

Na zasadnutí **Európskej rady v Tampere** 15. a 16. októbra 1999 Rada sformulovala cieľ vytvoriť „skutočný európsky priestor spravodlivosti“, ktorý by vychádzal zo zásady, že jednotlivcom a podnikom by v uplatňovaní ich práv nemala brániť, ani by ich od tohto uplatňovania nemala odrádzať, nezlučiteľnosť alebo zložitosť právnych a administratívnych systémov v členských štátoch. Za prioritné opatrenia v tejto oblasti Rada určila najmä **lepší prístup k spravodlivosti** v Európe, **vzájomné uznávanie** súdnych rozhodnutí a väčšiu mieru **konvergencie** v oblasti občianskeho práva.

Pojem **justičná spolupráca v občianskych veciach** sa po prvýkrát objavil v **Maastrichtskej zmluve** (Zmluve o Európskej únii), v ktorej sa justičná spolupráca v občianskych veciach vymedzila ako predmet spoločného záujmu členských štátov. V **Amsterdamskej zmluve** sa táto politika spolupráce, ktorá sa dovtedy výhradne zameriavala na opatrenia, ktoré majú prijať členské štáty, stala predmetom legislatívnych opatrení prijímaných inštitúciami Európskeho spoločenstva. V **Lisabonskej zmluve** sa výslovne spomína **zásada vzájomného uznávania** rozsudkov v občianskych veciach, ale otázka legislatívnej právomoci zostala v podstate nedotknutá. V **článku 81** Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa uvádza úplný zoznam činností, ktoré môžu byť predmetom legislatívy. Mnohé z nich sú známe z obsahu predchádzajúcich zmlúv, ale v zozname sa teraz výslovne spomína zabezpečenie účinného prístupu k spravodlivosti a justičného vzdelávania sudcov a zamestnancov súdov. V článku 81 sa takisto objasňuje, že justičná spolupráca v občianskych veciach môže zahŕňať prijatie opatrení na aproximáciu zákonov a iných právnych predpisov členských štátov. S výnimkou opatrení v oblasti rodinného práva sa všetky právne predpisy v týchto záležitostiach v súčasnosti prijímajú riadnym legislatívnym postupom, podľa ktorého právne predpisy Únie prijímajú spoločne Európsky parlament a Rada ako spoluzákodarcovia. Opatrenia v oblasti rodinného práva

sa prijímajú podľa osobitného postupu, v rámci ktorého Rada koná jednomyseľne po konzultácii s Parlamentom.

1.3. Osobitné postavenie Dánska, Írska a Spojeného kráľovstva

Právnicki pri uplatňovaní nástrojov medzinárodného súkromného práva nesmú zabúdať na to, že nie všetky nástroje sa uplatňujú na všetky členské štáty. Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo majú v zmysle Zmluvy osobitné pravidlá, pokiaľ ide o právne predpisy prijaté v oblasti občianskeho práva. Dánsko sa nezúčastňuje na prijímaní žiadnych nástrojov v tejto oblasti a žiadnym z nich nie je viazané. Formou dvojstrannej dohody s EÚ sa však uplatňovanie viacerých nástrojov rozšírilo aj na Dánsko. Spojené kráľovstvo a Írsko majú právo vybrať si, či sa zúčastnia na prijímaní legislatívnych nástrojov v tejto oblasti. Nástrojmi sú viazané len vtedy, ak sa pre ne rozhodli. Spojené kráľovstvo a Írsko sa zatiaľ rozhodli pre väčšinu, nie však pre všetky legislatívne akty v oblasti občianskych a obchodných vecí. Spojené kráľovstvo a Írsko sa napríklad nerozhodli prijať nariadenie o dedičských veciach. Pri uplatňovaní legislatívneho nástroja v tejto oblasti je vhodné skontrolovať, či sa tento nástroj uplatňuje aj na jeden alebo oba tieto členské štáty, a do akej miery sa Dánsko mohlo rozhodnúť zúčastňovať sa na jeho uplatňovaní.

1.4. Posilnená spolupráca

V súlade s ustanoveniami o **posilnenej spolupráci** v Zmluve o fungovaní Európskej únie sa najmenej deväť členských štátov môže rozhodnúť, že prijímú opatrenia na posilnenie vzájomnej spolupráce uplatňovaním opatrení, ktoré prispievajú k splneniu cieľov EÚ. To je však až posledná možnosť, keď sa preukáže, že dané opatrenia nemôžu byť prijaté na úrovni členských

štátov ako celku. Jediné opatrenie, ktoré bolo doposiaľ prijaté v oblasti justičnej spolupráce v občianskych a obchodných veciach, sa týka rozhodného práva v prípade rozvodu (ďalej len „nariadenie Rím III“).

1.5. „Acquis“ v občianskom práve

Takzvané „acquis communautaire“ – súbor právnych predpisov v oblasti justičnej spolupráce v občianskych a obchodných veciach – sa v priebehu posledných pätnástich rokov výrazne rozšírilo. Sú zavedené právne nástroje upravujúce súdnu právomoc, vzájomné uznávanie a výkon rozsudkov alebo rozhodné právo v celej škále záležitostí, počínajúc zmluvami o dedičstve až po vyživovacie povinnosti. Európske právne predpisy umožňujú aj priamu spoluprácu medzi súdmi a príslušnými orgánmi členských štátov, napríklad pri vykonávaní dôkazov v zahraničí alebo vo veciach únosu dieťaťa. Prístup k spravodlivosti v cezhraničných prípadoch sa zlepšuje vďaka ustanoveniam o právnej pomoci, mediácii a zjednodušeným a nízkonákladovým konaniam vo veciach s nízkou hodnotou sporu a s nespornými nárokmi. Na uľahčenie praktického uplatňovania „acquis“ bola vytvorená Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci.

Acquis je už dnes v takej pokročilej etape, že sa prijímajú nástroje „druhej“ a „tretej“ generácie. **Potreba aktualizovať** existujúce opatrenia odráža skúsenosti s ich fungovaním v praxi, **ako aj** nový spôsob myslenia o tom, čo by sa týmito nástrojmi malo dosiahnuť, aby vyhovovali súčasným sociálnym a hospodárskym pomerom.

1.6. Zásada vzájomného uznávania a zrušenie doložky vykonateľnosti

Základným kameňom politiky v oblasti justičnej spolupráce EÚ v občianskych a obchodných veciach je zásada **vzájomného uznávania**. Posilnené vzájomné uznávanie súdnych rozhodnutí a rozsudkov a potrebná aproximácia právnych predpisov majú uľahčiť spoluprácu medzi orgánmi a súdnu ochranu práv jednotlivcov. Konečným cieľom politiky vzájomného uznávania je voľný obeh všetkých druhov súdnych rozhodnutí v oblasti občianskych a obchodných vecí medzi všetkými členskými štátmi, aby boli v ostatných členských štátoch uznané a vykonané bez akýchkoľvek medzistupňov.

Hlavným prvkom vývoja práva EÚ v tejto oblasti je postupné odstraňovanie prekážok brániacich uznávaniu a výkonu rozsudkov medzi súdnymi systémami členských štátov. Na zasadnutí Rady v Tampere v októbri 1999 zaznela výzva na ďalšie obmedzovanie predbežných konaní, ktoré sú v súčasnosti potrebné na to, aby rozhodnutie alebo rozsudok mohli byť uznané a vykonané v dožiadanom štáte, a na úplné zrušenie postupu potrebného na vyhlásenie vykonateľnosti zahraničného rozsudku („doložky vykonateľnosti“).

Prvým krokom bolo zrušenie predbežných konaní v spotrebiteľských alebo obchodných veciach s nízkou hodnotou sporu nároky, ako aj s nespornými nárokmi. Zmena nariadenia Brusel I ide ešte o krok ďalej a zrušuje sa ňou konanie o vyhlásenie vykonateľnosti pri súdnych rozhodnutiach v občianskych a obchodných veciach všeobecne. Konanie o vyhlásenie vykonateľnosti sa zrušuje aj pri určitých rozhodnutiach v súvislosti s rodinným právom a výživným.

Na ďalších stranách tejto príručky sú opísané doposiaľ prijaté nástroje. Opis každého nástroja má poskytnúť súhrnnú predstavu o obsahu nástroja, ale nemá nahradiť odkaz na samotný nástroj a preštudovanie jeho textu. K niektorým jednotlivým nástrojom existujú aj samostatné príručky, na ktoré je takisto uvedený odkaz.

Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v občianskych
a obchodných veciach – nariadenie Brusel I

2.1. Všeobecný úvod

Právomoc súdov členských štátov a predpisy rozhodného práva v **občianskych a obchodných veciach** sú jadrom justičnej spolupráce v občianskych veciach v rámci Európskej únie. Vnútroštátna právna úprava medzinárodného súkromného práva a medzinárodných občianskoprávných konaní je v každom štáte iná. To môže byť prekážkou riadneho fungovania vnútorného trhu v Európskej únii. S cieľom zabrániť tejto situácii je nevyhnutné, aby existovali jednotné ustanovenia v rámci EÚ, podľa ktorých sa určí príslušný súd, ako aj zjednodušené procesné náležitosti, čím sa dosiahne rýchle a jednoduché uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí vydaných v inom členskom štáte. Takto sa zabezpečí voľný obeh súdnych rozhodnutí medzi jednotlivými členskými štátmi.

Príklad č. 1

Spoločnosť A so sídlom v členskom štáte 1 uzavrie zmluvu s usporiadateľom veľtrhu spoločnosťou B, ktorej ústredná správa sídli v členskom štáte 2. Na základe tejto zmluvy si spoločnosť A rezervuje 500 štvorcových metrov výstavnej plochy a príslušné služby za dohodnutú cenu na trojdňovom veľtrhu v členskom štáte 2, na ktorom sa plánuje zúčastniť ako vystavovateľ. Päť dní pred začatím veľtrhu sa spoločnosť A dozvie od svojho hlavného odberateľa, že na veľtrhu sa nemôže zúčastniť. Spoločnosť A preto zruší svoju rezerváciu u spoločnosti B. Vzhľadom na neskoré oznámenie spoločnosť B už nedokáže prenajať 500 štvorcových metrov výstavnej plochy inému vystavovateľovi a od spoločnosti A požaduje platbu dohodnutej zmluvnej ceny. Spoločnosť A odmieta

zaplatiť. Spoločnosť B chce podniknúť právne kroky proti spoločnosti A a pýta sa, ako a kde by to mala urobiť tak, aby čo najlepšie ochránila svoje záujmy.

Pravidlá európskeho občianskoprávneho konania v občianskych a obchodných veciach, ktoré v súvislosti so súdnou právomocou vychádzajú najmä z nariadenia č. 44/2001 (1), neoficiálne a ďalej označovaného ako **nariadenia Brusel I**, prinášajú väčšiu istotu do takýchto situácií. Pravidlá z nariadenia Brusel I týkajúce sa právomoci sú v každom členskom štáte rovnaké (2). Každý rozsudok podľa tohto nariadenia vydaný v jednom členskom štáte je rovnako uznaný a vykonaný vo všetkých ostatných dotknutých členských štátoch. Ustanovenia platné v Európskej únii, ktorými sa ustanovujú jednotné pravidlá týkajúce sa rozhodného práva, jednotlivú zabezpečujú, že súdy a tribunály s použitím rovnakých pravidiel rozhodnú, ktorým právom sa riadia právne vzťahy v rôznych vecných otázkach.

Spoločnosť B môže použiť pravidlá o právomoci ustanovené v nariadení Brusel I a vybrať si z dvoch variantov postupu: Po prvé, môže podať žalobu na súde miestne príslušnom pre spoločnosť A podľa jej sídla v členskom štáte 1: podľa všeobecného pravidla zakotveného v súčasnosti v článku 2 možno žalobu podať na súde príslušnom podľa sídla odporcu. Spoločnosť B môže prípadne uprednostniť podanie žaloby na súde vo svojom členskom štáte 2, ktorý má právomoc podľa článku 5 ods. 1 písm. b) nariadenia Brusel I, keďže ide o miesto plnenia zmluvne

- (1) Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach.
- (2) Aj Dánsko, ktoré nie je priamo viazané nariadením Brusel I, sa podieľa na uplatňovaní tohto nástroja, keďže na tento účel uzavrelo samostatnú dohodu s EÚ a jej členskými štátmi: pozri Ú. v. EÚ L 299/62 zo 16.11.2005.

obstaraných služieb. Priaznivý rozsudok vynesený na súde v členskom štáte 2 by bol uznaný a v pomerne jednoduchom konaní by mohol byť vykonateľný v každom členskom štáte, v ktorom spoločnosť A vlastní majetok. Spoločnosť B sa nemusí obávať, že tieto súdy môžu vo veci rozhodnúť s použitím iných pravidiel rozhodného práva, pretože podľa nariadenia Rím I, ktoré sa uplatňuje vo väčšine členských štátov EÚ⁽³⁾, platia rovnaké pravidlá, podľa ktorých sa upravuje rozhodné právo (pozri ďalej v kapitole 5 o rozhodnom práve).

(3) Vo všetkých okrem Dánska.

2.2. Nariadenie Brusel I a prepracované znenie nariadenia Brusel I

2.2.1. Prehľad

Nariadenie Brusel I nadobudlo účinnosť 1. marca 2002. Nahrádza sa ním predchádzajúci Bruselský dohovor z roku 1968, ktorým sa upravuje tá istá problematika a ktorý sa naďalej uplatňuje voči niektorým zámorským územiám niektorých členských štátov. Nariadenie Brusel I bolo následne zrevizované a v decembri 2012 bolo prijaté nové „prepracované“ znenie nariadenia⁽⁴⁾, ktorá obsahuje niekoľko významných zmien oproti pôvodnému

(4) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012, pozri Ú. v. EÚ L 351/1 z 20.12.2012. Toto nariadenie, ktoré bude v tejto príručke označované ako „prepracované znenie nariadenia Brusel I“, sa bude uplatňovať od 10. januára 2015. Dánsko informovalo, že v zmysle dohody uzavretej s EÚ plánuje vo vzťahu k členským štátom EÚ uplatňovať „prepracované znenie nariadenia Brusel I“, pozri Ú. v. EÚ L 79/4 z 21.2.2013.

textu nariadenia Brusel I, ktoré budú spomenuté ďalej v tejto kapitole⁽⁵⁾. V nadväznosti na prijatie „prepracovaného znenia“ bola prijatá ďalšia zmena s ohľadom na začatie uplatňovania Európskej dohody o patentoch a na zohľadnenie právomoci Jednotného patentového súdu⁽⁶⁾.

V 80. rokoch minulého storočia sa formou medzinárodného dohovoru rozšírilo uplatňovanie pravidiel Bruselského dohovoru aj na členské štáty Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO). Tento dohovor, známy ako Lugánsky dohovor, bol opätovne prerokovaný po niekoľkých rokoch účinnosti nariadenia Brusel I, na základe čoho vznikol revidovaný dohovor. Nový Lugánsky dohovor sa dnes uplatňuje pri konaniach medzi členskými štátmi EÚ a Islandom, Nórskom a Švajčiarskom⁽⁷⁾.

2.2.2. Rozsah pôsobnosti nariadenia Brusel I

Nariadenie sa uplatňuje v občianskych a obchodných veciach okrem daňových, colných a správnych vecí. Nevzťahuje sa na niektoré oblasti občianskeho práva, napríklad na postavenie alebo spôsobilosť fyzických osôb na právne

- (5) Jednotlivé články sa v tejto príručke uvádzajú podľa číslovania v „prepracovanom znení“ nariadenia. Okrem vecných zmien v „prepracovanom znení“ sa v novom znení nariadenia mení aj číslovanie článkov. V tejto príručke sa používa nové číslovanie. „Prepracované znenie“ obsahuje v prílohe III užitočnú tabuľku zhody, v ktorej sa uvádzajú ekvivalentné články v dvoch zneniach nariadenia. „Prepracované znenie“ bolo pripravené technikou opätovného vypracovania celého nástroja, a nie formou série textových zmien.
- (6) Podrobnejší opis ustanovení nástroja „patentového súdu“ nájdete v bode 2.2.8.
- (7) Pôvodný Lugánsky dohovor, pomenovaný podľa toho, že bol prerokovaný a podpísaný vo švajčiarskom meste Lugano, bol podpísaný 16. septembra 1988. Nový dohovor bol podpísaný 30. októbra 2007 a ratifikovala ho EÚ. Platí medzi EÚ a jej členskými štátmi vrátane Dánska a Nórskeho kráľovstva od 1. januára 2010. Následne ho ratifikovalo aj Švajčiarsko s platnosťou od 1. januára 2011 a Island s platnosťou od 1. mája 2011.

úkony, manželské záležitosti, závety a dedičstvá ani konkurzné konania. Na rozdiel od pôvodného znenia nariadenia Brusel I sa neuplatňuje ani v otázkach výživného (v iných ako prechodných prípadoch), pretože výživné je teraz upravené nariadením venovaným tejto konkrétnej oblasti.⁽⁸⁾

2.2.3. Jurisdikčný systém nariadenia Brusel I

V nariadení Brusel I sa vytvára uzavretý jurisdikčný systém, v ktorom sa jurisdikčná právomoc riešiť cezhraničné občianske a obchodné spory prideluje súdom členských štátov. Príslušný súd v súdnom systéme členského štátu, ktorý má právomoc podľa nariadenia, sa potom určí podľa predpisov domáceho občianskeho súdneho poriadku daného členského štátu. Medzi členskými štátmi EÚ sa môžu uplatňovať pravidlá určovania právomoci len z nariadenia Brusel I. Niektoré pravidlá určovania právomoci z vnútroštátneho práva členských štátov sa nesmú uplatňovať voči osobám s bydliskom v niektorom členskom štáte⁽⁹⁾, hoci sa stále môžu uplatňovať voči osobám, ktoré nemajú bydlisko v EÚ⁽¹⁰⁾. Tieto takzvané „prehnané“ pravidlá určovania právomoci sa musia po oznámení Komisii uviesť v úradnom vestníku⁽¹¹⁾.

Príklad č. 2

Spoločnosť C z členského štátu 3 predala stroj spoločnosti D z členského štátu 4. Spoločnosť D predložila ponuku na kúpu, v ktorej okrem iného uviedla, že nákup sa bude riadiť všeobecnými obchodnými podmienkami spoločnosti D vytlačenými na zadnej strane ponuky.

Tieto podmienky obsahovali klauzulu o voľbe súdu, v ktorej sa určila príslušnosť súdu E v členskom štáte 4 pre všetky spory vyplývajúce zo zmluvy. Spoločnosť C prijala ponuku potvrdzujúcim listom. Spoločnosť D po dodaní tovaru tvrdí, že stroj má zásadné nedostatky, a na súde E podala na spoločnosť C žalobu na náhradu škody za porušenie zmluvy. Spoločnosť C v konaní tvrdí, že súd E nie je príslušný súd. Upozorňuje, že podľa právnych predpisov členského štátu 3 je klauzula o voľbe súdu, uvedená vo všeobecných obchodných podmienkach jedného účastníka, platná len vtedy, ak jej prijatie výslovne potvrdí druhý účastník svojím podpisom.

Podľa článku 25 ods. 1 nariadenia Brusel I sa účastníci, nezávisle od ich sídla, môžu dohodnúť na právomoci súdu alebo súdov členského štátu riešiť všetky spory, ktoré vyplynuli alebo môžu vyplynúť v súvislosti s konkrétnym právnym vzťahom.

Táto právomoc je výlučná, ak sa účastníci nedohodli inak. V nariadení Brusel I sa formálna platnosť klauzuly o voľbe súdu musí odvodzovať výhradne z nariadenia, ktoré ustanovuje autonómny súbor pravidiel. Tieto pravidlá majú prednosť pred príslušnými pravidlami z vnútroštátnych

(8) Nariadenie Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008; týmto nariadením sa samostatne zaoberá kapitola 7.

(9) Pozri článok 5.

(10) Pozri článok 6.

(11) Pozri článok 75. Tieto pravidlá sa predtým uvádzali v prílohe I k nariadeniu Brusel I.

právných predpisov občianskeho súdneho poriadku členských štátov (pozri nižšie). Spoločnosť D bude musieť preukázať, že tlačivo so všeobecnými obchodnými podmienkami je v súlade s ustanoveniami článku 25 ods. 1, ak má prevážiť argument o výlučnej právomoci súdu E.

2.2.3.1. Základné pravidlo: právomoc súdu podľa bydliska odporcu

Základné pravidlo určovania právomoci podľa článku 4 nariadenia Brusel I znie, že pre osoby s bydliskom na území členského štátu sú príslušné sudy členského štátu, na ktorého území má **odporca bydlisko**, a to bez ohľadu na jeho štátnu príslušnosť. Bydlisko sa určuje podľa vnútroštátneho práva členského štátu, v ktorom súd začne konanie. V prípade právnických osôb alebo firiem sa ich bydlisko určuje podľa krajiny, v ktorej majú zákonné sídlo, ústrednú správu alebo hlavné miesto podnikania. Ak odporca nemá bydlisko na území členského štátu, v článku 6 nariadenia sa stanovuje, že právomoc súdov každého členského štátu sa určí podľa vnútroštátneho práva s výhradou „ochranných“ pravidiel určovania právomoci pre spotrebiteľov stanovených v článku 18 a pre zamestnancov v článku 21 a pravidiel výlučnej právomoci v článku 24 a voľby právomoci v článku 25.

2.2.3.2. Alternatívne a osobitné pravidlá určovania právomoci

Články 7 až 9 nariadenia obsahujú pravidlá o osobitnej právomoci, ktoré sú alternatívou k všeobecnému pravidlu stanovenému v článku 4. Niektoré z týchto pravidiel umožňujú navrhovateľovi vybrať si, či konanie začne na súdoch členského štátu podľa bydliska odporcu alebo na súdoch iného členského štátu na základe osobitnej právomoci. Väčšina významných osobitných právomocí je prakticky uvedená v článku 7 ods. 1, ktorý zahŕňa

záležitosti týkajúce sa zmlúv okrem pracovnoprávných, poisťných alebo spotrebiteľských zmlúv. Medzinárodná právomoc v takejto veci náleží súdom príslušným podľa miesta **plnenia záväzku** vyplývajúceho zo zmluvy. V prípade dvoch typov zmlúv, s ktorými sa najčastejšie stretávame v európskej cezhraničnej praxi, sa miesto plnenia vzťahuje na všetky záväzky vyplývajúce z jednej zmluvy. Ak nie je dohodnuté inak, v prípade predaja tovaru miestom plnenia záväzku je miesto na území členského štátu, na ktoré bol podľa zmluvy tovar dodaný alebo mal byť dodaný. V prípade poskytovania služieb je to miesto, kde služby boli poskytnuté alebo mali byť poskytnuté.

V článku 7 sa ustanovujú ďalšie osobitné pravidlá určovania právomoci v niekoľkých osobitných veciach, napríklad pri záležitostiach týkajúcich sa občianskoprávných nárokov na náhradu škody alebo uvedenie do pôvodného stavu, alebo pri sporoch vyplývajúcich z činnosti pobočky, zastúpenia alebo inej organizačnej zložky ⁽¹²⁾. Ďalším významnejším je článok 7 ods. 2, ktorý sa týka právomoci vo veciach nárokov z mimozmluvnej zodpovednosti. Nároky vo veciach týkajúcich sa mimozmluvnej zodpovednosti možno uplatniť na súdoch podľa miesta, kde došlo alebo by mohlo dôjsť ku skutočnosti, na ktorej sa zakladá takýto nárok. Európsky súdny dvor stanovil, že ide o miesto, kde kuške došlo, prípadne o miesto, kde sa vykonalo poškodzujúce konanie alebo kde k nemu došlo.

(12) Článok 5 ods. 2 nariadenia 44/2001 pôvodne obsahoval pravidlo osobitnej právomoci vo veciach výživného. Keďže 18. júna 2011 sa začalo uplatňovať nariadenie o výživnom, platia pravidlá určovania právomoci uvedené v tomto nástroji.

2.2.3.3. *Voľba právomoci a účasť odporcu na konaní*

Voľba právomoci alebo voľba súdu je situácia, kedy sa zmluvné strany dohodnú, že akýkoľvek spor vyplývajúci zo zmluvy predložia na rozhodnutie konkrétnemu súdu alebo súdom v konkrétnom právnom systéme. Takáto dohoda môže byť súčasťou širšej zmluvy o podstate právneho vzťahu medzi stranami alebo môže byť samostatná. Môže upravovať aj iné spory, ktoré nevyplývajú priamo zo zmluvy. Žiadna podmienka nariadenia neobmedzuje používanie voľby súdu na situácie, kedy spor vyplýva zo zmluvnej situácie. Keď sa však spor týka situácie, keď strany nemajú existujúci právny vzťah, napríklad pri sporoch vyplývajúcich z mimozmluvnej zodpovednosti, v takom prípade sa fakticky takáto dohoda môže veľmi často uzavrieť až po vzniku sporu ⁽¹³⁾.

Pravidlo týkajúce sa dohôd o voľbe súdu ustanovené v článku 25 je jedným z najdôležitejších a najčastejšie používaných pravidiel v nariadení Brusel I. Voľba právomoci je všeobecne povolená. Existujú však obmedzenia v prospech účastníkov, ktoré sú zaručené „ochrannými“ pravidlami určovania právomoci vo veciach týkajúcich sa poistenia, spotrebiteľov a zamestnancov ⁽¹⁴⁾. Je potrebné poznamenať, že voľba právomoci nemôže mať prednosť pred dôvodmi výlučnej právomoci ustanovenými v článku 24 ⁽¹⁵⁾.

Na základe predchádzajúceho znenia nariadenia Brusel I ⁽¹⁶⁾ mala dohoda o voľbe súdu uzavretá medzi účastníkmi, z ktorých aspoň jeden má bydlisko v členskom štáte, taký účinok, že vec mohol okrem zvoleného súdu prevziať akýkoľvek iný súd, a to aj vtedy, ak sa v dohode o právomoci ustanovila výlučná právomoc, pokiaľ tento iný súd začal konanie skôr. V prepracovanom znení nariadenia Brusel I ⁽¹⁷⁾ sa toto ustanovenie zmenilo tak, že dohoda o voľbe právomoci súdu členského štátu – pokiaľ je platná – má prednosť bez ohľadu na bydlisko účastníkov ⁽¹⁸⁾. Do prepracovaného znenia nariadenia Brusel I boli doplnené aj ustanovenia o tom, že vecná platnosť dohody o právomoci sa určí podľa práva členského štátu, ktorého súdy si účastníci zvolili ⁽¹⁹⁾, a že pokiaľ je dohoda o právomoci súčasťou zmluvy, považuje sa za dohodu nezávislú od ostatných ustanovení zmluvy a platnosť dohody o právomoci nemožno spochybniť iba z toho dôvodu, že zmluva je neplatná ⁽²⁰⁾. Cieľom je zabezpečiť, aby sa všetky otázky o platnosti dohody o voľbe súdu riešili v súlade s právom členského štátu, v ktorom sa zvolený súd nachádza ⁽²¹⁾.

Prepracované znenie nariadenia Brusel I obsahuje ďalšiu dôležitú zmenu, ktorá posilňuje „nezávislosť účastníka“ v súvislosti s dohodami o voľbe súdu. Súdu, ktorý začal vo veci konať, ale nie je súdom, ktorý si účastníci zvolili v dohode o výlučnej voľbe súdu, ukladá povinnosť nekonať vo veci, kým

(16) Nariadenie 44/2001, článok 23 ods. 1 – toto stanovisko možno dať do kontrastu so situáciou, keď žiadny účastník dohody o voľbe súdu nemá bydlisko v členskom štáte. Právomoc riešiť spory medzi účastníkmi v takom prípade nemá žiadny iný členský súd v členskom štáte okrem zvoleného súdu za predpokladu, že zvolený súd neodmietne svoju právomoc vykonávať. Pozri článok 23 ods. 3 nariadenia 44/2001.

(17) Nariadenie 1215/2012.

(18) Pozri článok 25 ods. 1.

(19) Tamtiež.

(20) Pozri článok 25 ods. 5.

(21) Pozri odôvodnenie 20.

(13) Obvykle napríklad nie je možné dohodu o výbere súdu, ktorý bude riešiť sporný nárok vyplývajúci z mimozmluvnej zodpovednosti, uzavrieť skôr, než dôjde k udalosti, na ktorej sa zakladá tento nárok.

(14) Pozri ustanovenia článkov 15, 19 a 23.

(15) Pozri článok 27.

zvolený súd neurčí, či je príslušný podľa dohody o výbere súdu, a to bez ohľadu, či začal konanie ako prvý alebo nie. Keď zvolený súd určí svoju právomoc, akýkoľvek iný súd, na ktorý bol podaný návrh na začatie konania, musí vykonávanie svojej právomoci odmietnuť⁽²²⁾.

Príklad č. 2 – pokračovanie

V prípade uvedenom ako prípad č. 2 sa dve spoločnosti z rôznych členských štátov sporia o platnosť klauzuly o voľbe súdu uvedenej vo všeobecných obchodných podmienkach jednej z nich, spoločnosti D. Riešenie možno odvodiť z článku 25 nariadenia Brusel I.

Pokiaľ ide o formálne požiadavky klauzuly o voľbe súdu, článok 25 obsahuje súbor diferencovaných pravidiel. Základným pravidlom je, že klauzulu o voľbe súdu musia schváliť obe strany v písomnej forme, hoci písomný dokument podpísaný oboma stranami nie je potrebný. Tieto požiadavky spĺňa aj výmena písomných vyhlásení alebo písomne potvrdených ústnych dohôd. To isté platí aj v prípade dohody vo forme, ktoré zodpovedá zvyklostiam, ktoré si strany medzi sebou vytvorili, a v medzinárodnom obchode vo forme, ktorá zodpovedá zvyklostiam, ktoré sú v konkrétnom danom obchode všeobecne známe a pravidelne používané a ktorých si sú strany vedomé alebo by si ich mali byť vedomé.

Prípadne si skutočnosti z príkladu č. 2 – spoločnosť D predložila písomnú ponuku na kúpu, ktorú spoločnosť C písomne potvrdila. V tejto

písomnej ponuke na kúpu spoločnosť D výslovne uviedla odkaz na svoje všeobecné obchodné podmienky, ktoré sprístupnila spoločnosti C, a to v jazyku používanom zmluvnými stranami. Klauzula o právomoci ustanovená v obchodných podmienkach spoločnosti D teda spĺňa požiadavky uvedené v článku 25 ods.1 nariadenia Brusel. Súdu E tým priznáva výlučnú právomoc prerokovať vec. Prednosť teda dostal argument spoločnosti D.

Okrem právomoci založenej na iných ustanoveniach nariadenia Brusel I má v zmysle článku 26 právomoc súd členského štátu vtedy, ak sa odporca zúčastní na konaní. Toto kritérium sa neuplatní, ak sa odporca zúčastní konania, len aby namietol absenciu právomoci alebo ak má iný súd výlučnú právomoc podľa článku 24. Toto pravidlo je dôležité v praxi, pretože pred účasťou na konaní prinúti odporcu uistiť sa o právomoci súdu. Prijatá právomoc sa už nedá zrušiť a právomoc súdu je presvedčivo preukázaná.

V prepracovanom znení nariadenia Brusel I sa pridáva dôležitý ochranný mechanizmus k tomuto pravidlu, že v súvislosti s poisťňami, pracovnoprávnymi a spotrebiteľskými zmluvami, kde odporca je poistencom, poistníkom alebo oprávnenou osobou z poisťnej zmluvy, poškodeným, zamestnancom alebo spotrebiteľom, sa účasť na konaní nebude považovať za súhlas tohto odporcu s jurisdikčnou právomocou súdu, pokiaľ súd, ktorý začal konanie, nezabezpečí informovanie odporcu o jeho práve namietať proti právomoci súdu a o dôsledkoch účasti alebo neúčasti na konaní⁽²³⁾.

(22) Pozri článok 31.2 prepracovaného znenia nariadenia Brusel I.

(23) Pozri článok 26 ods. 2 prepracovaného znenia nariadenia Brusel I.

2.2.3.4. *Osobitné pravidlá v prípade záležitostí týkajúcich sa poistenia, spotrebiteľských zmlúv a individuálnych pracovných zmlúv*

Záležitosti týkajúce sa poistenia, spotrebiteľských zmlúv a individuálnych pracovných zmlúv sa upravujú osobitnými pravidlami. Tieto zmluvy vychádzajú z politiky, ktorú charakterizuje vnímaná potreba chrániť slabšiu stranu, za ktorú sa na tento účel považuje poistenec, spotrebiteľ alebo zamestnanec. V nariadení Brusel I sa stanovujú osobitné pravidlá uplatňované v týchto prípadoch s cieľom vytvoriť slabšej strane, považovanej za hodnú ochrany, pohodlnejší prístup k súdu. Vo väčšine prípadov môže takýto účastník podať žalobu na súde podľa svojho bydliska a len na takom súde môže byť žalovaný.

Príklad č. 3

Pani A bývajúc v členskom štáte 1 si objednala knihu z internetového kníhkupectva a vopred zaplatila cenu vo výške 26,80 EUR. Kniha jej nebola doručená. Pani A zistila, že internetové kníhkupectvo je spoločnosť so sídlom v členskom štáte 2. Rozhodne sa ju žalovať a pýta sa, kde má podať žalobu. Kníhkupectvo tvrdí, že v jeho všeobecných obchodných podmienkach je určená právomoc súdov členského štátu 2.

Podľa článku 18 ods. 1 nariadenia Brusel I môže spotrebiteľ žalovať druhého účastníka zmluvy buď na súdoch členského štátu, v ktorom má tento účastník bydlisko, alebo na súdoch podľa miesta bydliska spotrebiteľa. V článku 17 ods. 1 písm. c) sa stanovuje, že táto voľba je ponechaná na spotrebiteľa, ak zmluva bola uzavretá s účastníkom, ktorý obchoduje alebo podniká v členskom štáte bydliska spotrebiteľa alebo akýmkoľvek spôsobom smeruje takéto činnosti do tohto členského štátu alebo do viacerých štátov vrátane tohto členského štátu, a zmluva patrí do rozsahu týchto činností. Keďže od tohto pravidla sa nemožno odchýliť formou predchádzajúcej dohody pri vzniku sporu podľa článku 17 a keďže kníhkupectvo malo internetovú stránku vytvorenú zvlášť na prilákanie zákazníkov z členského štátu 1, svoje komerčné činnosti smerovalo do členského štátu, kde má pani A bydlisko. Pani A môže kníhkupectvo žalovať na súde, ktorý má právomoc podľa jej vlastného miesta bydliska⁽²⁴⁾.

(24) Táto otázka je predmetom judikatúry Európskeho súdneho dvora, v ktorej sa navrhli niektoré prvky, ktoré musia byť prítomné, aby bolo možné určiť, či činnosti boli prostredníctvom internetovej stránky zamerané na členský štát. Patrí medzi ne napríklad používanie jazyka daného členského štátu, ktorý je odlišný od jazyka podnikania, uvádzanie cien v mene konkrétneho štátu, uvedenie smeru cesty z jedného alebo viacerých členských štátov do priestorov spoločnosti, kde majú byť poskytnuté predmetné služby, použitie názvu domény najvyššej úrovne a nie názvu štátu, v ktorom má obchodník sídlo, či uvádzanie medzinárodnej klientely, ktorú tvoria osoby s bydliskom v rôznych členských štátoch – to sú len niektoré vecné indikátory, podľa ktorých možno preukázať zámerné smerovanie podnikateľskej činnosti do členského štátu spotrebiteľa. Pozri spojené veci Pammer/Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG (C-585/08) a Hotel Alpenhof GesmbH/Oliver Heller (C-144/09).

2.2.3.5. *Výlučná právomoc*

V článku 24 nariadenia Brusel I sa uvádzajú okolnosti zaručujúce výlučnú právomoc, keď existuje predpoklad zvlášť úzkej väzby na súdy konkrétneho členského štátu alebo ak existuje osobitná potreba právnej istoty. Patria k nim okrem iného konania, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti alebo nájom nehnuteľnosti, alebo konania týkajúce sa registrácie alebo platnosti patentov alebo iných práv priemyselného vlastníctva. Vo všetkých prípadoch uvedených v článku 24 sa vylučuje podanie žaloby na iné súdy, ako je súd podľa bydliska odporcu alebo akýkoľvek iný súd, na ktorom sa účastníci mohli dohodnúť v klauzule o voľbe súdu⁽²⁵⁾.

2.2.4. **Prostriedky zabezpečujúce predbežné opatrenie a predbežnú ochranu**

V súvislosti s predbežnými opatreniami sa v článku 35 nariadenia Brusel I stanovuje podanie návrhu na súdy členského štátu, keď dané opatrenia sú k dispozícii podľa právnych predpisov daného štátu. To platí aj vtedy, ak právomoc rozhodovať vo veci samej majú súdy iného členského štátu. Je potrebné poznamenať, že prepracované znenie nariadenia Brusel I obsahuje nové vymedzenie pojmu „rozsudok“. Tento pojem sa rozširuje o rozhodnutie o vydaní predbežného alebo ochranného opatrenia súdom, ktorý má právomoc podľa nariadenia o danej veci. Nezahŕňa takéto opatrenie vydané týmto súdom bez toho, aby odporca – najčastejšie osoba, proti ktorej je opatrenie vydané –, bol predvolaný na účasť na konaní ešte pred vydaním opatrenia, pokiaľ sa rozsudok obsahujúci opatrenia nedoručí odporcovi pred vykonaním rozsudku. Rozhodnutie o vydaní predbežného a ochranného opatrenia vydané

súdom, ktorý nemá právomoc vo veci samej podľa nariadenia Brusel I, sa však v zmysle nariadenia neuznáva a nevykonáva.

2.2.5. **Zabránenie súbežným konaniam – európska prekážka začatej veci**

Aj v rámci pravidiel o určovaní právomoci z nariadenia Brusel I sa stále môže stať, že právomoc v tom istom občianskom spore bude mať viac ako jeden súd v Európskej únii. Európske pravidlo prekážky začatej veci zabraňuje, aby súdy dvoch alebo viacerých členských štátov súbežne pojednávali o veci s rovnakým predmetom sporu a rovnakými účastníkmi so sprievodným rizikom, že dôjde k navzájom si odporujúcim rozhodnutiam a plytvaniu súdnymi a inými zdrojmi. Keď sa takéto konanie začne na súdoch rôznych členských štátov, každý iný súd než súd, ktorý začal konanie ako prvý, musí z vlastného podnetu prerušiť konanie dovtedy, kým súd, ktorý začal konanie ako prvý, neurčí, či má právomoc konať. Po určení právomoci súdu, ktorý začal konanie ako prvý, sa každý súd okrem súdu, ktorý konanie začal prvý, vzdá právomoci v prospech tohto súdu⁽²⁶⁾. Toto pravidlo má v cezhraničnej právnej praxi veľký význam. V prepracovanom znení nariadenia Brusel I dochádza k významným zmenám pravidla prekážky začatej veci. Po prvé, súd, ktorý začal konanie ako prvý, môže požiadať akýkoľvek iný súd, ktorý začal konanie, aby ho informoval o dátume začatia konania, a dožiadaný súd musí túto informáciu bezodkladne poskytnúť. Ďalej, ak sa konanie začalo na viacerých súdoch, pričom každý z nich má výlučnú právomoc podľa článku 26, každý súd okrem súdu, ktorý konanie začal prvý, sa musí vzdať právomoci v prospech tohto súdu. V prípade voľby súdu podľa prepracovaného znenia nariadenia Brusel I má veľký význam ďalej to, že toto pravidlo sa v prípade

(25) Pozri článok 27.

(26) Pozri článok 29. Článok 30 obsahuje podobné pravidlo o súvisiacich veciach, ktoré sú vymedzené v článku 30 ods. 3.

dohody o výlučnej voľbe súdu⁽²⁷⁾ mení takto: keď konanie začne súd, ktorý si účastníci zvolili a ktorý má výlučnú právomoc podľa dohody o voľbe súdu, každý iný súd, ktorý začal konanie, musí konanie prerušiť. Ak je stanovená príslušnosť zvoleného súdu, musí odmietnuť právomoc v prospech zvoleného súdu⁽²⁸⁾. Pravidlá prekážky začatej veci sa napokon takisto uplatňujú, i keď v zmenenej podobe, na veci v nečlenských štátoch EÚ, ak súd členského štátu začal konanie na základe pravidiel uvedených v článkoch 4 alebo 7 až 9 vrátane a konanie prebieha medzi tými istými účastníkmi a zahŕňa tú istú vec⁽²⁹⁾.

2.2.6. Uznávanie a výkon rozhodnutí vydaných súdmi ostatných členských štátov podľa prepracovaného znenia nariadenia Brusel I

Nariadením Brusel I sa zjednodušili formality spojené s uznávaním a výkonom rozsudkov vydaných súdom v jednom členskom štáte (ďalej len „členskom štáte pôvodu“)⁽³⁰⁾ v inom členskom štáte (ďalej len „dožiadanom členskom štáte“). Nariadením sa zaviedol priamy a jednotný postup vyhlásenia rozsudku ako vykonateľného v inom členskom štáte, známy aj ako konanie o vyhlásenie vykonateľnosti. V prepracovanom znení nariadenia Brusel I sa tento postup ďalej rozvíja, keďže konanie o vyhlásenie vykonateľnosti sa ním úplne zrušilo. Od 10. januára 2015 už nebude potrebné, aby subjekt, ktorý navrhuje jeho

výkon, musel žiadať o vyhlásenie vykonateľnosti – môže priamo požiadať o vykonanie rozsudku⁽³¹⁾.

2.2.6.1. Uznávanie

V súlade s článkom 36 sa rozsudok vydaný v jednom členskom štáte EÚ automaticky uznáva v ostatných členských štátoch EÚ bez potreby osobitného konania. Uznatie možno zamietnuť iba v niekoľkých výnimočných prípadoch, z ktorých najdôležitejšia vec z pohľadu právnej praxe je situácia upravená v článku 45 ods. 1 písm. b) v súvislosti s rozsudkami vydanými bez účasti odporcu v konaní.

2.2.6.2. Výkon

Ako už bolo uvedené, prepracované znenie nariadenia Brusel I prináša významnú zmenu v postupe zabezpečovania vykonateľnosti rozsudkov vydaných v jednom členskom štáte v inom členskom štáte. Účastník, ktorý si želá výkon rozsudku (subjekt, ktorý navrhuje jeho výkon), už nemusí žiadať o vyhlásenie vykonateľnosti, pretože takýto rozsudok bude priamo vykonateľný v inom členskom štáte, ak budú predložené určité dokumenty. Subjekt, ktorý navrhuje výkon rozsudku, požiada súd pôvodu, aby vydal potvrdenie o vykonateľnosti s uvedením podrobných informácií o rozsudku⁽³²⁾. Potvrdenie a kópia rozsudku sú potom postačujúcim poverením na výkon v dožiadanom členskom štáte⁽³³⁾.

(27) Pozri body 2.2.3.3 a poznámku pod čiarou 15.

(28) Pozri článok 31 a odôvodnenie 22.

(29) Pozri článok 33. Zahŕňa podobné pravidlo týkajúce sa súvisiacich vecí. Tieto ustanovenia boli doplnené čiastočne s cieľom umožniť EÚ, aby ratifikovala Haagsky dohovor o voľbe súdu; pozri aj odôvodnenia 23 a 4.

(30) Pozri vymedzenie v článku 2 písm. d).

(31) Pozri článok 39.

(32) Pozri článok 53 a prílohu 1.

(33) Pozri článok 37.

Okrem posilnenia práv subjektu, ktorý navrhuje výkon rozsudku v dožiadanom členskom štáte v súlade s jeho právnymi predpismi a za rovnakých podmienok, ktoré platia pre rozsudky vydané v danom štáte⁽³⁴⁾, sa s vykonateľným rozsudkom spája právo používať akékoľvek predbežné opatrenia vrátane ochranných v súlade s právnymi predpismi dožiadaného členského štátu⁽³⁵⁾. Ak rozsudok obsahuje príkaz, ktorý nie je známy v právnych predpisoch dožiadaného členského štátu, príkaz sa musí prispôbiť príkazu, ktorý má v danom štáte rovnaký účinok.⁽³⁶⁾

2.2.6.3. Zamietnutie uznania a výkonu

Uznanie možno zamietnuť, ak existuje dôvod na zamietnutie uznania, ako sa uvádza v článku 45. Rozsudok sa neuzná, a) ak je takéto uznanie v zjavnom rozpore s verejným poriadkom (*ordre public*) dožiadaného členského štátu, b) ak sa v prípade rozsudku vydaného bez účasti odporcu preukáže, že mu nebol doručený návrh na začatie konania alebo rovnocenná písomnosť v dostatočnom predstihu a spôsobom, ktorý mu umožňuje zabezpečiť si obhajobu, alebo c) ak je uznanie v rozpore s pravidlami o výlučnej právomoci alebo osobitnými pravidlami o veciach týkajúcich sa poistenia alebo spotrebiteľských zmlúv⁽³⁷⁾. Vo všetkých ostatných prípadoch musí súd v dožiadanom členskom štáte prijať skutkové zistenia týkajúce sa právomoci vynesené súdom pôvodu a je výslovne zakázané preskúmať právomoc tohto súdu⁽³⁸⁾. V článku 36 sa uvádza, že rozsudok vydaný v inom členskom

štáte sa za žiadnych okolností nesmie preskúmať vo veci samej⁽³⁹⁾. Každý zainteresovaný účastník môže podať návrh na rozhodnutie, že na konkrétny rozsudok sa nevzťahuje žiadny z dôvodov zamietnutia uznania⁽⁴⁰⁾. Zainteresovaný účastník môže podať návrh proti uznaniu a subjekt, proti ktorému sa žiada výkon, môže podať návrh proti výkonu na niektorý zo súdov evidovaných Komisiou na tento účel⁽⁴¹⁾. To platí len pre výkon rozsudku, ktorý sa netýka skutkovej podstaty veci⁽⁴²⁾. Subjekt, proti ktorému sa žiada výkon, môže podať návrh na súd na zamietnutie uznania alebo výkonu rozsudku na základe niektorého z dôvodov na zamietnutie uznania⁽⁴³⁾. Účastník sa v osobitnom konaní môže odvolať proti rozhodnutiu o návrhu na zamietnutie výkonu⁽⁴⁴⁾.

2.2.7. Výkon verejných listín a súdnych zmierov

Vo väčšine právnych systémov členských štátov je možné vyjadriť povinnosť platiť peniaze alebo splniť iné typy zmluvného záväzku formou dohody alebo iného dokumentu vypracovaného notárom alebo iným spôsobom s orgánom verejnej moci a overením, napríklad zaregistrovaním vo verejnom registri alebo na súde. Takáto dohoda alebo nástroj sa označujú ako verejná listina. Podľa predchádzajúcich ustanovení nariadenia Brusel I⁽⁴⁵⁾ platilo, že ak takýto nástroj bol vykonateľný v členskom štáte pôvodu, v ktorom bol vypracovaný

(34) Pozri článok 41.

(35) Pozri článok 40.

(36) Pozri článok 54.

(37) Pozri článok 45 písm. e).

(38) Pozri článok 45 ods. 2 a ods. 3.

(39) Pozri článok 52.

(40) Pozri článok 36 ods. 2. Postup podania tejto žiadosti je podobný ako pri zamietnutí výkonu, ako je uvedené v článkoch 46 až 51.

(41) Pozri články 47 a 75. Informácie pošle Komisia prostredníctvom EJS.

(42) Pozri článok 52.

(43) Pozri články 46 až 48 a odôvodnenie 29.

(44) Pozri články 49 až 51.

(45) Pozri článok 57.

alebo zaregistrovaný, bol priamo vykonateľný vo všetkých ostatných členských štátoch za rovnakých podmienok ako rozsudok. Zjavnou výhodou tohto postupu je, že ide o pomerne rýchly a priamy spôsob, ako zabezpečiť výplatu peňazí alebo splnenie iných záväzkov, pretože výkon takejto verejnej listiny možno zabezpečiť priamo, hneď ako subjekt, ktorý navrhuje výkon, získa vyhlásenie vykonateľnosti. Jediný dôvod umožňujúci namietnutie výkonu je prípadný zjavný rozpor s verejným poriadkom dožiadaného členského štátu.

Zo zrušenia potreby vyhlásenia vykonateľnosti podľa prepracovaného znenia nariadenia Brusel I vyplýva, že subjekt, ktorý navrhuje výkon, potrebuje mať len samotnú listinu a potvrdenie vydané príslušným orgánom, prípadne súdom členského štátu pôvodu⁽⁴⁶⁾. Prepracované znenie nariadenia Brusel I obsahuje aj vymedzenie pojmu verejnej listiny⁽⁴⁷⁾. V súvislosti so súdnymi ziemi platia rovnaké ustanovenia ako pri výkone verejných listín.⁽⁴⁸⁾

2.2.8. Osobitné úpravy pre Jednotný patentový súd a Súdny dvor Beneluxu

Súbežne s uplatňovaním prepracovaného znenia nariadenia Brusel I sa od 15. januára 2015 uplatňuje nové nariadenie, ktorým sa stanovujú osobitné pravidlá týkajúce sa vzťahov medzi konaniami na Jednotnom patentovom súde a Súdnom dvore Beneluxu (súhrnne označovaných ako „spoločné súdy“) na jednej strane a na súdoch členských štátov podľa nariadenia Brusel I na strane druhej⁽⁴⁹⁾. Upravujú sa ním aj vzťahy so súdmi tretích štátov, ktoré

nie sú členmi EÚ. Návrh, z ktorého toto nariadenie vychádza, bol prijatý Európskou radou a Európskym parlamentom v júni 2014. Nástroj obsahuje ustanovenia týkajúce sa relatívnej jurisdikčnej právomoci súdov členských štátov podľa ustanovení nariadenia Brusel I a ich vzťahu k právomoci spoločných súdov. Zároveň obsahuje pravidlá týkajúce sa prekážky začatej veci a venuje sa uznávaniu a výkonu rozhodnutí v rámci týchto dvoch režimov.

Táto zmena prepracovaného znenia nariadenia Brusel I bola potrebná, aby bolo možné vykonávať „patentový balík“ pozostávajúci z dvoch nariadení⁽⁵⁰⁾ (ďalej len „jednotné patentové nariadenia“) a medzinárodnú dohodu (ďalej len „Dohoda o jednotnom patentovom súde“ alebo „dohoda o JPS“), ktorou sa v Európskej únii vytvára jednotná patentová ochrana. Podľa dohody o JPS a nariadení bude možné získať európsky patent s jednotným účinkom – právny nárok zaisťujúci jednotnú ochranu vynálezu v 25 členských štátoch⁽⁵¹⁾ – prostredníctvom jednotného kontaktného miesta, čo prinesie výhody v podobe zníženia nákladov aj administratívneho zaťaženia.

Súdny dvor Beneluxu zriadený v roku 1965 je spoločným súdnym dvorom Belgicka, Luxemburska a Holandska, ktorého úlohou je zaisťovať jednotné uplatňovanie noriem spoločných pre krajiny Beneluxu týkajúcich sa rôznych vecí, ako napríklad duševného vlastníctva (najmä niektorých typov práv týkajúcich sa ochranných známk, úžitkových vzorov a dizajnov). Úloha Súdného dvora Beneluxu dnes spočíva najmä vo vydávaní rozhodnutí

(46) Pozri články 58 a 60 prepracovaného znenia.

(47) Pozri článok 2 písm. c).

(48) Pozri článok 57 a články 59 a 60 a vymedzenie v článku 2 písm. b) prepracovaného znenia.

(49) Pozri nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 542/2014.

(50) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1257/2012, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely vytvorenia jednotnej patentovej ochrany, nariadenie Rady (EÚ) č. 1260/2012, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely vytvorenia jednotnej patentovej ochrany so zreteľom na platný režim prekladov.

(51) Jednotné patentové nariadenia bola prijaté v oblasti posilnenej spolupráce vo všetkých členských štátoch okrem Talianska a Španielska.

o prejudiciálnych otázkach o výklade týchto noriem. Tieto tri členské štáty v roku 2012 vytvorili možnosť rozšíriť právomoci Súdneho dvora Beneluxu tak, aby mal jurisdikčné právomoci aj v konkrétnych veciach, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti nariadenia Brusel I.

Týmto zmenami prepracovaného znenia nariadenia Brusel I sa má zabezpečiť súlad medzi dohodou o týchto spoločných súdoch a prepracovaným znením nariadenia Brusel I, ako aj riešiť konkrétna otázka týkajúca sa kritérií právomoci voči odporcom v štátoch, ktoré nie sú členskými štátmi Európskej únie.

Hlavným kritériom právomoci je, že právomoc spoločného súdu sa podľa pravidiel nariadenia Brusel I naďalej zachová v prípadoch, keď by sa v zmysle týchto pravidiel zverila súdom členského štátu, ktorý je stranou dohody, čím by sa daný súd určil v súvislosti s právnou vecou v rámci rozsahu pôsobnosti dohody. Pokiaľ ide o účastníkov s bydliskom mimo EÚ, pravidlá nariadenia Brusel I sa rozširujú tak, aby sa vzťahovali aj na odporcov s bydliskom v tretích štátoch vo veciach, ktoré patria do právomoci spoločných súdov. Spoločné súdy môžu okrem toho vypočítať odporcov s bydliskom mimo EÚ na základe pravidiel subsidiarity pri určovaní právomoci: ak spoločný súd má právomoc rozhodnúť o spornej záležitosti týkajúcej sa porušenia európskeho patentu, ktorým vznikla škoda v EÚ, môže sa zaoberať aj nárokom na náhradu škody vyplývajúcim z tohto porušenia mimo EÚ proti odporcovi, ktorý nemá bydlisko na území EÚ, ak sa majetok patriaci odporcovi nachádza v členskom štáte, ktorý je zmluvnou stranou dohody o spoločnom súde⁽⁵²⁾. Pravidlá týkajúce sa prekážky začatej veci podľa prepracovaného znenia nariadenia Brusel I sa uplatňujú na žaloby podané súbežne na spoločnom súde aj na súde

členského štátu, ktorý nie je zmluvnou stranou príslušnej dohody⁽⁵³⁾. Pokiaľ ide o uznávanie a výkon vo všeobecnosti, použijú sa pravidlá nariadenia Brusel I s výnimkou prípadov, keď sa rozsudok vydaný spoločným súdom má vykonať v inom členskom štáte, ktorý je zmluvnou stranou príslušnej dohody, a táto dohoda obsahuje pravidlá o uznávaní a výkone. V takom prípade sa uplatňujú tieto pravidlá⁽⁵⁴⁾.

(52) Pozri článok 71b.

(53) Pozri článok 71c.

(54) Pozri článok 71d.

Európske konania v občianskych a obchodných veciach

3.1. Prehľad

Európska únia prijala štyri samostatné nariadenia, ktoré uľahčujú rýchle a účinné vymáhanie nesplatených pohľadávok (súhrnne označované ako „európske konania“). Tieto tri nariadenia vytvárajú jednotný európsky postup, ktorý účastníci konania môžu využiť ako alternatívu k postupom existujúcim vo vnútroštátnych právnych predpisoch. Vo štvrtom nariadení sa predpokladá, že súd, ktorý vydal rozsudok, zároveň potvrdzuje splnenie určitých minimálnych procesných noriem. Rozhodnutia vydané v týchto konaniach sa uznávajú a vykonávajú v inom členskom štáte bez potreby získať vyhlásenie o vykonateľnosti (doložku vykonateľnosti). Takto boli vytvorené nasledujúce konania (uvádzame ich v poradí podľa dátumu prijatia): Európsky exekučný titul pre nesporné nároky (EEO)⁽⁵⁵⁾, európsky platobný rozkaz (EOP)⁽⁵⁶⁾, európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (ESCP)⁽⁵⁷⁾ a európsky príkaz na zablokovanie účtov (EAPO)⁽⁵⁸⁾. Tieto konania sú k dispozícii len v súvislosti s cezhraničnými vecami.

3.2. Európsky exekučný titul pre nesporné nároky – EEO

Cieľom **nariadenia**, ktorým sa vytvára **európsky exekučný titul pre nesporné nároky**⁽⁵⁹⁾, bolo odstrániť akékoľvek predbežné konania pred vykonaním rozhodnutia v inom členskom štáte, než v ktorom bol rozsudok

vydaný, a to stanovením minimálnych procesných noriem. Toto nariadenie sa s niekoľkými výnimkami uplatňuje v občianskych a obchodných veciach bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu.

Pojem „**nesporný nárok**“ zahŕňa všetky situácie, v ktorých veriteľ – pokiaľ overiteľne neexistuje žiadny náznak, že dlžník spochybňuje povahu alebo rozsah peňažného nároku – získal súdne rozhodnutie proti tomuto dlžníkovi alebo má vykonateľnú písomnosť, ktorou sa pohľadávka dosvedčuje alebo uznáva, čo si však vyžaduje výslovný súhlas dlžníka vo forme verejnej listiny alebo zmiernu schváleného súdom.

Ak rozhodnutie o nespornom nároku bolo vydané v niektorom členskom štáte a musí byť uznané a vykonané v inom členskom štáte, veriteľ má dve možnosti: môže si buď dať osvedčiť rozhodnutie ako európsky exekučný titul, alebo môže požiadať o vyhlásenie vykonateľnosti podľa nariadenia Brusel I. Rozhodnutie o nespornom nároku, ktoré bolo osvedčené ako európsky platobný rozkaz v členskom štáte pôvodu, sa uzná a vykoná v iných členských štátoch bez potreby vyhlásenia vykonateľnosti. V prípade rozhodnutí v konaniach, ktoré sa začnú po 10. januári 2015, sa konanie o vyhlásenie vykonateľnosti zrušuje v zmysle prepracovaného znenia nariadenia Brusel I. Pri týchto rozhodnutiach bude mať európsky exekučný titul zvláštny význam len v súvislosti s plnením nárokov na výživné zo Spojeného kráľovstva, pretože v nariadení o výživnom sa presadzuje potreba vyhlásenia vykonateľnosti v súvislosti s týmto členským štátom.

(55) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004.

(56) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006.

(57) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007.

(58) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 655/2014.

(59) Toto nariadenie sa vzťahuje na všetky členské štáty okrem Dánska.

Príklad č. 4

Pán A si uplatnil peňažný nárok voči pánovi B formou žaloby v členskom štáte 1, v ktorom majú obaja bydlisko. Súd nariadil pánovi B, ktorý v právnom konaní nárok nespochybnil, že má pánovi A zaplatiť 10 000 EUR. Keďže pán B nedávno previedol všetky svoje peňažné aktíva do banky v členskom štáte 2, pán A sa pýta, ako môže zabezpečiť výkon rozhodnutia v členskom štáte 2.

Pán A má v súčasnosti dve možnosti: môže požiadať súd pôvodu v členskom štáte 1 o osvedčenie rozhodnutia ako európskeho exekučného titulu pre nesporné nároky; rozhodnutie sa osvedčením by tak bolo uznané a vykonateľné v členskom štáte 2 bez potreby ďalšieho osobitného konania. Druhou možnosťou je, že pán A v súlade s nariadením Brusel I požiada v členskom štáte 2, v ktorom sa výkon navrhuje, o vyhlásenie vykonateľnosti rozhodnutia. Konanie o vyhlásenie vykonateľnosti stanovené v uvedenom nariadení by zahŕňalo konanie v členskom štáte 2, nezávisle od konania v členskom štáte 1, v ktorom bolo rozhodnutie vydané. Môže tým vzniknúť určité oneskorenie aj ďalšie náklady.

V súlade s prepracovaným znením nariadenia Brusel I pán A v budúcnosti už nebude musieť žiadať o vyhlásenie vykonateľnosti v členskom štáte 2, pretože od 10. januára 2015 bude rozhodnutie uznané a vykonateľné v členskom stav 2 bez nutnosti použitia predbežných konaní, ako sa v súčasnosti predpokladajú v nariadení Brusel I.

Konanie o európskom exekučnom titule má hmatateľný prínos pre veriteľov, ktorí tak získajú prístup k rýchlemu a účinnému výkonu rozhodnutí o nesporných nárokoch v iných členských štátoch bez zapojenia súdnictva členského štátu, v ktorom sa výkon navrhuje, a navyše bez súvisiaceho oneskorenia a nákladov. Okrem toho sa vo všeobecnosti odstraňuje nutnosť prekladu, keďže na osvedčenie sa používajú viacjazyčné štandardné formuláre. Súd pôvodu vydá osvedčenie o európskom exekučnom titule v jazyku rozhodnutia na štandardnom formulári uvedenom v prílohe I. V nariadení o európskom exekučnom titule sa stanovujú minimálne pravidlá konania vedúceho k rozhodnutiu, ktorými sa má zabezpečiť, aby bol dlžník o súdnej žalobe proti nemu, o požiadavke na jeho aktívnu účasť v konaní, ak chce daný nárok poprieť, a o dôsledkoch jeho neúčasti informovaný včas, a to takým spôsobom, aby mu to umožnilo pripraviť si obhajobu. Súdom členského štátu pôvodu sa zveruje úloha dôsledne preskúmať plný súlad s minimálnymi procesnými pravidlami skôr, než vydajú štandardizované osvedčenie európskeho exekučného titulu, ktoré umožňuje transparentnosť tohto vyšetrovania a jeho výsledku. Záujmy subjektu, proti ktorému sa žiada výkon, sú zachované vo fáze výkonu tým, že sa mu povoľuje obmedzené právo na zamietnutie rozhodnutia v členskom štáte výkonu s výnimkou preskúmania rozhodnutia z vecnej stránky.

Európsky exekučný titul sa uplatňuje od 21. októbra 2005. Ďalšie informácie o postupe v prípade európskeho exekučného titulu môžete nájsť v Praktickej príručke na uplatňovanie nariadenia o európskom exekučnom titule vydanéj pod záštitou Európskej justičnej siete v občianskych a obchodných veciach⁽⁶⁰⁾.

(60) Táto príručka je k dispozícii online na adrese http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_sk.pdf.

3.3. Európske konanie o platobnom rozkaze – EOP

Tento postup má určité spoločné znaky s európskym exekučným titulom v tom, že sa vzťahuje na cezhraničné peňažné nároky, ktoré sú nesporné, a vedie k vydaniu rozkazu, ktorý je vykonateľný v ostatných členských štátoch bez predbežných konaní stanovených v nariadení Brusel I. Na rozdiel od európskeho exekučného titulu však nie je potrebné najprv získať súdny príkaz alebo doklad o dlhu, ako napríklad verejnú listinu alebo súdny zmiern. Európsky platobný rozkaz je možné použiť len na peňažné pohľadávky v konkrétnych sumách, ktoré sú splatné v čase podania návrhu na vydanie rozkazu. Európske konanie o platobnom rozkaze je čisto písomné konanie, ktoré samo osebe nezahŕňa súdne pojednávanie, pokiaľ sa príslušná pohľadávka v rámci EOP nepoprie alebo pokiaľ odporca nepodá proti EOP odpor. Keď sa podá odpor proti EOP vec prestane byť predmetom európskeho konania o platobnom rozkaze. Ak navrhovateľ chce vec naďalej viesť, musí postupovať podľa iného príslušného postupu.

Európske konanie o platobnom rozkaze je voliteľné, a to v tom zmysle, že závisí od navrhovateľa, či uprednostní tento postup pred ostatnými dostupnými spôsobmi vrátane postupu podľa vnútroštátneho procesného práva, ktorými je takisto možné vzniknúť pohľadávku. Konanie sa začína vyplnením tlačiva návrhu – tlačiva A, ktoré sa uvádza v prílohe k tomuto nariadeniu. Tlačivo A a ďalšie tlačivá k európskemu platobnému rozkazu sú k dispozícii aj v elektronickej podobe online na **Európskom portáli elektronickej justície** ⁽⁶¹⁾.

Európsky platobný rozkaz má osobitný význam pre navrhovateľov, ktorí majú nároky, pri ktorých nie je pravdepodobné podanie odporu, a to najmä vo veciach medzi podnikmi a spotrebiteľmi. Treba mať na pamäti, že pravidlá určovania právomoci uplatňované pri nárokoch voči spotrebiteľom v rámci európskeho platobného rozkazu sa líšia od pravidiel podľa nariadenia Brusel I, ktoré by v opačnom prípade platili. Keď nárok v európskom konaní o platobnom rozkaze vyplýva zo spotrebiteľskej zmluvy a odporcom je spotrebiteľ, príslušným súdom s právomocou musí byť súd členského štátu, v ktorom má odporca bydlisko, ako sa stanovuje v článku 59 nariadenia Brusel I.

Ak odporca prijme nárok v rámci európskeho platobného rozkazu a nepodá proti nemu odpor, súd vydá rozkaz a osvedčenie. Rozkaz sa potom môže vykonať v iných členských štátoch bez potreby ďalších postupov a bez nutnosti európskej doložky vykonateľnosti podľa nariadenia Brusel I. Nariadením o európskom platobnom rozkaze sa v tomto rozsahu zrušuje doložka vykonateľnosti ⁽⁶²⁾. Výkon rozhodnutia prebieha v podmienkach podobných výkonu európskeho exekučného titulu.

Európsky platobný rozkaz sa uplatňuje od 12. decembra 2008. Ďalšie informácie o konaní o európskom platobnom rozkaze môžete nájsť v Príručke na uplatňovanie nariadenia o európskom platobnom rozkaze, ktorá bola vydaná pod záštitou Európskej justičnej siete v občianskych a obchodných veciach ⁽⁶³⁾.

(61) https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_taxonomy_action.do?idTaxonomy=155&lang=sk&init=true&refresh=1.

(62) Pozri článok 19 nariadenia o európskom platobnom rozkaze.

(63) Táto príručka je k dispozícii online na adrese: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm.

3.4. Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu – ESCP

Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu (ESCP) je tretie z konaní, v ktorých sa zredukovali predbežné konania potrebné na uznávanie a výkon rozhodnutí, čím sa naplňa výzva Európskej rady z Tampere⁽⁶⁴⁾. V tomto smere sa podobá postupom pri európskom exekučnom titule a európskom platobnom rozkaze, ale v iných ohľadoch sa od týchto dvoch postupov veľmi líši.

Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu sa v prvom rade týka sporných aj nesporných vecí, preto obsahuje ustanovenia procesnej povahy vrátane ustanovení o ústnom pojednávaní a vykonávaní dôkazov. Zároveň obsahuje rad lehôt, ktoré by v prípade svojho dodržania mali umožniť zavŕšenie postupu rýchlejšie ako pri iných konaniach, a to aj v sporných veciach. Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu je v podstate písomné konanie, ktorý by navrhovatelia aj odporcovia mali byť schopní použiť s minimálnymi ťažkosťami a bez potreby právneho zastúpenia, hoci také zastúpenie nie je vylúčené.

Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu je podobne ako európsky platobný rozkaz k dispozícii len pri cezhraničných veciach a je alternatívou k vnútroštátnym postupom podobnej povahy. Úspešný účastník v európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu môže očakávať náhradu nákladov od druhej strany, ale iba vtedy, ak je pomerná k hodnote nároku. Obmedzenie nákladov konania je ústredným prvkom cieľa, aby európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu napomáhalo prístup k spravodlivosti, a to najmä pre jednotlivých spotrebiteľov a pre majiteľov

malých podnikov, ktorí by inak neboli ochotní alebo schopní uplatniť svoje nároky v inom než svojom členskom štáte.

Najdôležitejším faktorom európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu je opis nárokov, ktoré sa v rámci tohto konania môžu prijať. V prvom rade nesmie ísť o hodnotu nad 2000 EUR. Táto suma sa vypočíta z hodnoty na začiatku nároku a nezahŕňa úrok z nároku ani náklady. Ak sa vo veci prebiehajúcej s obhajcom podá protinávrh, ani protinávrh nesmie presiahnuť limit 2000 EUR. Nárok a protinávrh sa nesčítavajú na účely výpočtu limitu. Pokiaľ ide o predmet konania, v európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu možno uplatňovať nároky občianskej a obchodnej povahy, pričom platia podobné výnimky ako v nariadení Brusel I. Vylúčené sú aj ďalšie veci, napríklad nároky súvisiace s pracovným právom, nároky týkajúce sa nájmu nehnuteľností a mimozmluvné nároky týkajúce sa porušenia práva na súkromie a ohovárania.

Výkon rozkazu v rámci európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu je podobný ako pri európskom exekučnom titule a európskom platobnom rozkaze – súd, ktorý vydal rozkaz, ho podľa nariadenia osvedčí a rozhodnutie sa doručí účastníkom konania. Po získaní osvedčenia a rozhodnutia už netreba žiadny ďalší postup, aby výkon rozhodnutia mohol prebehnúť v inom členskom štáte. Podobne ako pri európskom platobnom rozkaze, aj tlačivá k európskemu konaniu vo veciach s nízkou hodnotou sporu sú k dispozícii online v rôznych jazykoch EÚ a elektronickú verziu možno vyplniť online a podať na súd online, ak to povolí príslušný súd⁽⁶⁵⁾.

(65) Tlačivá online k európskemu konaniu vo veciach s nízkou hodnotou sporu nájdete na adrese https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=177&plang=sk&init=true&refresh=1

(64) Pozri bod 1.5.

Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu nadobudlo platnosť 1. januára 2009. Ďalšie informácie o postupe pri európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu môžete nájsť v Praktickej príručke pre uplatňovanie európskeho konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu, ktorá bola vydaná pod záštitou Európskej justičnej siete v občianskych a obchodných veciach⁽⁶⁶⁾.

V čase písania tejto príručky je nariadenie o európskom konaní vo veciach s nízkou hodnotou sporu predmetom návrhu Komisie na určité zmeny konania⁽⁶⁷⁾.

3.5. Európsky príkaz na zablokovanie účtov – EPZÚ

Vďaka prepracovanému zneniu nariadenia Brusel I, európskemu exekutnému titulu, európskemu platobnému rozkazu a európskemu konaniu vo veciach s nízkou hodnotou sporu sa súbor právnych predpisov EÚ z oblasti občianskeho súdnictva vyvinul do štádia, že v prípade nárokov na platbu môže veriteľ, ktorý si zabezpečí vykonateľný rozkaz v jednom členskom štáte, pomerne jednoducho a lacno uplatniť vykonanie tohto rozkazu v inom členskom štáte, pričom tento postup si vyžaduje len malé kroky, respektíve žiadne ďalšie kroky. Skutočné plnenie rozkazu je však doteraz vecou vnútroštátnych právnych predpisov a postupov, ktoré sa v jednotlivých členských štátoch značne líšia. Pokiaľ ide o metódy výkonu rozhodnutia, veľmi častým postupom je „zmrazenie“ bankových účtov, aby sa subjektom, proti ktorým sa žiada výkon a ktorí nespolupracujú, zabránilo vo výbere alebo presune peňažných

prostriedkov na účtoch na úkor záujmov veriteľov. To je dôležité najmä pre veriteľa, ktorý sa snaží súbežne zabezpečiť bankové účty dlžníka nachádzajúce sa v niekoľkých členských štátoch. Takýto postup podľa rôznych vnútroštátnych postupov môže byť ťažkopádny a nákladný. Z týchto dôvodov Európska komisia začala pracovať na návrhu európskeho príkazu na zablokovanie účtov. Na základe jej návrhu bolo 15. mája 2014 prijaté nariadenie, ktoré sa bude uplatňovať od 18. januára 2017⁽⁶⁸⁾. Dôležitým znakom konania týkajúceho sa európskeho príkazu na zablokovanie účtov je, že tento postup umožňuje podať jeden príkaz na súdy jedného členského štátu, ktorý dokáže „zmraziť“ všetky bankové účty dlžníka v ktoromkoľvek členskom štáte. Príkaz by sa mal vydať bez vypočítania dlžníka, aby v čase potrebnom na realizáciu príkazu nemohol presunúť finančné prostriedky, ktoré majú byť zablokované. Na vyváženie tohto stavu sa v konaní stanovujú záruky pre dlžníkov, aby „zmrazená“ suma predstavovala výšku legitímneho nároku veriteľa, a dlžníkovi sa včas poskytuje možnosť obrátiť sa na súd a príkaz napadnúť. Podrobnejšie vysvetlenie konania je uvedené v kapitole 13 o výkone rozsudkov.

(66) Táto príručka je k dispozícii online na adrese http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_practice_guide_sk.pdf.

(67) Pozri text návrhu z 19. novembra 2013, COM(2013) 794 final, 2013/0403(COD).

(68) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 655/2014 z 15. mája 2014 o zavedení konania týkajúceho sa európskeho príkazu na zablokovanie účtov s cieľom uľahčiť cezhraničné vymáhanie pohľadávok v občianskych a obchodných veciach.

Konkurzné konanie

4.1. Kontext

Konkurz patrí medzi predmety vylúčené z rozsahu pôsobnosti nariadenia Brusel I. Ukázalo sa však, že existuje veľká potreba európskeho nástroja, ktorý by poskytol možnosť uznania a vykonania rozkazu vydaného vo veciach konkurzného práva vo všetkých členských štátoch a ktorého uplatňovanie by nebolo obmedzené hranicami členských štátov ani ich vnútroštátnymi postupmi, ktoré sú veľmi rozmanité. V dôsledku rozvoja vnútorného trhu má činnosť obchodných podnikov čoraz viac medzinárodné a cezhraničné dosahy. Okrem toho bolo nutné zabezpečiť, aby sa odstránili všetky motivácie obchodných podnikov o prevedenie aktív z jedného členského štátu do druhého v snahe zmať záujmy veriteľov a pokúsiť sa získať výhodnejšie právne postavenie. Riadne fungovanie vnútorného trhu si vyžaduje efektívne a účinné cezhraničné konkurzné konania v Európskej únii. Ciele tohto typu zjavne nebolo možné dostatočne dosiahnuť na úrovni členských štátov, čím vznikla potreba vyjadriť ustanovenia týkajúce sa právomoci, uznávania a rozhodného práva v oblasti konkurzného práva v opatrení na úrovni európskej legislatívy. Rokovania medzi členskými štátmi o tejto otázke sa začali na začiatku 90. rokov minulého storočia po vstupe Maastrichtskej zmluvy do platnosti a 23. novembra 1995 sa zavŕšili prijatím znenia medzinárodného dohovoru vtedajšími členskými štátmi. Tento dohovor nikdy nenadobudol platnosť, ale účinne položil základy pre nariadenie následne prijaté 29. mája 2000.

4.2. Európske nariadenie o konkurznom konaní ⁽⁶⁹⁾

Európske nariadenie o konkurznom konaní obsahuje ustanovenia upravujúce vzťahy v konkurzných konaniach medzi členskými štátmi EÚ.

Nariadenie nadobudlo účinnosť 31. mája 2002 a vzťahuje sa na všetky konania začaté po tomto dátume.

4.2.1. Rozsah pôsobnosti nariadenia EÚ o konkurznom konaní

Nariadenie o konkurznom konaní sa vzťahuje na konkurzné konania bez ohľadu na to, či dlžník je fyzická alebo právnická osoba, podnikateľ alebo iný subjekt, v ktorom je dlžník úplne alebo čiastočne zbavený majetku, a vo vzťahu k dlžníkovi bol vymenovaný likvidátor alebo správca. Predmetné konania sú vymedzené v článku 1 ods. 1 nariadenia a konkrétne vymenované v prílohách A a B k nariadeniu. Aby bolo možné uplatniť nariadenie o konkurznom konaní, konanie musí byť úradne začaté a právne účinné v členskom štáte, v ktorom sa otvorilo.

4.2.2. Pravidlá určovania právomoci v nariadení – článok 3

Nariadenie obsahuje pravidlá upravujúce právomoc, ktorými sa určuje, ktorý súd v ktorom členskom štáte je príslušný na začatie a vedenie konkurzného konania. Vychádza sa zo zásady, že v EÚ by malo prebiehať len jedno konanie týkajúce sa konkurzu konkrétneho dlžníka. Toto konanie by malo zahŕňať hlavné konanie s univerzálnou pôsobnosťou a prípadné ďalšie vedľajšie konania. Právomoc začať hlavné konanie by mali mať súdy členského štátu,

(69) Nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní.

na ktorého území sa nachádza centrum hlavných záujmov dlžníka⁽⁷⁰⁾. Paralelne s hlavným konkurzným konaním sú povolené aj vnútroštátne konania týkajúce sa jedine aktív nachádzajúcich sa v štáte otvorenia konania, označované ako „vedľajšie konania“⁽⁷¹⁾. V situácii, keď sa vnútroštátne konania začnú pred hlavným konaním, nazývajú sa „územné konkurzné konania“ a pokračujú až do začatia hlavného konkurzného konania.

4.2.3. Hlavné, vedľajšie a územné konkurzné konania

Hlavné konkurzné konanie a vedľajšie konania prebiehajú samostatne a zvyčajne ich vedú rôzni likvidátori. K účinnej realizácii (speňaženiu) celkového majetku môžu prispieť len vtedy, ak sa všetky ešte neukončené súčasne prebiehajúce konania koordinujú. To je podmienené úzkou spolupracou rôznych likvidátorov, predovšetkým, pokiaľ ide o výmenu informácií v dostatočnom rozsahu o napredovaní jednotlivých konaní. Likvidátori sa musia navzájom informovať okrem iných skutočností aj o prihlasovaní a overovaní pohľadávok, ako aj opatreniach, ktorých cieľom je uzavretie konania⁽⁷²⁾. Na zabezpečenie dominantnej úlohy hlavného konkurzného konania má likvidátor v tomto konaní viacero možností zasiahnuť do súčasne prebiehajúcich vedľajších konaní.

4.2.4. Veritelia

Každý veriteľ, ktorý má zvyčajné miesto pobytu, trvalé bydlisko alebo registrované sídlo v členskom štáte, má právo prihlásiť svoje pohľadávky do každého konkurzného konania prebiehajúceho v členskom štáte, ktorého

predmetom je majetok dlžníka⁽⁷³⁾. Na zabezpečenie rovnakého zaobchádzania pre všetkých veriteľov je nevyhnutné koordinovať rozdelenie výnosov zo speňaženia konkurznej podstaty. Každý veriteľ má možnosť ponechať si to, čo prijal v priebehu konkurzného konania, ale nárok na podiel z celkového majetku v iných konaniach má len vtedy, ak ostatní veritelia s rovnakým postavením dostali tú istú pomernú časť svojich pohľadávok – článok 20 ods. 2. To, či a za akých podmienok môže veriteľ podať návrh na začatie vedľajšieho konania, je stanovené právnymi predpismi členského štátu, na ktorého území sa tieto konania majú začať⁽⁷⁴⁾. Podobne aj účinky takéhoto konania sú obmedzené na majetok dlžníka nachádzajúci sa na území tohto členského štátu, v ktorom vedľajšie konanie prebieha⁽⁷⁵⁾.

Príklad č. 5

Spoločnosť A je zriadená podľa práva členského štátu 1, v ktorom má miesto podnikania a centrum hlavných záujmov. Na príslušnom súde v členskom štáte 1 podala návrh na konkurz. Súd začal konkurzné konanie a vymenoval likvidátora. Spoločnosť B, ktorá má sídlo v členskom štáte 2, eviduje hmotnoprávne nároky voči spoločnosti A. Spoločnosť B vie o tom, že spoločnosť A prevádzkuje obchodný podnik v členskom štáte 2 vrátane veľkého skladu a nehnuteľností. Spoločnosť B sa pýta, ako môže najlepšie ochrániť svoje záujmy v konkurznom konaní.

(70) Pozri článok 3 ods. 1.

(71) Pozri článok 3 ods. 2 a 3.

(72) Pozri článok 31.

(73) Pozri článok 40.

(74) Pozri článok 29.

(75) Pozri článok 27.

Pred nadobudnutím účinnosti nariadenia o konkurznom konaní by sa spoločnosť B mohla pokúsiť získať súdny príkaz na výkon rozhodnutia z majetku spoločnosti A v členskom štáte 2. Účinok súdnych rozhodnutí týkajúcich sa konkurzného konania by však bol obmedzený len na členský štát, v ktorom boli tieto rozhodnutia vydané, a často by nezabránil individuálnemu výkonu v iných členských štátoch. Táto situácia sa vďaka ustanoveniam nariadenia výrazne zmenila. Individuálny výkon je dnes podľa pravidiel nariadenia vylúčený vo všetkých ostatných členských štátoch, a to od dátumu začatia konkurzného konania v jednom členskom štáte. Na príklade spoločností A a B dnes teda v zmysle pravidiel uvedených v nariadení o konkurznom konaní musí spoločnosť B prihlásiť svoju pohľadávku v konaní o platobnej neschopnosti spoločnosti A, ktoré sa začalo v členskom štáte 1.

V situácii, v akej sa nachádza spoločnosť A, keď platobne neschopná spoločnosť vlastní značný majetok v inom členskom štáte, než v ktorom prebieha hlavné konkurzné konanie, sa v nariadení o konkurznom konaní poskytuje možnosť začať takzvané „vedľajšie konanie“. Takéto konanie možno začať za určitých podmienok. Účinky tohto konania sú obmedzené len na majetok dlžníka nachádzajúci sa na území tohto iného členského štátu. Spoločnosti B možno preto poradiť, aby preskúmala, či v členskom štáte 2 bolo začaté vedľajšie konkurzné konanie alebo či sú splnené osobitné podmienky, za ktorých veriteľ môže podať návrh na jeho začatie.

4.2.5. Rozhodné právo v konkurznom konaní – článok 4

V súlade so zásadou ukotvenou v článku 4 ods. 1 nariadenia o konkurznom konaní sa konkurzné konania a ich účinky riadia právom členského štátu, na území ktorého sa toto konanie začne. Lex concursus určuje všetky účinky konkurzného konania, procesné aj hmotné, na dotknuté osoby a právne vzťahy. Pokiaľ ide o otázky, na ktoré sa nariadenie vzťahuje, stanovujú sa ním aj **jednotné kolízne normy**, ktoré v rozsahu svojej pôsobnosti nahrádzajú vnútroštátne pravidlá medzinárodného súkromného práva. Ustanovujú sa ním osobitné predpisy na určenie rozhodného práva v prípade mimoriadne významných práv a právnych vzťahov, ako sú napríklad vecné práva, započítanie pohľadávok, výhrada vlastníctva a pracovné zmluvy⁽⁷⁶⁾. Tieto výnimky zo všeobecného pravidla sú stanovené na ochranu legitímnych očakávaní veriteľov a istoty transakcií v členských štátoch iných, ako je štát, v ktorom sa konanie začne.

4.2.6. Uznávanie konkurzných konaní – články 16 až 18 a článok 26

Týmto nariadením sa zabezpečuje **okamžité uznávanie súdnych rozhodnutí** týkajúcich sa začatia, vedenia a uzavretia konkurzných konaní, ktoré patria do jeho rozsahu pôsobnosti, ako aj súdnych rozhodnutí vydaných v priamej súvislosti s takýmito konkurznými konaniami. Súdne rozhodnutie o začatí konkurzného konania sa spravidla uznáva vo všetkých členských štátoch od chvíle, keď nadobudne účinnosť v štáte, v ktorom sa začne⁽⁷⁷⁾. Bez ďalších formálnych požiadaviek prinesie rovnaké účinky v ostatných členských

(76) Pozri články 5 až 10.

(77) Pozri článok 16.

štátoch, aké bude mať podľa práva štátu, v ktorom sa konanie začalo ⁽⁷⁸⁾, pokiaľ uznanie nebude v zjavnom rozpore s verejnou politikou štátu ⁽⁷⁹⁾. V ostatných členských štátoch sa plne uznáva aj vymenovanie likvidátora a jeho právomocí, ktoré mu boli zverené podľa právnych predpisov štátu, v ktorom sa konanie začalo ⁽⁸⁰⁾.

4.2.7. Navrhovaná reforma nariadenia o konkurznom konaní

Európska komisia zverejnila návrh reformy nariadenia o konkurznom konaní v rovnaký deň ako správu z 12. decembra 2012 o uplatňovaní nariadenia Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní ⁽⁸¹⁾. Rokovania o tomto návrhu sú v súčasnosti v záverečnej fáze. Reforma bude v podstate pozostávať z týchto prvkov:

- **Rozsah pôsobnosti:** Rozšírenie rozsahu pôsobnosti nariadenia, a to prostredníctvom prehodnotenia vymedzenia pojmu „konkurzné konanie“, ktorý by mal zahŕňať aj hybridné a predkonkurzné konania, ako aj konania o vyrovnaní dlhu či iné konkurzné konania týkajúce sa fyzických osôb, ktoré v súčasnosti do tohto vymedzenia nepatria. V prípade prijatia týchto zmien by sa nariadenie zároveň viac priblížilo konceptu stanovenému vo vzorových právnych predpisoch komisie UNCITRAL o cezhraničnom úpadku ⁽⁸²⁾.

(78) Pozri článok 17.

(79) Pozri článok 26.

(80) Pozri článok 18.

(81) COM(2012) 743 final a COM(2012) 744 final : 2012/0360 (COD).

(82) Pozri stránku http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model.html.

- **Právomoc:** Objasnenie pravidiel určovania právomoci, a to najmä doplnením vymedzenia pojmu centra hlavných záujmov, ako aj zlepšením procesného rámca určovania právomoci stanovením povinnosti, aby súdy a likvidátori skúmali jurisdikčné dôvody konkurzného konania.
- **Vedľajšie konania:** Opatrenia, ktoré zabezpečia účinnejšie vedenie konkurzného konania tým, že umožnia súdu zamietnuť začatie vedľajšieho konania, ak sú splnené určité podmienky, najmä ak toto konanie nie je potrebné z hľadiska ochrany záujmov miestnych veriteľov. V návrhu sa zároveň ruší požiadavka, na základe ktorej vedľajšie konanie musí byť likvidačným konaním. Počíta sa aj s lepšou koordináciou hlavného a vedľajšieho konania, a to najmä vďaka požiadavke na rozvoj spolupráce medzi príslušnými súdmi.
- **Uverejňovanie informácií o konkurznom konaní a prihlasovanie pohľadávok:** Požiadavka, aby členské štáty pri cezhraničnom konkurznom konaní uverejňovali príslušné rozhodnutia súdu vo verejne dostupnom elektronickom registri, ako aj požiadavka na vzájomné prepojenie národných insolvenčných registrov.
- **Skupiny spoločností:** Vytvorenie právneho rámca upravujúceho konkurz v prípade rôznych členov jednej skupiny spoločností, a to najmä zavedením postupu skupinovej koordinácie a uložením povinnosti vzájomného informovania sa likvidátorov a súdov konajúcich v rôznych hlavných konaniach.

Rozhodné právo

5.1. Rozhodné právo ⁽⁸³⁾ — problematika

Potreba zabezpečiť, aby občania a podniky vedeli s istotou určiť, ktoré právo sa uplatní v súvislosti s rôznymi vzniknutými alebo vytvorenými právnymi vzťahmi, je v rámci vnútorného trhu rovnako dôležitá ako potreba stanoviť pravidlá určovania právomoci v súvislosti so súdnymi postupmi, ak nie dôležitejšia. Každý deň sa uzaviera niekoľko miliónov transakcií alebo vznikajú právne situácie, v ktorých skutočne alebo potenciálne vyvstávajú otázky rozhodného práva. Vždy, keď fyzická osoba uskutoční cezhraničný nákup medzi dvoma členskými štátmi, naskytá sa otázka, aké právo sa na danú transakciu vzťahuje. Keď podniky uzatvárajú zmluvy o poskytnutí tovaru alebo služieb, otázka rozhodného práva je – alebo by mala byť – predmetom úvahy s cieľom určiť, podľa ktorého práva sa budú určovať právne účinky zmluvy, a tak zabezpečiť, aby strany o týchto účinkoch vedeli. Ak rodina ide na dovolenku do iného členského štátu a cestuje autom cez niekoľko členských štátov, pričom počas cesty sa, žiaľ, stane účastníkom dopravnej nehody spôsobenej inou osobou, v dôsledku čoho utrpí zranenia a škodu na vozidle a jeho obsahu, je nanajvýš dôležité, aby rodina vedela, podľa ktorého právneho systému sa bude posudzovať ich výsledný nárok. V záujme lepšej predvídateľnosti sa preto harmonizovanými pravidlami určovania rozhodného práva nahrádzajú pravidlá vyplývajúce z právnych predpisov členských štátov.

5.2. Rozhodné právo pre zmluvné záväzky – nariadenie Rím I

5.2.1. Rímsky dohovor z roku 1980 a nariadenie Rím I

Prvé kroky k harmonizácii pravidiel o rozhodnom práve sa prijali pri prerokovaní a prijatí Rímskeho dohovoru o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky, ktorý bol uzavretý 19. júna 1980. Dohovor nadobudol platnosť 1. apríla 1991, keď ho ratifikovalo osem členských štátov. Dohovor neskôr nahradilo – s výnimkou Dánska – nariadenie Rím I, ktoré sa zaoberá rovnakou problematikou. Dohovor teda stále platí, pokiaľ ide o vzťahy medzi Dánskom a ostatnými členskými štátmi EÚ.

V dohovore sa ustanovujú harmonizované pravidlá k tejto téme, ktoré sa však v niektorých bodoch podstatne líšili, najmä vzhľadom na to, že členské štáty mohli vzniesť výhrady k niektorým ustanoveniam dohovoru. S cieľom zabezpečiť väčšiu jednotnosť a právnu istotu v tejto oblasti bolo 17. júna 2008 prijaté nariadenie, ktoré sa uplatňuje od 17. decembra 2009.

5.2.2. Rozsah pôsobnosti nariadenia Rím I

Nariadenie sa vzťahuje na zmluvné záväzky v občianskych a obchodných veciach. Niektoré záležitosti sú vylúčené z rozsahu jeho pôsobnosti. Všeobecne povedané, ide o otázky týkajúce sa rodinného práva a postavenia jednotlivcov, rozhodcovského konania, práva obchodných spoločností, poručníckych fondov, dedenia a sprostredkovania. Pravidlá nariadenia Rím I sa vzťahujú výhradne na určenie rozhodného práva vo veciach, ktorých sa týka nariadenie, aj keď právo takto určené nie je právom členského štátu.

(83) Pravidlá upravujúce otázku rozhodného práva obsahujú aj iné nástroje, ako napríklad nariadenia o konkurznom konaní, vyživovacích povinnostiach, rozvode a dedení. Predmetu rozhodného práva v súvislosti s týmito situáciami sa venujú kapitoly s opisom jednotlivých nástrojov.

5.2.3. Zásada autonómie strán a jej obmedzenia – článok 3

Podobne ako v dohovore, hlavnou zásadou nariadenia je „autonómia strán“, to znamená, že zmluvné strany si môžu zvoliť právny poriadok, ktorým sa riadi zmluva. Vybrať si môžu právny poriadok, ktorý sa bude uplatňovať na celú zmluvu alebo len na jej časť. Voľba strán môže byť vyjadrená výslovne a jasne preukázaná ustanoveniami zmluvy alebo okolnosťami veci. Pôvodne prijatú voľbu môžu strany zmeniť. Ak sa všetky prvky zmluvy okrem voľby práva nachádzajú v inej krajine, než je krajina, ktorej právny systém bol zvolený, uplatniť možno všetky ustanovenia práva tejto krajiny, od ktorých sa nemožno dohodou odchýliť. Existujú určité typy zmlúv, v ktorých je zásada autonómie strán obmedzená a pri ktorých existujú osobitné pravidlá, ktoré vo väčšine prípadov obmedzujú voľbu práva na právny systém niektorých konkrétnych krajín. Patria medzi ne zmluvy o preprave, poistení a zamestnaní, ako aj zmluvy, ktorých jedna strana je spotrebiteľom. Podrobnosti o pravidlách týkajúcich sa týchto zmlúv sú uvedené ďalej v tejto kapitole.

5.2.4. Rozhodné právo pri absencii voľby – článok 4

Ak nedošlo k výslovnej voľbe práva, v nariadení sa stanovujú pravidlá určujúce, ktorý právny systém sa bude uplatňovať v prípade niektorých špecifických typov zmlúv. Základným princípom týchto pravidiel je, že zmluva by sa mala riadiť právom krajiny, s ktorou úzko súvisí. Pravidlá týkajúce sa niektorých špecifických typov zmlúv sú stanovené v tejto tabuľke:

Typ zmluvy	Rozhodné právo	
Predaj tovaru	Právny systém krajiny podľa obvyklého pobytu:	predajcu
Poskytovanie služieb		poskytovateľa služieb
Zmluva o franšíze		franšízanta
Zmluva o distribúcii		distribútora
Vecné práva k nehnuteľnosti alebo nájom nehnuteľností	- Právny systém krajiny, v ktorej sa nehnuteľnosť nachádza - Ak však ide o zmluvu o krátkodobom nájme, tak právny systém podľa obvyklého pobytu prenajímateľa, ak je rovnaký ako pobyt nájomcu, pokiaľ je nájomcom fyzická osoba	
Zmluva o predaji tovaru dražbou	Právny systém krajiny, v ktorej dražba prebieha, ak sa dá určiť	
Niektoré typy zmlúv uzavretých v rámci multilaterálneho systému o nákupe a predaji podielov vo finančných nástrojoch	Zákon upravujúci multilaterálny systém, v rámci ktorého bola uzavretá zmluva, ak sa tento systém riadi jediným právnym systémom	

V prípade zmlúv, ktoré nepatria do týchto kategórií alebo na ktoré by sa vzťahovalo viacero kategórií, sa zmluva riadi právnym systémom krajiny obvyklého pobytu strany, ktorej plnenie je pre zmluvu charakteristické. Ak má zmluva užšiu väzbu s inou krajinou, než je krajina, ktorá by bola označená

podľa týchto pravidiel, uplatňuje sa právny systém tejto inej krajiny. A napokon, ak rozhodné právo nemožno stanoviť pomocou týchto predpisov, použije sa právny systém krajiny, s ktorou má zmluva najužšiu väzbu.

V prípade z príkladu č. 1, ktorý sa týka zmluvy s organizátorom veľtrhu, spoločnosťou B o výstavnej ploche, ktorú spoločnosť A zrušila päť dní pred plánovaným otvorením veľtrhu (pozri príklad č. 1 v bode 2.1), by sa spoločnosť B chcela uistiť, že zmluva so spoločnosťou A sa riadi podľa pravidiel právneho systému krajiny jej obvyklého pobytu, čiže štátu 2.

Organizátori veľtrhov obvykle vo svojich všeobecných veľtržných podmienkach uvádzajú, že zmluvy s vystavovateľmi sa riadia právnym poriadkom štátu, v ktorom má dotýčny organizátor miesto podnikania. V nariadení Rím I sa podobne ako v dohovore, ktorý mu predchádzal, ustanovuje zásada autonómie strán, v rámci ktorej sa stranám priznáva sloboda zvoliť si právo, ktorým sa zmluva bude riadiť: pozri článok 3 ods. 1. Ak si v zmluve medzi spoločnosťou A a B strany vybrali právny systém štátu 2 (obvyklý pobyt spoločnosti B), zmluva sa bude riadiť týmto právom.

Ak nedošlo k žiadnej voľbe, je potrebné oprieť sa o tzv. „predvolené“ pravidlá z nariadenia a zistiť, podľa ktorého pravidla možno určiť rozhodné právo v prípade absencie voľby. V takom prípade je potrebné zmluvu charakterizovať, pretože ak by sa dala zaradiť do jednej z kategórií uvedených v článku 4, rozhodným právom by bol právny systém uvedený v danom článku. Spomedzi rôznych zmlúv uvedených v článku je pravdepodobné, že zmluva uvedená v bode 4 ods. 1 písm. b)

– poskytovanie služieb – má najbližšie k problematike prenájmu výstavnej plochy na veľtrhu. Ak je to tak (čo bude závisieť od podmienok zmluvy), rozhodné právo pri absencii voľby bude právny systém podľa obvyklého pobytu poskytovateľa služieb, čiže krajina spoločnosti B, teda opäť štát 2.

Ak zmluvu nemožno charakterizovať, možno sa ďalej oprieť o právny systém krajiny podľa obvyklého pobytu strany, ktorej plnenie v rámci zmluvy je najviac charakteristické. Je pravdepodobné, že sa znovu zistí, že ide o právo štátu 2, keďže pre zmluvu najcharakteristickejšie sú prenájom výstavnej plochy a súvisiace veľtržné služby, ktoré mala poskytovať spoločnosť B. To sa, samozrejme, líši od povinnosti spoločnosti A zaplatiť, čo je povinnosťou najvšeobecnejšieho druhu. Rozhodným právom by podľa tohto opäť bolo právo členského štátu 2, keďže ide o krajinu, v ktorej má spoločnosť B svoje ústredie, a teda aj obvyklý pobyt podľa pravidla z článku 19 ods. 1 nariadenia.

5.2.5. Osobitné pravidlá a ochranné pravidlá pre slabšie strany – články 5 až 8

Existujú špeciálne pravidlá, ktoré sa týkajú zmlúv o preprave tovaru a cestujúcich a zmlúv, ktorých účastníkmi sú spotrebitelia, poisťovníci a zamestnanci v rámci individuálnych pracovných zmlúv.

5.2.5.1. Zmluvy o preprave – článok 5

V prípade zmlúv o preprave, ktoré často mávajú štandardné podmienky, existuje všeobecné pravidlo umožňujúce voľbu rozhodného práva. Líši sa však, pokiaľ ide o prepravu tovaru a prepravu cestujúcich, pretože je nutné rešpektovať niektoré medzinárodné dohovory. Čo sa týka prepravy tovaru, existuje neobmedzená možnosť voľby rozhodného práva v súlade so všeobecnými pravidlami o autonómii strán. Ak nedôjde k voľbe práva, rozhodným právom je právny systém krajiny obvyklého pobytu prepravcu, pokiaľ je rovnaká ako krajina odosielateľa. V opačnom prípade pôjde o krajinu, kde sa nachádza miesto dodania tovaru. V prípade zmlúv o preprave cestujúcich je voľba práva obmedzená na právny poriadok krajiny:

- obvyklého pobytu cestujúceho,
- obvyklého pobytu prepravcu,
- miesta ústredia prepravcu,
- miesta začatia prepravy alebo
- miesta skončenia prepravy.

Ak nedôjde k voľbe práva, použije sa právny systém krajiny obvyklého pobytu cestujúceho, pokiaľ je zároveň miestom začatia prepravy alebo miestom určenia cesty. Ak nie je splnená žiadna z týchto podmienok, použije sa právny systém krajiny obvyklého pobytu prepravcu.

5.2.5.2. Ochrana slabšej strany

5.2.5.2.1. Spotrebiteľia – článok 6

Zmluva medzi spotrebiteľom a podnikateľom, ako je vymedzená v článku 6 ods. 1, sa riadi právnym systémom krajiny, v ktorej má spotrebiteľ obvyklý pobyt, pokiaľ v nej aj podnikateľ vykonáva podnikateľské činnosti alebo akýmkoľvek spôsobom smeruje takéto činnosti na danú krajinu. Žiadna voľba práva v zmluve medzi týmito stranami nemôže byť účinná, ak by spotrebiteľa zbavila ochrany, ktorou by disponoval, keby rozhodným právom bol právny poriadok krajiny obvyklého pobytu spotrebiteľa. Tieto pravidlá sa neuplatňujú v prípade niektorých zmlúv o poskytnutí služieb spotrebiteľom inde než v krajine obvyklého pobytu spotrebiteľa, zmlúv o preprave okrem zmlúv o poskytnutí balíka cestovných služieb, zmlúv týkajúcich sa nehnuteľného majetku okrem časovo vymedzeného užívania nehnuteľností a niektorých finančných nástrojov.

V prípade uvádzanom v príklade č. 3 v bode 2.2.3.4 si pani A, ktorá má bydlisko v členskom štáte 1, objednala si knihu z internetového kníhkupectva a vopred zaplatila cenu 26,80 EUR, ale knihu jej nikdy nedoručili. Pani A zistila, že internetov kníhkupectvo je spoločnosť so sídlom v členskom štáte 2. Pani A sa rozhodla podniknúť právne kroky vedúce k vráteniu peňazí, pretože medzitým si danú knihu kúpila od iného internetového obchodníka. Okrem otázky právomoci, ktorou sme sa zaoberali v príklade 1, tu vzniká aj otázka rozhodného práva, pretože pani A chce využiť osobitnú ochranu, ktorá sa poskytuje kupujúcim na internete v členskom

štáte 1, pričom dôkazné bremeno, že objednaný tovar bol dodaný, nesie obchodník, a nie spotrebiteľ.

Pani A si však teraz prečítala drobný text na online zmluve, ktorej podmienky musela odsúhlasiť pred zadaním objednávky. Zistila, že sa uplatňuje právo členského štátu 2, ktoré nemá takúto ochranu spotrebiteľov. Kníhkupec tvrdí, že všeobecné obchodné podmienky sa vzťahujú na všetky predaje uskutočňované predávajúcim, vrátane predaja na internete, a že pani A má preto preukázať, že kniha jej nebola doručená – namiesto toho, že by mal on preukázať, že kniha dodaná bola. Pani A sa pýta, či jej v tomto ohľade môže pomôcť nariadenie.

Pri uplatnení podmienok stanovených v článku 6 na tento prípad treba v prvom rade uviesť, že ide o spotrebiteľskú zmluvu, pretože pani A pri kúpe knihy nekoná v rámci podnikania, zatiaľ čo kníhkupec áno. Ďalej možno povedať, že kníhkupec aj tak vykonáva obchodnú činnosť v krajine obvyklého pobytu pani A, alebo prinajmenšom smeruje tieto činnosti na tento štát. To znamená, že na základe súhlasu pani A. s voľbou práva štátu 2 sa na ňu vzťahujú podmienky stanovené v článku 6 ods. 2, podľa ktorých voľba práva nesmie viesť k tomu, že príde o ochranu, ktorú jej poskytuje právny systém štátu 1. Keďže kníhkupec nie je schopný preukázať doručenie knihy, pani A má veľkú šancu, že získa platobný rozkaz na náhradu ceny.

5.2.5.2.2. Poistenie – článok 7

Osobitné pravidlá týkajúce sa rozhodného práva v súvislosti s poisťovacími zmluvami sa delia do dvoch kategórií: pravidlá týkajúce sa veľkých rizík tak, ako je tento pojem vymedzený v príslušných právnych predpisoch EÚ⁽⁸⁴⁾, a iné druhy poisťovacích zmlúv. Čo sa týka poisťovacích zmlúv na veľké riziká, platí zásada autonómie strán a strany si môžu zvoliť rozhodné právo. Ak nedôjde k voľbe práva, platia dve základné pravidlá: buď právny systém krajiny obvyklého pobytu poisťovateľa, alebo právny systém inej krajiny, ak z okolností jasne vyplýva, že zmluva má zjavne užšiu väzbu na túto krajinu. V prípade poisťovacích zmlúv, kedy nejde o krytie veľkých rizík, je sloboda voľby práva obmedzená týmito podmienkami:

- právny poriadok členského štátu, kde sa nachádza riziko v čase uzavretia zmluvy,
- právny poriadok krajiny podľa obvyklého pobytu poisťovníka,
- v prípade životného poistenia právny poriadok členského štátu, v ktorom je poisťovník štátnym príslušníkom,
- v prípade poisťovnej zmluvy vzťahujúcej sa na riziká obmedzené na udalosti vyskytujúce sa v inom členskom štáte ako v členskom štáte, kde sa nachádza riziko, právny poriadok daného členského štátu,
- v prípade poisťovnej zmluvy vzťahujúcej sa na riziká spojené s obchodnou, priemyselnou alebo odbornou činnosťou, ktoré sa nachádzajú v rozličných členských štátoch, právny poriadok krajiny, v ktorej má poisťovník obvyklý pobyt.

(84) Prvá smernica Rady 73/239/EHS z 24. júla 1973.

V prvej, druhej a piatej situácii môže existovať väčšia sloboda pri voľbe rozhodného práva, ak to príslušná krajina umožňuje. Ak v týchto prípadoch nedôjde k voľbe práva, rozhodným právom bude opäť právny poriadok členského štátu, kde sa nachádzajú riziká v čase uzavretia zmluvy. Existujú určité ďalšie pravidlá, keď je podľa právnych predpisov členského štátu povinné uzavrieť poisťnú zmluvu. S cieľom určiť krajinu, v ktorej sa nachádza riziko, je v prípade zmlúv – okrem zmlúv o životnom poistení – potrebné uviesť odkaz na druhú smernicu Rady o poistení⁽⁸⁵⁾ a v prípade zmlúv o životnom poistení odkaz na smernicu ES o životnom poistení⁽⁸⁶⁾.

5.2.5.2.3. Pracovné zmluvy – článok 8

Pracovné zmluvy sa riadia právnym poriadkom zvoleným zmluvnými stranami, ak k voľbe nedošlo, tak právnym poriadkom krajiny, v ktorej alebo z ktorej zamestnanec obvykle vykonáva svoju prácu pri plnení zmluvy. Ak právny systém nemožno určiť týmto spôsobom, napríklad ak zamestnanec obvykle nevykonáva svoju prácu v žiadnej krajine, zmluva sa riadi právnym poriadkom krajiny miesta podnikania, ktorého prostredníctvom bol zamestnanec zamestnaný. Ak však z celkovej situácie vyplýva, že zmluva má užšiu väzbu s inou krajinou, zmluva sa riadi právnym poriadkom tejto inej krajiny. V prípade voľby rozhodného práva zamestnanec nemôže byť zbavený ochrany vyplývajúcej z imperatívnych noriem pracovnoprávných predpisov právneho poriadku, ktorým by sa zmluva podľa nariadenia spravovala, keby nedošlo k voľbe.

(85) Pozri článok 2 písm. d) druhej smernice Rady 88/357/EHS z 22. júna 1988 v znení smernice 2005/14/ES.

(86) Pozri článok 1 ods. 1 písm. g) smernice 2002/83/ES z 5. novembra 2002 o životnom poistení, Ú. v. ES L 345/1 z 19.12.2002.

5.2.6. Rozsah pôsobnosti rozhodného práva – článok 12

Rozhodným právom sa riadi:

- výklad a plnenie zmluvy,
- dôsledky čiastočného alebo úplného porušenia zmluvných záväzkov a stanovenie výšky náhrady škody,
- zánik záväzkov prostredníctvom preklúzie a premlčania,
- dôsledky neplatnosti.

V súvislosti so spôsobom plnenia a chybným plnením sa uplatní právny systém krajiny, v ktorej sa plnenie uskutočňuje.

5.2.7. Ďalšie ustanovenia upravujúce rozhodné právo v zmluvných záležitostiach

Nariadenie obsahuje aj ďalšie významné ustanovenia týkajúce sa niektorých konkrétnych otázok v súvislosti s rozhodným právom, ako napríklad imperatívne normy krajiny, v ktorej sa zmluva má plniť, ktoré majú byť účinné podľa posúdenia ich povahy a účinku, alebo dôsledky ich uplatňovania najmä vtedy, ak by spôsobili nezákonnosť zmluvy. Tieto pravidlá majú ochraňovať záujmy danej krajiny a na tento účel sa považujú za zásadné. Ďalšie otázky, na ktoré sa vzťahujú osobitné pravidlá, sú otázky vecnej a formálnej platnosti zmluvy, otázky právnej nespôsobilosti, postúpenia a subrogácie, spoločných záväzkov, započítania a dôkazného bremena. Existujú pravidlá určovania miesta obvyklého pobytu právnických osôb a fyzických osôb, ktoré konajú v rámci svojej podnikateľskej činnosti, aby sa vylúčilo použitie spätného a ďalšieho odkazu, pokiaľ ide o pravidlá medzinárodného súkromného práva ktorejkoľvek krajiny, ktorej právny systém je rozhodný v súlade s týmto

nariadením v súvislosti so štátmi s viac ako jedným právnym systémom a vzťahmi s inými ustanoveniami v právnych predpisoch EÚ a v Rímskom dohovore.

5.3. Rozhodné právo pri nedovolenej manipulácii – nariadenie Rím II

5.3.1. Kontext

Hoci Bruselský dohovor a nariadenie Brusel I obsahovali pravidlá určovania právomoci pri zmluvných aj mimozmluvných záväzkoch, v rámci Rímskeho dohovoru boli harmonizované iba pravidlá upravujúce rozhodné právo týkajúce sa zmluvných záväzkov. Po dokončení Rímskeho dohovoru sa dosiahol určitý pokrok pri rokovaní o dohovore na tému rozhodného práva pri nedovolenej manipulácii. Práca však nebola v čase vstupu Amsterdamskej zmluvy do platnosti v roku 1999 ukončená a projekt bol na niekoľko rokov odložený. O niečo neskôr Európska komisia predložila návrh na nástroj upravujúci rozhodné právo pre mimozmluvné záväzky a 11. júla 2007 bolo prijaté výsledné nariadenie, hovorovo známe ako Rím II, ktoré sa uplatňuje od 11. januára 2009.

5.3.2. Rozsah pôsobnosti nariadenia Rím II – články 1 a 2

Nariadením sa upravuje rozhodné právo v mimozmluvných záväzkoch v občianskych a obchodných veciach. Podobne ako pri iných nástrojoch v tejto oblasti do jeho pôsobnosti nepatria daňové, colné ani správne záležitosti. Zámerom je, aby nariadenia Rím I a II pokrývali všetky občianskoprávne záväzky, prinajmenšom s výhradou týchto a iných výnimiek, pokiaľ ide o rozsah pôsobnosti. Pokiaľ ide o územnú pôsobnosť nariadenia, platí vo všetkých členských štátoch okrem Dánska. Je potrebné poznamenať,

že tieto pravidlá sa vzťahujú aj na prípady, v ktorých existuje budúca zodpovednosť, keď napríklad predpokladané porušenie zákona pravdepodobne povedie k vzniku mimozmluvnej zodpovednosti.

5.3.2.1. Pojem „mimozmluvné záväzky“ – článok 2

V článku 2 sa stanovuje význam mimozmluvných záväzkov na účely tohto nariadenia. Zahŕňajú tradičné kategórie protiprávneho konania v zmysle úmyselného porušenia práva. Zahŕňajú aj záväzky, ktoré by v minulosti neboli charakterizované ako mimozmluvné alebo zmluvné, ako napríklad bezdôvodné obohatenie, negotiorum gestio alebo právo na odškodnenie za náklady vzniknuté pri dobrovoľnom vykonávaní služby pre niekoho, ako aj záväzky vyplývajúce z prerušenia rokovaní o zmluve, vedúceho k vzniku straty pre stranu, ktorá je presvedčená, že v dôsledku rokovaní jej vznikli náklady, lebo sa na zmluvu spoliehala, a to vykonaním úkonov požadovaných na základe zmluvy, čo sa označuje ako culpa in contrahendo. Tieto posledné tri kategórie záväzkov sú natoľko špecifické, že v nariadení sú pre ne stanovené osobitné pravidlá.

5.3.2.2. Vylúčenia z rozsahu pôsobnosti – článok 1

Niektoré oblasti mimozmluvných záväzkov sú vylúčené z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia, ako napríklad mimozmluvné záväzky vyplývajúce z rodinných alebo podobných vzťahov, majetkových režimov manželov, poručníckych fondov a dedenia. Vylúčené sú aj také záväzky, ktoré vyplývajú z rôznych obchodných vzťahov, napríklad vzťahov týkajúcich sa zmienek a iných prevoditeľných nástrojov a záležitostí týkajúcich sa práva spoločností. Vylučuje sa aj predmet záväzkov vyplývajúcich z jadrovej škody, pretože je upravený v rámci širších medzinárodných dohovorov a pre niektoré členské štáty je sám

osebe veľmi kontroverzný. Mimoriadny význam má neuplatňovanie nariadenia na zodpovednosť štátu za konanie alebo nečinnosť pri výkone štátnej moci. V čase návrhu nástroja patrili do jeho pôsobnosti aj ohováranie a porušovanie práv na súkromie a práv osobnosti, ktoré sú však z prijatého nástroja vylúčené⁽⁸⁷⁾.

5.3.3. Pravidlá týkajúce sa rozhodného práva

V nariadení sa stanovujú rôzne pravidlá určovania rozhodného práva v dvoch kategóriách mimozmluvných záväzkov, na ktoré sa nariadenie vzťahuje – záväzkov vyplývajúcich z civilných deliktov a záväzkov vyplývajúcich z iných právnych vzťahov. Okrem stanovenia všeobecných pravidiel pre tieto dve kategórie sa v oblasti záväzkov vyplývajúcich civilných deliktov rozlišujú osobitné pravidlá pre päť druhov situácií – zodpovednosť za výrobok, súťaž, poškodenie životného prostredia, duševné vlastníctvo a protestné pracovné opatrenie kolektívneho vyjednávania.

5.3.3.1. Autonómia strán – článok 14

Na rozdiel od situácie v nariadení Rím I má vo veciach civilných deliktov voľba rozhodného práva obmedzenejšíu úlohu. Strany vo všeobecnosti nie sú v pozícii, aby si rozhodné právo vybrali ešte pred vznikom udalosti zakladajúcej nárok z dôvodu straty, ujmy a škody, pretože za normálnych okolností by takúto udalosť nepredpokladali, a preto by poškodená strana ani nemala s kým takúto dohodu vopred uzavrieť. To znamená, že podľa

nariadenia nie je možné uzavrieť dohodu o voľbe práva ešte pred vznikom takejto udalosti. Načasovanie voľby je preto obmedzené na obdobie po vzniku udalosti. Existuje jedna situácia, ktorá je v nariadení upravená, keď strany môžu uzavrieť dohodu o výbere rozhodného práva pred vznikom udalosti, a to vtedy, keď všetky zúčastnené strany vykonávajú obchodnú činnosť. Každá voľba práva podlieha výnimke, že zvolené právo sa neuplatní v prípade, ak existuje úzka väzba so zvoleným právnym systémom inej krajiny, a uplatnia sa ustanovenia tohto právneho systému, ktoré nemôžu byť predmetom zmluvy. Táto voľba musí byť explicitná alebo musí jednoznačne vyplývať z okolností veci.

5.3.3.2. Rozhodné právo pri absencii voľby – článok 4

V súvislosti so záväzkami vyplývajúcimi z mimozmluvnej situácie závisí všeobecné pravidlo od uplatňovania právneho systému krajiny, v ktorej škoda vznikla alebo môže vzniknúť bez ohľadu na krajinu, kde došlo k udalosti vedúcej k vzniku škody, alebo na krajinu, v ktorej sa vyskytnú nepriame následky tejto udalosti. Cieľom tohto pravidla, ktoré potvrdzuje *lex loci delicti commissi* ako rozhodné právo, je zaručiť právnu istotu a zároveň sa pokúsiť o nájdenie primeranej rovnováhy medzi osobou, o ktorej sa tvrdí, že nesie zodpovednosť, a poškodenou osobou. Ak však osoba, o ktorej sa tvrdí, že nesie zodpovednosť, a osoba, ktorej údajne vznikla škoda, majú svoj obvyklý pobyt v tej istej krajine v čase vzniku škody, uplatní sa právny poriadok tejto krajiny. V nariadení sa ďalej ustanovuje všeobecná výnimka, ktorá má priniesť určitú mieru flexibility, ktorá umožňuje súdu prispôbiť sa konkrétnemu prípadu tak, aby sa uplatnil právny poriadok vyjadrujúci ťažisko situácie, takže vždy, keď je civilný delikt zjavne užšie spojený s inou krajinou, uplatní sa právny poriadok tejto inej krajiny. V nariadení sa navyše stanovujú osobitné pravidlá,

(87) Toto vylúčenie bolo predmetom vyhlásenia Komisie v čase prijímania nariadenia, v ktorom sa Komisia zaviazala predložiť Európskemu parlamentu a Rade štúdiu na túto tému, a to najneskôr do decembra 2008. Štúdia bola v skutočnosti uverejnená vo februári 2009.

ktoré sa vzťahujú na niektoré oblasti práva, napríklad na zodpovednosť za výrobok, nekalú súťaž alebo právo duševného vlastníctva.

Príklad

Francúzsky štátny príslušník s bydliskom v Olomouci v Českej republike sa v roku 2010 stal účastníkom dopravnej nehody, keď ho pri prechádzaní cez cestu v Bratislave zrazilo auto, pričom utrpel poranenie. Vozidlo, ktoré bolo účastníkom nehody, bolo zaevidované v Maďarsku a v čase nehody ho riadil maďarský štátny príslušník s obvyklým bydliskom v Maďarsku. Vozidlo bolo poistené na základe poisťnej zmluvy s rakúskou poisťovňou so sídlom vo Viedni.

V roku 2012 obeť autonehody podala na súde v Českej republike žalobu proti poisťiteľovi o odškodnenie za zranenie. Ktorý právny systém sa použije na určenie práv a povinností účastníkov vrátane určenia zodpovednosti a výšky náhrady škody? A ktorý právny systém sa použije, pokiaľ ide o otázku, či možno poisťiteľa žalovať bez postihu voči osobe zodpovednej za nehodu, a pokiaľ ide o nárok poisťiteľa na náhradu voči tejto osobe?

S uplatnením článku 14 ods. 1 písm. a) nariadenia sa strany po vzniku sporu môžu dohodnúť na právnom systéme, ktorý sa použije. Za predpokladu, že to neurobia, sa použijú všeobecné ustanovenia článku 4. Keďže poškodený a povinná osoba majú obvyklý pobyt v rôznych krajinách, článok 4 ods. 2 sa neuplatňuje. Rozhodné právo sa teda musí

určiť podľa článku 4 ods. 1 s poukázaním na právny systém krajiny, v ktorej došlo ku škode. V prípade dopravnej nehody, ako je táto, pôjde o krajinu, kde k nehode došlo. Keďže nehoda sa v tomto prípade stala na Slovensku, uplatní sa slovenský právny systém.

Otázka, či žalobu možno podať priamo proti rakúskej poisťovni, závisí od toho, či to umožňuje rozhodné právo pre tento civilný delikt, čiže slovenské právne predpisy, alebo či to umožňuje rozhodné právo podľa poisťnej zmluvy.

Napokon právny systém, ktorým sa bude riadiť právo subrogácie poisťovateľa voči osobe zodpovednej za škodu a ujmu v dôsledku nehody, bude v súlade s článkom 19 ten istý právny systém, ktorý sa uplatňuje na povinnosť poisťiteľa uhradiť škodu poškodenému, čiže v tomto prípade opäť právny systém Slovenskej republiky.

5.3.3.3. *Rules for special situations in delict and tort — Articles 5 to 9*

Päť jednotlivých situácií upravujú rôzne osobitné pravidlá:

- **Zodpovednosť za výrobok** – článok 5. Rozhodné právo sa musí posudzovať podľa radu kolízných kritérií: na prvom mieste je právny poriadok krajiny obvyklého pobytu poškodeného v čase vzniku škody, ak bol predmetný výrobok uvedený na trh v tejto krajine. Ak nie je splnené toto ustanovenie, uplatní sa právny poriadok krajiny, v ktorej bol výrobok nadobudnutý, ak bol uvedený na trh v tejto krajine. Ak nie je splnené toto ustanovenie, uplatní

sa právny poriadok krajiny, v ktorej vznikla škoda, ak bol výrobok uvedený na trh v tejto krajine. Ak osoba, o ktorej sa tvrdí, že nesie zodpovednosť, nemohla rozumne predvídať uvedenie výrobku na trh v niektorej z týchto krajín, uplatní sa právny poriadok krajiny obvyklého pobytu tejto osoby. Ak prípad má zjavne užšiu väzbu s inou krajinou, uplatní sa právny poriadok tejto krajiny.

- Nekalá súťaž – článok 6. Uplatňujú sa rôzne pravidlá v závislosti od situácie. Cieľom týchto pravidiel je vo všeobecnosti chrániť záujmy spotrebiteľov, ako aj podnikov pred protisúťažným správaním. Ak dôjde ku konaniu predstavujúcemu nekalú súťaž, rozhodným právom je právny poriadok krajiny, kde došlo alebo by mohlo dôjsť k poškodeniu konkurenčných záujmov alebo kolektívnych záujmov spotrebiteľov. Všeobecné pravidlo uvedené v článku 4 sa uplatní, ak sú poškodené záujmy určitého konkurenta. Osobitné pravidlá uvedené v článku 6 ods. 3 sa týkajú protisúťažných praktík zameraných na uplatňovanie právnych predpisov krajín, v ktorých sa nachádzajú príslušné, takto poškodené trhy. Od týchto pravidiel sa nemožno odchýliť dohodou podľa článku 14.
- Poškodenie životného prostredia – článok 7. Mimozmluvný záväzok vyplývajúci z poškodenia životného prostredia alebo škody spôsobenej osobám alebo na majetku v dôsledku takejto škody, sa v prvom rade riadi právom, ktoré si strany zvolia. Osoba žiadajúca náhradu škody sa však môže rozhodnúť oprieť svoj nárok o právny poriadok krajiny, v ktorej došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu. Možnosťou jednostrannej voľby sa zdôraznil všeobecný záväzok EÚ podporovať ochranu životného prostredia.

- Práva duševného vlastníctva – článok 8. Tu sa rozlišuje medzi právami duševného vlastníctva EÚ a vnútroštátnymi právami. Pokiaľ ide o vnútroštátne práva, rozhodným právom je právny poriadok krajiny, pre ktorú sa žiada ochrana. V prípade práv Európskej únie je rozhodným právom právny poriadok krajiny, v ktorej došlo k porušeniu práva, pokiaľ sa vec neupravuje príslušným nástrojom EÚ. Ani v týchto prípadoch nie je povolená voľba práva.
- Protestné pracovné opatrenie kolektívneho vyjednávanía – článok 9. Táto posledná osobitná situácia sa týka mimozmluvných záväzkov v súvislosti so zodpovednosťou osoby v postavení zamestnanca alebo zamestnávateľa, alebo organizácií zastupujúcich ich profesijné záujmy, ako sú napríklad odbory alebo združenia zamestnávateľov, za škody spôsobené protestným pracovným opatrením kolektívneho vyjednávanía bez ohľadu na to, či už prebehlo alebo prebieha. Kým v týchto prípadoch platí všeobecné pravidlo uvedené v článku 4 ods. 2 o uplatňovaní právneho poriadku krajiny spoločného obvyklého pobytu, v článku 9 sa stanovuje, že sa použije právny poriadok krajiny, v ktorej sa opatrenie má vykonať alebo bolo vykonané.

5.3.3.4. *Rozhodné právo vo veciach bezdôvodného obohatenia – články 10 a 11*

V súvislosti s mimozmluvnými záväzkami pri bezdôvodnom obohatení vyplývajúcom z iného ako civilného deliktu – napríklad pri bezdôvodnom obohatení a konaní bez príkazu – sa v nariadení stanovujú pravidlá, ktoré zaistia, aby sa na záväzok uplatnil právny poriadok štátu, ktorý má čo najužšiu väzbu s daným predmetom veci, pričom súdom ponecháva dostatočnú

pružnosť na to, aby si toto pravidlo prispôsobili svojim vnútroštátnym systémom. V oboch prípadoch existuje hierarchia stanovených pravidiel.

- Bezdôvodné obohatenie – článok 10. Primárne platí, že ak záväzok vznikol z existujúceho vzťahu medzi stranami, ktorý má úzku väzbu k bezdôvodnému obohateniu, na záväzok sa uplatňuje právny poriadok, ktorý upravoval tento vzťah, napríklad zmluvu. Ak táto podmienka nie je splnená a strany majú v čase vzniku záväzku obvyklý pobyt v tej istej krajine, na záväzok sa bude uplatňovať právny poriadok tejto krajiny. Ak to nie je možné určiť, uplatní sa právny poriadok krajiny, v ktorej došlo k bezdôvodnému obohateniu. Ak situácia má užšiu väzbu s inou krajinou než s krajinou špecifikovanou podľa iných ustanovení, uplatní sa právny poriadok tejto krajiny.
- Konanie bez príkazu (negotiorum gestor) – článok 11. Prvé pravidlo sa podobá na pravidlo uplatňované pri bezdôvodnom obohatení – ak medzi stranami existuje vzťah, ktorý má úzku väzbu k záväzku, uplatní sa rozhodné právo spravujúce tento záväzok. Druhým pravidlom sa opäť uplatňuje spoločné obvyklé bydlisko strán a tretím sa uplatňuje právny poriadok krajiny, v ktorej bol vykonaný úkon, z ktorého vyplynul záväzok. A napokon sa uplatňuje štvrté pravidlo najužšej väzby, podobne ako v článku 10 ods. 4.

Príklad

Zamestnanec spoločnosti A so sídlom vo Francúzsku sa dopustil chyby pri vybavovaní elektronického bankového prevodu peňazí na zaplatenie

poplatku za obchodný veľtrh v Taliansku pre spoločnosť B, ktorá veľtrh organizovala. Poplatok zaplatený prevodom online sa zobrazil ako 50 000 EUR, a nie 5 000 EUR. Platba sa navyše uskutočnila na účet tretej strany, ktorá nijako nesúvisí s talianskou spoločnosťou ani s transakciou. Táto strana, ktorá má bydlisko v Rakúsku, mala zhodou okolností otvorený účet v rovnakej banke ako spoločnosť B, a to s číslom, ktoré sa len jednou číslicou líši od účtu spoločnosti B. Tretia strana odmieta platbu vrátiť, takže spoločnosť A musí podať žalobu voči tejto strane na súdoch podľa miesta bydliska tejto strany, čiže v Rakúsku, keďže v zmysle nariadenia Brusel I neexistuje osobitný dôvod právomoci pre veci bezdôvodného obohatenia, ako je táto. Otázka znie, ktorý právny systém by mal rakúsky súd použiť.

Keďže ide o situáciu bezdôvodného obohatenia tretej strany, uplatní sa článok 10 nariadenia Rím II. Prvá možnosť, teda existencia zmluvného alebo mimozmluvného vzťahu v súvislosti so skutkovým stavom, z ktorého bezdôvodné obohatenie vyplýva, tu neplatí, keďže chýba existujúci vzťah medzi spoločnosťou A a rakúskou treťou stranou. Nie je tu ani spoločné obvyklé bydlisko strán, pretože spoločnosť A a tretia strana majú obvyklý pobyt v rôznych krajinách.

To znamená, že je potrebné uplatniť posledný spájajúci faktor uvedený v článku 10 ods. 3, ktorý odkazuje na právny systém krajiny, v ktorej došlo k bezdôvodnému obohateniu. V danom prípade by to viedlo k uplatneniu talianskeho právneho systému, pretože bankový účet rakúskej strany sa nachádza v Taliansku. Je nepravdepodobné, aby osobitné ustanovenia v článku 10 ods. 4 mali vplyv na uplatniteľnosť talianskeho právneho poriadku, pretože z okolností prípadu nevyplyva jasná väzba k inej krajine.

5.3.3.5. *Rozhodné právo v záväzkoch vyplývajúcich z predzmluvnej zodpovednosti – článok 12*

Predzmluvná zodpovednosť sa vzťahuje na situáciu, keď mimozmluvný záväzok vyplýva z rokovania pred uzavretím zmluvy, bez ohľadu na to, či bola zmluva skutočne uzavretá alebo nie. Zahŕňa porušenie povinnosti zachovávať mlčanlivosť o informáciách, porušenie a zmarenie rokovania o zmluve. Pravidlami článku 12 sa opäť vytvára istá malá hierarchia. Prvým krokom by teda bolo uplatniť právny systém, ktorým sa zmluva riadi alebo ktorým by sa riadila, keby bola uzavretá. Ak toto ustanovenie nie je splnené, rozhodným právom je právny systém krajiny, v ktorej došlo ku skutočnosti, ktorá spôsobila škodu, bez ohľadu na krajinu alebo krajiny, v ktorých dochádza k nepriamym následkom, alebo právny systém krajiny, kde majú strany spoločné bydlisko, alebo ak vzťah má zjavne užšiu väzbu s inou krajinou než s krajinou určenou podľa iných pravidiel, tak právny poriadok tejto inej krajiny.

5.3.4. Rozsah pôsobnosti rozhodného práva – článok 15

Rozhodným právom podľa pravidiel tohto nariadenia sa riadia:

- podmienky a rozsah zodpovednosti,
- okolnosti vylučujúce zodpovednosť a akékoľvek obmedzenia zodpovednosti a rozdelenia zodpovednosti,
- existencia, povaha a stanovenie výšky škody alebo požadovaného odškodnenia,
- opatrenia, ktoré môže súd prijať, aby zabránil ujme alebo škode alebo zastavil ich ďalší vznik,
- prevedenie práva na uplatnenie náhrady škody vrátane dedenia,

- okruh osôb, ktoré majú právo na náhradu škody, ktorú utrpeli osobne,
- zástupná zodpovednosť za konanie inej osoby a
- zánik záväzku prostredníctvom preklúzie a premlčania a obmedzenie úkonov a prerušenie a obmedzenie prekluzívnych alebo premlčacích lehôt.

5.3.5. Ďalšie ustanovenia upravujúce rozhodné právo pri mimozmluvných záväzkoch

Podobne ako nariadenie Rím I, aj toto nariadenie obsahuje ďalšie významné ustanovenia týkajúce sa niektorých konkrétnych otázok v súvislosti s rozhodným právom. Patrí medzi ne aj článok o imperatívnych normách právneho poriadku súdu konajúceho vo veci, ktoré sa musia použiť bez ohľadu na právo, ktoré by za iných okolností bolo rozhodné. K ďalším otázkam upraveným osobitnými predpismi patrí pravidlo, že je nutné zohľadniť pravidlá bezpečnosti platné pri vzniku udalosti, z ktorej vyplýva záväzok, ako aj pravidlo, podľa ktorého môže osoba vzniknúť žalobu priamo proti poisťiteľovi povinného, pokiaľ to umožňujú právne predpisy práva rozhodného pre mimozmluvný záväzok alebo poisťnú zmluvu. Existujú aj pravidlá týkajúce sa subrogácie, spoločných záväzkov aj formálnej platnosti úkonu v súvislosti s mimozmluvným záväzkom. V neposlednom rade existujú aj pravidlá týkajúce sa dôkazného bremena, miesta obvyklého pobytu právnických osôb a fyzických osôb, ktoré konajú v rámci svojej podnikateľskej činnosti, vylúčenia použitia spätného a ďalšieho odkazu, pokiaľ ide o pravidlá medzinárodného súkromného práva ktorejkoľvek krajiny, ktorej právny systém je rozhodný v súlade s týmto nariadením, uplatňovania nariadenia štátmi s viac ako jedným právnym systémom a vzťahov s inými ustanoveniami v právnych predpisoch EÚ a v niektorých medzinárodných dohovoroch.

Rodičovská zodpovednosť a rozvod

6.1. Nariadenie Brusel IIa

6.1.1. Kontext – nariadenie Brusel II a nariadenie Brusel IIa

Nariadenie (ES) č. 1347/2000 z 29. mája 2000 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností k spoločným deťom manželov (označované ako nariadenie Brusel IIa)⁽⁸⁸⁾ nadobudlo účinnosť 1. marca 2001. Toto nariadenie sa venovalo otázkam právomoci, uznávania a výkonu rozhodnutí v občianskych konaniach týkajúcich sa rozvodu, rozluky alebo anulovania manželstva, ale v rozsahu, v akom sa venovalo otázkam rodičovských práv a povinností, obmedzovalo sa na situácie, ktoré vznikli v súvislosti s konaniami v manželských veciach a týkali sa spoločných detí manželov. Nariadenie teda bolo následníkom dohovoru medzi členskými štátmi, ktorý bol dohodnutý pred nadobudnutím platnosti Amsterdamskej zmluvy. Znenia nariadenia Brusel II a dohovoru sú prakticky totožné, ale dohovor⁽⁸⁹⁾, ktorý bol prijatý 28. mája 1968, nikdy nenadobudol platnosť.

Územný rozsah pôsobnosti sa vzťahuje na všetky členské štáty okrem Dánska. Pomerne skoro po nadobudnutí účinnosti nariadenia Brusel II sa územný rozsah jeho pôsobnosti ukázal byť príliš úzky, pokiaľ ide o jeho ustanovenia týkajúce sa vecí rodičovských práv a povinností. To bol aj jeden z dôvodov vedúcich Komisiu k návrhu nariadenia z roku 2002⁽⁹⁰⁾, ktoré malo nahradiť nariadenie Brusel II a zahŕňať by všetky rozhodnutia o rodičovskej

zodpovednosti bez ohľadu na rodinný stav rodičov a bez ohľadu na to, či medzi rodičmi prebieha konanie v manželskej veci. Nariadenie sa podľa návrhu malo venovať aj záležitostiam rodičovských práv a povinností zahŕňajúcim umiestňovanie detí do ústavnej starostlivosti, ako aj do náhradných rodín. V návrhu sa vo veľkej miere nadviazalo na pravidlá Haagskeho dohovoru z 19. októbra 1996 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa (tzv. „Haagsky dohovor o ochrane detí“), ktorý v tom čase ešte nebol platný pre žiadny členský štát. Nariadenie Brusel IIa bolo prijaté 27. novembra 2003 a uplatňuje sa od 1. marca 2005⁽⁹¹⁾.

6.1.2. Nariadenie Brusel IIa a únosy detí

Nariadenie Brusel IIa malo podľa návrhu obsahovať osobitné pravidlá týkajúce sa cezhraničných únosov detí ich rodičmi v rámci Európskej únie, a tak sa vysporiadať s problémom nezákonného premiestňovania a zadržiavania detí v rozpore s právami na starostlivosť v členských štátoch. Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí platí vo všetkých členských štátoch. Na základe tohto dohovoru platí, že v prípade únosu alebo zadržiavania dieťaťa v krajine, ktorá je stranou dohovoru a nie je miestom obvyklého pobytu dieťaťa, úrady štátu, do ktorého bolo dieťa unesené alebo v ktorom je zadržiavané, nariadenia jeho okamžité vrátenie do štátu jeho pobytu, keď tento štát je zmluvným štátom. Pravidlami nariadenia Brusel IIa sa mali doplniť a posilniť ustanovenia dohovoru pri ich uplatňovaní medzi členskými štátmi, aby to rodičov a iné osoby odradilo od podniknutia jednostranného kroku spočívajúceho v premiestnení alebo zadržiavaní dieťaťa mimo členského štátu jeho obvyklého pobytu.

(88) Pozri Ú. v. ES L160, 30.6.2000, s. 19.

(89) Pozri Ú. v. ES C 221, 16.7.1998, s. 1.

(90) Pozri Ú. v. ES C 203 E, 27.8.2002, s. 155. Samostatná praktická príručka o fungovaní nariadenia je k dispozícii na webovej lokalite portálu elektronickej justície.

(91) Dánsko sa nezúčastňuje na uplatňovaní tohto nariadenia.

6.1.3. Nariadenie Brusel IIa a manželské záležitosti

6.1.3.1. Právomoc v manželských veciach – článok 3

Do nariadenia sa bezo zmien prevzali pravidlá upravujúce manželské záležitosti z nariadenia Brusel II. Pri týchto konaniach sa v nariadení stanovili pravidlá určovania:

- právomoci medzi súdmi členských štátov,
- uznávania a výkonu rozhodnutí vydaných súdmi ostatných členských štátov.

Príklad

Pani A je občiankou členského štátu 1 a tri roky je vydatá za pána B; spolu žijú v členskom štáte 2, domovskom štáte pána B. Pani A je presvedčená, že manželstvo sa skončilo a chce podať návrh na rozvod a vrátiť sa do svojej vlasti, kde žije jej rodina. Chcela by odísť čo najskôr a požiadať o rozvod v krajine svojho pôvodu. S pánom B už dva týždne nehovorí a obáva sa, že z rozvodu by sa mohol stať závažný problém.

Podľa pravidiel uvedených v článku 3 ods. 1 nariadenia majú právomoc vo veciach rozvodov súdy v členskom štáte obvyklého pobytu manželov alebo ich posledného obvyklého pobytu, ak tam jeden z manželov stále

býva. Právomoc môžu mať aj súdy členského štátu podľa spoločnej štátnej príslušnosti manželov (v prípade Spojeného kráľovstva a Írska podľa „domicilu“ každého z manželov). Keby sa pani A vrátila do krajiny svojho pôvodu (členský štát 1), mohla by podať návrh na rozvod na tamjší súd len vtedy, ak by v krajine mala obvyklý pobyt a ak by bola splnená jedna z týchto podmienok:

- pán B súhlasí s podaním spoločnej žiadosti o rozvod,
- ak by pán B nebol ochotný spolupracovať pri predložení spoločnej žiadosti, pani A tam musí bývať aspoň šesť mesiacov pred podaním svojej žiadosti. Ak by sa pani A rozhodla presťahovať sa do tretieho členského štátu, ktorého nie je občiankou, mohla by tam požiadať o rozvod len vtedy, ak by tam mala obvyklý pobyt a bývala tam najmenej jeden rok pred podaním žiadosti.

Pani A bude upozornená, že pán B, ktorý má v úmysle zostať v súčasnom spoločnom bydlisku manželov v členskom štáte 2, je v trochu výhodnejšej pozícii, keďže môže okamžite požiadať o rozvod na súde tohto členského štátu. Môže to urobiť aj pani A, pretože pán B má stále obvyklý pobyt na území tohto členského štátu, avšak aby mohla podať návrh v členskom štáte 1, v takom prípade by musela najmenej šesť mesiacov čakať.

Ak by sa pán B rozhodol podať návrh v členskom štáte 2, toto opatrenie by účinne zabránilo pani A podať následne návrh v členskom štáte 1. Je to preto, lebo v článku 19 ods. 1 nariadenia sa stanovuje, že v prípade, keď sa na súdoch rôznych členských štátov, ktoré majú na základe nariadenia právomoc danú vec prevziať, začnú konania v tej istej veci

a medzi tými istými účastníkmi, súd, ktorý konanie začal ako prvý, vo veci pokračuje, a súd, ktorý začal konanie ako druhý, musí konanie pozastaviť a po určení právomoci súdu, ktorý konanie začal ako prvý, by vo veci nemal pokračovať. Vyplyva to z európskeho pravidla prekážky začatej veci uvedeného v tomto článku.

Nariadenie sa vzťahuje iba na zrušenie manželských zväzkov, ale nevenuje sa otázkam, ako sú dôvody na rozvod, majetkové dôsledky manželstva, vyživovacie povinnosti⁽⁹²⁾ alebo iné opatrenia, ktoré môžu byť doplnkové k rozvodu.

6.1.3.2. *Uznávanie a výkon rozkazov v konaniach v manželských veciach podľa nariadenia Brusel IIa*

Rozsudok vydaný v jednom členskom štáte sa uznáva vo všetkých ostatných členských štátoch podľa zásady vzájomnej dôvery. Dôvody neuznania sa obmedzujú na minimum. V prípade rozsudkov týkajúcich sa rozluky, rozvodu alebo anulovania manželstva sa nevyžaduje žiadny osobitný postup týkajúci sa aktualizácie matričných záznamov členského štátu. Toto je zároveň základný princíp nariadenia Brusel IIa podobne ako nariadenia Brusel I, že dožiadaný štát nemusí preskúmať ani právomoc súdu v členskom štáte pôvodu, ani skutkové zistenia tohto súdu. Rozsudky týkajúce sa manželských vecí sa uznávajú zo zákona a môžu byť vykonané v iných členských štátoch hneď, ako ich vyhlási za vykonateľné príslušný súd v členskom štáte výkonu (doložka vykonateľnosti). Rozhodnutie o udelení doložky vykonateľnosti možno na základe odvolania preskúmať. Legalizácia sa nevyžaduje pri

žiadnom dokumente ani pri nariadení o rozvode predloženom na účely uznania a výkonu.

6.1.4. Nariadenie Brusel IIa a rodičovské práva a povinnosti

6.1.4.1. *Rozsah pôsobnosti*

Nariadenie má veľmi širokú pôsobnosť, pokiaľ ide o rozsah problematiky rodičovských práv a povinností. Vzťahuje sa na tradičné formy rodičovských povinností vo vzťahu rodiča a dieťaťa, ako je napríklad určenie miesta bydliska dieťaťa, práva styku, opatrovníctvo, opatrenia na ochranu dieťaťa v súvislosti s jeho majetkom. Vzťahuje sa aj na umiestnenie dieťaťa uskutočnené verejným orgánom, ktoré sa uvádza v bode 6.1.8. Poskytuje pravidlá týkajúce sa právomoci súdov v týchto veciach a uznávania a výkonu nariadení vo veciach rodičovských práv a povinností.

6.1.4.2. *Právomoc pri rodičovských právach a povinnostiach – články 8, 9, 12 a 13*

Všeobecne platí, že právomoc majú súde v členskom štáte obvyklého pobytu dieťaťa. Pojem „obvyklý pobyt“ nie je v nariadení nikde vymedzený, ale má mať samostatný význam, čo v mnohých prípadoch potvrdil aj Súdny dvor Európskej únie⁽⁹³⁾. V nariadení sa okrem toho zavádza obmedzená možnosť, aby právomoc v súvislosti s rodičovskými právami a povinnosťami za určitých podmienok vykonával súd iného členského štátu, než v ktorom má dieťa obvyklý pobyt, keď ide napríklad o vec spojenú s prebiehajúcim rozvodovým konaním podľa článku 3 nariadenia v tomto inom členskom

(92) Pozri nižšie v 7. kapitole.

(93) Pozri napríklad tieto veci: A, C-523/07 z 2. apríla 2009 a Mercredi/Chaffe, C-497/10 PPU z 22. decembra 2010.

štáte⁽⁹⁴⁾. Zároveň sa stanovuje právomoc na základe prítomnosti dieťaťa v členskom štáte, ale iba v prípade, keď nie je možné určiť obvyklý pobyt dieťaťa⁽⁹⁵⁾. Keď sa dieťa so súhlasom nositeľov rodičovských práv a povinností (t. j. väčšinou rodičov) presťahuje z členského štátu, v ktorom malo obvyklý pobyt, do iného členského štátu, súdy v prvom štáte majú aj naďalej právomoc v súvislosti s rôznymi nariadeniami upravujúcimi styk, ale iba počas troch mesiacov po presťahovaní dieťaťa a len v tom prípade, keď držiteľ práva styku stále žije v danom členskom štáte.⁽⁹⁶⁾

6.1.4.3. *Prevod vecí medzi súdmi – článok 15*

Nariadenie obsahuje ďalšie inovačné pravidlo európskeho práva, že súd, ktorý začal konanie vo veci a má právomoc vo veci samej, môže výnimočne postúpiť vec súdu iného členského štátu, ak je tento súd vhodnejší na prerokovanie prípadu. Súd môže postúpiť celú vec alebo jej určitú časť.

Keďže podľa všeobecného pravidla z článku 8 vykonávajú právomoc súdy členského štátu obvyklého pobytu dieťaťa v čase začatia konania, právomoc sa automaticky nemení, keď dieťa v priebehu súdneho konania nadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte. Môžu však nastať okolnosti, keď súd, ktorý konanie začal („súd pôvodu“), výnimočne nie je najvhodnejším súdom na prerokovanie veci. Článkom 15 sa za týchto okolností umožňuje, aby súd pôvodu postúpil vec súdu iného členského štátu, pokiaľ je to v najlepšom záujme dieťaťa. V článku je vymedzený postup uskutočnenia takéhoto postúpenia, ako aj kategórie súdov, ktorým možno vec postúpiť. Po postúpení

súdu iného členského štátu už vec nemožno postúpiť ďalej súdu tretieho členského štátu⁽⁹⁷⁾.

6.1.4.4. *Právomoc v situáciách únosu detí – článok 10*

Niektoré deti rodičia unesú z jedného členského štátu do druhého napríklad preto, aby sa konanie o rodičovských právach a povinnostiach v súvislosti s týmito deťmi mohlo začať u sudcu rovnakej štátnej príslušnosti, lebo dúfajú, že tak dôjde k priaznivejšiemu zaobchádzaniu. V súlade s nariadením nezákonné premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa nemôže viesť k zmene súdnej právomoci zo súdov členského štátu podľa pôvodného obvyklého bydliska dieťaťa, pokiaľ všetky osoby, ktoré v zmysle v nariadenia vykonávajú opatrovnícke právo, neposkytnú súhlas s premiestnením, alebo pokiaľ sa dieťa nezdržiavalo v novom štáte najmenej jeden rok od chvíle, keď sa osoba vykonávajúca opatrovnícke právo dozvedela alebo sa mohla dozvedieť o mieste pobytu dieťaťa, a buď sa počas uvedeného jedného roka nepodala žiadosť o návrat dieťaťa podľa Haagskeho dohovoru o únosoch detí, alebo táto žiadosť bola vzatá späť, alebo ak v členskom štáte pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa bolo vydané nariadenie o opatrovníctve, ktoré nevyžaduje návrat dieťaťa do tohto štátu. Rodičia, ktorí si myslia, že môžu získať výhodu tým, že svoje deti jednostranne vezmú na územie iného členského štátu, sa týmto opatrením od takéhoto postupu odrádzajú, keďže v rámci Európskej únie je zrejme, že takéto postupovanie nebude viesť k zmene právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností.

(94) Pozri článok 12 ods. 1.

(95) Pozri článok 13.

(96) Pozri článok 9.

(97) Pozri odôvodnenie 13.

6.1.5. Fungovanie Haagskeho dohovoru o únosoch detí v Európskej únii – článok 11

6.1.5.1. Základné zásady dohovoru a nariadenia

V Európskej únii naďalej platí Haagsky dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z roku 1980, ale v nariadení sú uvedené ustanovenia, ktoré dopĺňajú uplatňovanie dohovoru medzi členskými štátmi. Týmito ustanoveniami sa má posilniť fungovanie dohovoru, a najmä zdôrazniť základná zásada dohovoru aj nariadenia, že nezákonné premiestnenie alebo zadržiavanie detí zo štátu ich obvyklého pobytu je proti najlepšiemu záujmu dieťaťa. Túto zásadu podporuje aj procesná zásada, že v prípade takéhoto premiestnenia alebo zadržania sa dané dieťa alebo deti majú čo najrýchlejšie vrátiť do štátu svojho obvyklého pobytu, ak tak rozhodne súd, a práve súdy tohto štátu majú prijímať príslušné rozhodnutia, s kým dieťa bude žiť a s kým bude mať aký styk, a to v najlepšom záujme detí.

6.1.5.2. Doplnujúce ustanovenia nariadenia – článok 11 ods. 1 až 5

Článok 11 obsahuje niekoľko ustanovení, ktorými sa majú zdôrazniť tieto základné zásady. Uplatňujú sa v prípadoch, keď sa v zmysle dohovoru požaduje návrat dieťaťa z jedného členského štátu do druhého. Ide o tieto ustanovenia:

- Pri posudzovaní žiadosti o návrat a prípadného odporu proti tejto žiadosti prostredníctvom výnimiek ustanovených v článkoch 12 a 13 dohovoru sa musí zabezpečiť, aby sa dieťaťu dala možnosť vyjadriť sa v konaní, ak sa to s ohľadom na jeho vek alebo stupeň vyspelosti nejaví nevhodné. V nariadení sa nešpecifikuje, ako

by to malo prebiehať. Realizácia sa ponecháva na vnútroštátne procesné právo členských štátov. Z ustanovenia však jasne vyplýva, že súd, ktorý posudzuje návrat dieťaťa, by mal zvážiť, či dieťa treba vypočuť – článok 11 ods. 2.

- Konanie o návrate podľa dohovoru sa má ukončiť čo najrýchlejšie a okrem prípadu, že to znemožnia výnimočné okolnosti, by nemalo trvať dlhšie ako šesť týždňov od podania žiadosti po vynesenie rozsudku. Toto ustanovenie sa podobá na ustanovenie uvedené v dohovore⁽⁹⁸⁾ a posilňuje sa ním téza, že rýchly návrat dieťaťa je základným cieľom oboch nástrojov – článok 11 ods. 3.
- Podľa článku 13 ods. 1 písm. b) Haagskeho dohovoru uvedeného vyššie sa rodičia môžu snažiť vyhnúť tomu, aby bol vydaný príkaz na návrat detí, ktoré nezákonne premiestnili, tvrdiac, že návratom by dieťa bolo vystavené vážnemu riziku fyzickej alebo psychickej ujmy alebo neúnosnej situácii. Podobne ako pri ostatných výnimkách, dôkazné bremeno preukázania ohrozenia dieťaťa k spokojnosti súdu nesie osoba, ktorá žiada o nariadenie o nevrátení. V skutočnosti súdy väčšiny zmluvných štátov vrátane členských štátov EÚ túto výnimku vo všeobecnosti interpretujú veľmi úzko a nariadením sa len posilňuje tento výklad tým, že sa stanovuje, že túto výnimku nemožno použiť na odôvodnenie nevrátenia, ak sa zistí, že boli prijaté primerané opatrenia na ochranu dieťaťa po jeho návrate do štátu obvyklého pobytu, na ktorého súdoch sa bude rozhodovať o otázkach zabezpečenia dobrých podmienok pre dieťa s ohľadom na najlepší záujem dieťaťa – článok 11 ods. 4.

(98) Pozri články 2 a 11.

- Súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa, kým sa osobe, ktorá požiadala o návrat dieťaťa, nedala možnosť vyjadriť sa – článok 11 ods. 5.

6.1.5.3. *Postup v prípade vydania príkazu o nevrátení – článok 11 ods. 6 až 8*

Ako už bolo spomínané, v dohovore sú ustanovené obmedzené výnimky týkajúce sa dôvodov, na základe ktorých súd vydá príkaz na návrat dieťa do štátu jeho obvyklého pobytu po jeho nezákonnom premiestnení alebo zadržiavaní v inom štáte. S cieľom zabrániť rodičom v snahe využívať tieto výnimky, často z pomerne pochybných dôvodov, a s cieľom zabezpečiť, aby sa o dlhodobej budúcnosti detí, ktoré boli vystavené takému konaniu, rozhodovalo v štáte ich obvyklého pobytu, sa v nariadení stanovuje nielen to, že právomoc sa ponecháva súdom členského štátu, v ktorom malo dieťa pred únosom obvyklý pobyt⁽⁹⁹⁾, ale tieto súdy budú mať posledné slovo aj po únose, pokiaľ ide o dlhodobú budúcnosť dieťaťa. Po rozhodnutí o nevrátení dieťaťa podľa článku 13 dohovoru, ktoré vydajú súdy členského štátu, do ktorého bolo dieťa unesené, môže teda nasledovať neskorší rozsudok ukladajúci povinnosť vrátiť dieťa, ktorý vydajú príslušné súdy v členskom štáte, v ktorom dieťa malo obvyklé bydlisko bezprostredne pred únosom.

6.1.5.4. *Uznanie a výkon príkazu na vrátenie dieťaťa po vydaní príkazu o nevrátení – zrýchlený postup – článok 11 ods. 8, článok 40 ods. 1 písm. b) a článok 42*

Ak sa vydá rozhodnutie ukladajúce povinnosť vrátenia dieťaťa, musí byť uznané a vykonané bez osobitného konania (ako je napríklad doložka

vykonateľnosti) za predpokladu, že sú splnené určité procesné záruky, napríklad, že súd členského štátu obvyklého pobytu umožnil dieťaťu vyjadriť sa⁽¹⁰⁰⁾. Súd, ktorý vydal príkaz o nevrátení, pošle dokumenty týkajúce sa veci súdu s právomocou v krajine obvyklého pobytu dieťaťa ihneď pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním. Súd s právomocou v krajine obvyklého pobytu dieťaťa vyzve účastníkov ihneď pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, aby predkladali podania na tento súd; ak bude podanie predložené, súd preskúma otázku opatrovníckeho práva.

6.1.6. **Uznanie a výkon nariadení o styku – zrýchlený postup – článok 40 ods. 1 písm. a) a článok 41**

Nariadením Brusel IIa sa nadviazalo na ustanovenia o presadzovaní práva v Haagskom dohovore z roku 1996 o právomoci, rozhodnom práve, uznaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa a boli pridané osvedčenia s cieľom uľahčiť obeh rozhodnutí v rámci Únie v oblasti rozvodov a rodičovských práv a povinností, vrátane príkazov na styk vydaných v členskom štáte. Osvedčenie o právach prístupu zahŕňa vyhlásenia o postupe, ktorý uplatnil súd: ak bol rozsudok vydaný v neprítomnosti príslušnej osoby, osvedčením sa potvrdí, že s neprítomnou osobou sa zaobchádzalo takým spôsobom, že mala možnosť prípravy obhajoby vo veci; že všetci účastníci aj dieťa, vzhľadom na vek dieťaťa a stupeň jeho vyspelosti, mali možnosť vyjadriť sa. V členskom štáte pôvodu sa nemožno odvolať proti vydaniu osvedčenia; osvedčenie možno opraviť (článok 43). Osvedčený rozsudok nemožno vykonať v členskom štáte výkonu, ak to je nezlučiteľné s následným vykonateľným rozsudkom.

(99) Pozri článok 10 a bod 6.1.4.4.

(100) Pozri článok 42 ods. 2 písm. a).

6.1.7. Uznanie a výkon súdnych nariadení – bežný postup – články 21 až 39

Pri ostatných súdnych nariadeniach týkajúcich sa rodičovských práv a povinností je postup podobný ako pri nariadeniach, ktoré sa riadia nariadením Brusel I. Hneď po vydaní a získaní vykonateľnosti sa súdne nariadenie vystaví s osvedčením na štandardnom formulári stanovenom v nariadení⁽¹⁰¹⁾. Postup na predloženie žiadosti o vyhlásenie vykonateľnosti alebo o registráciu na účely výkonu v Spojenom kráľovstve (článok 28) sa stanovuje podľa právnych predpisov členského štátu výkonu (článok 30). Osoba, ktorá žiada o výkon, požiada o vyhlásenie vykonateľnosti v členskom štáte, v ktorom sa nariadenie má vykonať. Po jeho vydaní sa o tom informuje osoba, voči ktorej sa výkon žiada, v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi. Táto osoba sa môže pokúsiť podať odpor proti vyhláseniu, ale iba na základe dôvodov uvedených v tomto nariadení⁽¹⁰²⁾. Skutočný výkon súdneho nariadenia prebieha podľa postupov vyžadovaných v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi⁽¹⁰³⁾.

6.1.8. Umiestnenie dieťaťa do ústavnej starostlivosti v inom členskom štáte – článok 55 písm. d) a článok 56

Ako už bolo spomenuté, nariadenie sa vzťahuje na prípady, ktoré zahŕňajú rozhodnutia o umiestnení dieťaťa do zariadenia ústavnej starostlivosti alebo pestúnskej starostlivosti. Takéto rozhodnutia týkajúce sa rodičovskej zodpovednosti môžu zahŕňať umiestnenie dieťaťa v inom členskom štáte. Pre také prípady je v nariadení stanovený osobitný postup. Predtým, než

súd s právomocou môže vydať nariadenie o umiestnení, najskôr musí konzultovať s ústredným orgánom alebo s orgánom s právomocou v členskom štáte, do ktorého sa plánuje dieťa umiestniť, ak sa v tomto štáte vyžaduje zásah verejného orgánu. Nariadenie o umiestnení možno vydať len v prípade, že príslušný orgán súhlasí. Ak zásah verejného orgánu nie je na umiestnenie dieťaťa do pestúnskej rodiny v inom členskom štáte potrebný, súhlas sa nevyžaduje a umiestňujúci orgán musí iba informovať ústredný orgán alebo orgán s právomocou⁽¹⁰⁴⁾. Ústredné orgány zriadené podľa tohto nariadenia majú prispievať k procesu poskytovaním informácií a pomoci súdom. Od členských štátov sa vyžaduje, aby stanovili jasné pravidlá a postupy na účely udelenia súhlasu uvedeného v článku 56 nariadenia s cieľom zaistiť právnu istotu a rýchle vybavenie. Za základe postupov sa musí, okrem iného, umožniť súdu, ktorý zvažuje umiestnenie dieťaťa, ľahko určiť príslušný orgán a príslušnému orgánu umožniť urýchlene udeliť alebo zamietnuť súhlas⁽¹⁰⁵⁾.

6.1.9. Spolupráca súdov a ústredných orgánov – článok 11 ods. 6 až 8, článok 15 ods. 6, článok 42 ods. 2 písm. c), články 53 až 55 a článok 67

Podobne ako v Haagskom dohovore o únosoch detí z roku 1980 a v Haagskom dohovore o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa z roku 1996, ústredné orgány v členských štátoch majú zásadnú a dôležitú úlohu spolupracovať medzi sebou navzájom a s ďalšími príslušnými orgánmi pri plnení cieľov a ustanovení nariadenia. Každý členský štát na tento účel zriadi minimálne jeden ústredný orgán. Viacero ústredných orgánov sa zriadi

(101) Články 37 a 39 a príloha II.

(102) Pozri článok 23.

(103) Pozri článok 47.

(104) Pozri článok 56 ods. 4.

(105) Súdny dvor Európskej únie, rozsudok z 26. apríla 2012, Health Services Executive, vec C-92/12, bod 82.

v prípade, ak má členský štát dva alebo viaceré právne systémy⁽¹⁰⁶⁾. Povinnosti ústredných orgánov sú všeobecné a špecifické. Ďalšou funkciou ústredných orgánov podľa tohto nariadenia je pomáhať súdom pri ich spolupráci, najmä pokiaľ ide o návrat detí po vydaní príkazu o nevrátení a v prípadoch, keď súdy uvažujú o postúpení prípadu alebo umiestnení do zahraničia. Nariadenie sa začalo uplatňovať na základe spolupráce medzi ústrednými orgánmi a komunikáciu medzi nimi a medzi súdmi⁽¹⁰⁷⁾ členských štátov prebiehajúcu na účely tohto nariadenia podporuje Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci (ďalej len „EJS“)⁽¹⁰⁸⁾. Cieľom tejto komunikácie a spolupráce je snaha pomôcť pri riešení často veľmi komplikovaných a citlivých prípadov týkajúcich sa detí⁽¹⁰⁹⁾.

(106) Pozri článok 53.

(107) Pozri článok 11 ods. 6 a 7, článok 15 ods. 6, článok 53, článok 55 písm. c) a d) a článok 56.

(108) Pozri článok 54. Sieť EJS predstavuje sieť kontaktných miest a ústredných orgánov podľa tohto nariadenia. V súvislosti s Európskou justičnou sieťou pre občianske veci pozri kapitolu 14.

(109) V tejto súvislosti pozri článok 55 písm. e).

6.2. Rozhodné právo pri rozvodoch – nariadenie Rím III⁽¹¹⁰⁾

6.2.1. Kontext

V roku 2006 Európska komisia začala pracovať na návrhu nariadenia upravujúceho rozhodné právo v oblasti rozvodu. Rokovania o návrhu prebiehali do roku 2008, keď bolo jasné, že zabezpečenie potrebnej jednoty rozhodnutia na prijatie návrhu členskými štátmi bude neprekonateľným problémom⁽¹¹¹⁾. Krátko na to skupina členských štátov⁽¹¹²⁾ obnovila túto iniciatívu na posilnenie spolupráce v rámci nových opatrení v Zmluve o fungovaní Európskej únie⁽¹¹³⁾, čo viedlo k prijatiu nariadenia Rím III v tejto oblasti.

6.2.2. Územný a vecný rozsah pôsobnosti

Od 21. júna 2012 je štrnásť členských štátov viazaných jednotnými pravidlami o rozhodnom práve vo veciach rozvodu a rozluky. Pôvodne išlo o pätnásť štátov, ktoré sa rozhodli spolupracovať v rámci tohto posilneného postupu, bez Grécka, ktoré od rokovaní odstúpilo a následne oznámilo svoj zámer byť

(110) Nariadenie Rady (EÚ) č. 1259/2010 z 20. decembra 2010, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti rozhodného práva pre rozvod a rozluky.

(111) Opatrenia týkajúce sa rodinného práva musia byť prijaté jednotne členskými štátmi v Rade na rozdiel od väčšiny opatrení z oblasti občianskeho práva, kde stačí kvalifikovaná väčšina v Rade.

(112) Belgicko, Bulharsko, Nemecko, Grécko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Rakúsko, Portugalsko, Rumunsko a Slovensko.

(113) Článok 328 ods. 1 ZFEÚ.

viazané týmto nariadením. Nariadenie je v súčasnosti záväzné aj pre Litvu⁽¹¹⁴⁾. Z rozsahu vecnej pôsobnosti nariadenia sa vylučuje viacero záležitostí rodinného práva, podobne ako boli vylúčené z pôsobnosti nariadenia Brusel IIa⁽¹¹⁵⁾, pričom mnohé z nich sú teraz upravené samostatne v iných nariadeniach. Nariadenie má všeobecnú povahu, to znamená, že právo stanovené týmto nariadením sa uplatňuje nezávisle od toho, či je právom členského štátu zúčastňujúceho sa na uplatňovaní nariadenia.

6.2.3. Voľba práva

V zmysle nariadenia si účastníci môžu vybrať jeden z týchto právnych poriadkov:

- právny poriadok štátu obvyklého pobytu manželov v čase uzavretia dohody o určení rozhodného práva,
- právny poriadok štátu ich posledného obvyklého pobytu, ak sa tam jeden z manželov v čase uzavretia dohody o určení rozhodného práva stále zdržiava,
- právny poriadok štátu, ktorého štátnym príslušníkom je jeden z manželov v čase uzavretia dohody o určení rozhodného práva, alebo
- právny poriadok konajúceho súdu.

(114) Grécko je viazané nariadením s účinnosťou od 29. júla 2015, pozri rozhodnutie Komisie (2014/39/EÚ) z 27. januára 2014 a Ú. v EÚ L 231/41 z 28.1.2014. Pokiaľ ide o Litvu, nariadenie sa od 22. mája 2014 uplatňuje aj v Litve; pozri rozhodnutie Komisie z 21. novembra 2012, Ú. v EÚ L 323 z 22.11.2012 na s. 18.

(115) Predmetom vylúčenia sú spôsobilosť fyzických osôb na právne úkony, existencia, platnosť, uznávanie alebo anulovanie manželstva, meno(-á) manželov, majetkové dôsledky manželstva, rodičovská zodpovednosť, výživovacie povinnosti, poručnícke fondy a dedenie.

Dohodu o určení rozhodného práva možno uzavrieť a meniť kedykoľvek, najneskôr však v čase začatia konania na súde. Ak sa tak ustanovuje podľa právneho poriadku konajúceho súdu, manželia môžu rozhodné právo určiť aj v priebehu konania. V takomto prípade sa takéto určení rozhodného práva zaznamená na súde v súlade s právnym poriadkom štátu konajúceho súdu. Vecná platnosť voľby práva sa určuje podľa právneho poriadku, ktorý by sa v rámci voľby použil, keby dohoda bola platná. Dohoda o určení rozhodného práva musí byť vyjadrená písomne s uvedením dátumu a podpisov oboch manželov. Pre tento typ dohody sa môžu uplatňovať ďalšie, dodatočné formálne požiadavky v závislosti od právnych predpisov členského(-ých) štátu(-ov) obvyklého pobytu manželov.

6.2.4. Rozhodné právo pri absencii voľby

V prípade, že sa voľba práva neuskutočnila, uplatňujú sa tieto pravidlá určenia rozhodného práva – právny poriadok štátu:

- obvyklého pobytu manželov v čase začatia konania, alebo, ak sa neuplatňuje,
- posledného obvyklého pobytu manželov za predpokladu, že sa tento pobyt neskončil viac ako 1 rok pred začatím konania, pokiaľ jeden z manželov stále býva v tomto štáte v čase začatia konania, alebo, ak sa neuplatňuje,
- ktorého sú obidvaja manželia štátnymi príslušníkmi v čase začatia konania, alebo, ak sa neuplatňuje,
- konajúceho súdu.

6.2.5. Ostatné pravidlá

6.2.5.1. Uplatnený právny poriadok štátu konajúceho súdu

Ak v rozhodnom práve v zmysle nariadenia nie je ustanovený inštitút rozvodu alebo rozhodné právo neumožňuje jednému z manželov z dôvodu jeho pohlavia rovnaký prístup k rozvodu alebo rozluke, uplatňuje sa právny poriadok štátu konajúceho súdu.

6.2.5.2. Vylúčenie spätného a ďalšieho odkazu

Uplatnenie právneho poriadku určitého štátu znamená uplatnenie právnych noriem platných v tomto štáte s výnimkou jeho noriem medzinárodného práva súkromného ⁽¹¹⁶⁾.

6.2.5.3. Výhrada verejného poriadku

Súd môže odmietnuť uplatnenie určitého ustanovenia právneho poriadku určeného podľa ustanovení iba v prípade, ak je jeho uplatnenie zjavne nezlučiteľné s verejným poriadkom daného súdu.

6.2.5.4. Odlišnosti vnútroštátneho právneho poriadku

Súdom zúčastneného členského štátu, v ktorého právnom poriadku nie je ustanovený inštitút rozvodu alebo ktorého právny poriadok nepovažuje predmetné manželstvo za platné na účely konania o rozvode, sa týmto nariadením neukladá povinnosť rozviesť manželstvo na základe predpisov tohto nariadenia.

(116) Všeobecný opis účinku vylúčenia spätného a ďalšieho odkazu je uvedený ďalej v bode 8.3.9.

Vyživovacia povinnosť

7.1. Kontext k nariadeniu o vyživovacej povinnosti – nariadenie Brusel I a Haagsky dohovor z roku 2007 o vyživovacej povinnosti

Pravidlá týkajúce sa právomoci, uznávania a výkonu rozhodnutí v súvislosti s vyživovacou povinnosťou v rámci vtedajšieho ES boli zahrnuté v nariadení Brusel I. Oprávnenému na výživné sa v ňom umožňovalo podať žalobu na súdoch členského štátu svojho domicilu alebo obvyklého pobytu. Táto úprava fungovala istý čas dobre, ale oprávnený na výživné si aj tak musel zabezpečiť vyhlásenie vykonateľnosti, aby bolo možné vykonať súdne nariadenie v inom členskom štáte. To bolo zložité pre mnohých oprávnených, ktorí potrebovali rýchle a účinné vykonanie súdneho nariadenia, pretože sa spoliehali na výplatu priznaného výživného. Bol to akútnejší problém v súvislosti s výživným na deti.

S cieľom odstrániť predbežné opatrenia potrebné na uznanie a výkon súdnych nariadení o úhrade výživného a s cieľom vytvoriť spoločné procesné pravidlá, ktorými sa zjednoduší a urýchli riešenie cezhraničných sporov týkajúcich sa nárokov na výživné, prijala Európska komisia v roku 2005 návrh na nariadenie EÚ o vyživovacej povinnosti.

V čase rokovania EÚ o tomto návrhu sa do rokovaní zapojila aj Haagska konferencia medzinárodného práva súkromného. Výsledkom bolo prijatie nového Haagskeho dohovoru z novembra 2007 o vymáhaní výživného na deti a iných členov rodiny. Haagsky dohovor z roku 2007 ponúka komplexný rámec na úpravu vyživovacej povinnosti so štátmi, ktoré sú jeho stranami. K dohovoru je priložený voľiteľný protokol, ktorý obsahuje pravidlá určovania rozhodného práva pre vyživovaciu povinnosť. Európska komisia a členské

štáty sa do týchto rokovaní plnohodnotne zapojili a do nariadenia o vyživovacej povinnosti, prijatého v decembri 2008, vniesli mnoho pravidiel dohodnutých na medzinárodnej úrovni.

Haagsky dohovor z roku 2007 ratifikovala Európska Únia 9. apríla 2014. Platnosť pre všetky členské štáty s výnimkou Dánska nadobudol 1. augusta 2014. Protokol bol prijatý Európskou úniou 8. apríla 2010⁽¹¹⁷⁾ a od nadobudnutia účinnosti nariadenia o vyživovacej povinnosti dňa 18. júna 2011 sa uplatňuje medzi všetkými členskými štátmi s výnimkou Spojeného kráľovstva a Dánska. Členské štáty EÚ používajú Haagsky dohovor z roku 2007 iba so štátmi mimo EÚ, ktoré sú jeho stranami.

7.2. Účel nariadenia o vyživovacej povinnosti⁽¹¹⁸⁾

Hlavným účelom nariadenia o vyživovacej povinnosti je vytvoriť nástroj na zjednodušenie procesu, pomocou ktorého by oprávnený na výživné v jednom členskom štáte Európskej únie mohol žiadať, aby platbu výživného od povinného z iného členského štátu dostal rýchlo a jednoducho s využitím ustanovení o právomoci, kolíznych normách, uznávaní a vykonateľnosti, výkone, právnej pomoci a spolupráci medzi ústrednými orgánmi. Oprávnený na výživné, pre ktorého bolo vydané rozhodnutie v jednom členskom štáte, by mal mať možnosť, aby toto rozhodnutie bolo vyhlásené za vykonateľné (ak je to potrebné) a aby sa vykonalo v inom členskom štáte podľa zjednodušených postupov stanovených v bode 7.6 nižšie. Oprávnený

(117) Rozhodnutie Rady (2009/941/ES), pozri Ú. v. EÚ L 331/17, 16.12.2009.

(118) Nariadenie Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti.

na výživné môže takisto žiadať o príjem výživného na základe vydania rozhodnutia v inom členskom štáte. Povinný by mal takisto mať možnosť využiť pomoc ústredných orgánov pri podávaní žiadostí nielen o uznanie rozhodnutí, ale aj o ich zmenu. Nariadenie sa vzťahuje aj na situáciu, keď verejné orgány prevzmú na seba práva oprávneného.

7.3. Rozsah pôsobnosti

7.3.1. Územný rozsah pôsobnosti

Nariadenie je platné a záväzné pre všetky členské štáty EÚ s výnimkou Dánska. Dánsko však súhlasilo, že ním bude viazané, ako sa stanovuje v dohode medzi ES a Dánskom z 19. októbra 2005⁽¹¹⁹⁾, do tej miery, v akej sa nariadením zmenilo nariadenie Brusel I (ES)⁽¹²⁰⁾. Následkom je, že nariadenie je účinné v súvislosti s Dánskom s výnimkou ustanovení kapitoly III (rozhodné právo) a VII (spolupráca medzi ústrednými orgánmi)⁽¹²¹⁾. Znamená to, že pravidlá uvedené v nariadení o právomoci, uznávaní a výkone rozsudkov a prístupe k spravodlivosti sa uplatňujú, pokiaľ ide o Dánsko, na tejto báze a podľa požiadaviek stanovených v nariadení vo vzťahu k štátom, ktoré nie sú súčasťou Haagskeho protokolu.

Pokiaľ ide o Spojené kráľovstvo a Írsko, každý z týchto členských štátov mal do troch mesiacov od predloženia návrhu oznámiť, že si želá, aby toto

nariadenie bolo preň záväzné⁽¹²²⁾, ak by ním chcel byť viazaný. Írsko sa pred začiatkom rokovaní o návrhu EÚ, ktorý sa stal nariadením o výživnom z roku 2009, rozhodlo pre jeho uplatňovanie, Spojené kráľovstvo však nie⁽¹²³⁾. Spojené kráľovstvo sa zúčastnilo na rokovaníach a neskôr sa pripojilo a nariadením je viazané s výhradou, že Spojené kráľovstvo neratifikovalo Haagsky protokol o rozhodnom práve z roku 2007, takže pravidlá o uznávaní a výkone rozhodnutí uvedené v nariadení sa uplatňujú na Spojené kráľovstvo tak, ako je stanovené v bode 7.6.

7.3.2. Predmet úpravy, rozsah pôsobnosti

Nariadenie sa vzťahuje na všetky vyživovacie povinnosti, ktoré vyplývajú z rodinných vzťahov, rodičovstva, manželstva alebo príbuzenstva. Obsahuje pravidlá o určovaní právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci. Zároveň obsahuje dôležité zásady týkajúce sa prístupu k spravodlivosti, najmä vo vzťahu k dostupnosti právnej pomoci a asistencii pre osoby oprávnené na výživné a povinné osoby, ktoré sú k dispozícii prostredníctvom ústredných orgánov.

7.4. Právomoc

Pravidlá určovania právomoci uvedené v nariadení sa vzťahujú na súdy, ktoré podľa vymedzenia zahŕňajú správne orgány uvedené v prílohe X k nariadeniu⁽¹²⁴⁾.

(119) Pozri Ú. v. EÚ L 299, 16.11.2005, s. 62.

(120) Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Dánskym kráľovstvom o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach, Ú. v. EÚ L 149, 16.11.2005, s. 80.

(121) Pozri Ú. v. EÚ L 149, 12.6.2009.

(122) Pozri bod 1.3 Úvod a Protokol o postavení Spojeného kráľovstva a Írska, pripojený k Zmluve o EÚ a Zmluve o fungovaní EÚ.

(123) Pozri odôvodnenia 46 a 47.

(124) Pozri Ú. v. EÚ L 293, 11.11.2011, s. 24. V súvislosti s Dánskom pozri aj: Ú. v. ES L 251, 21.9.1990, s. 1.

7.4.1. Všeobecné pravidlá – článok 3

Súdy s právomocou prerokovať veci podľa tohto nariadenia sú:

Súdy:

- podľa miesta, kde má odporca (povinný) svoj obvyklý pobyt,
- podľa miesta, kde má oprávnený svoj obvyklý pobyt,
- s právomocou podľa vlastného práva pojednávať o osobnom stave, ak nárok na výživné je spojený s týmto konaním, alebo
- s právomocou podľa vlastného práva pojednávať o rodičovských právach a povinnostiach, ak nárok na výživné je spojený s týmto konaním,

za predpokladu, že právomoc v posledných dvoch uvedených možnostiach sa nezakladá výlučne na štátnej príslušnosti niektorého z účastníkov.

7.4.2. Voľba súdu – článok 4

Účastníci konania sa môžu dohodnúť, aby súd s právomocou riešil existujúce alebo budúce spory vo veci vyživovacej povinnosti, pokiaľ spory súvisia s vyživovacou povinnosťou voči osobe mladšej ako osemnásť rokov. Zvoliť si možno tieto súdy:

súd alebo súdy, ktoré sú v čase uzavretia dohody o voľbe súdu alebo v čase začatia konania:

- súdom členského štátu, v ktorom má jeden z účastníkov obvyklý pobyt,
- súdom členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom,
- v prípade vyživovacích povinností medzi manželmi alebo bývalými manželmi súdom, ktorý má právomoc pre manželské veci, alebo

- v prípade vyživovacích povinností medzi manželmi alebo bývalými manželmi súdom členského štátu posledného spoločného obvyklého pobytu počas najmenej jedného roku.

Táto dohoda o výbere súdu musí byť uzavretá písomne alebo formou akejkoľvek elektronickej komunikácie, z ktorej možno vyhotoviť trvalý záznam. Právomoc priznaná dohodou je výlučná, pokiaľ sa strany nedohodnú inak.

7.4.3. Ďalšie jurisdikčné predpisy – účasť odporcu, spoločná štátna príslušnosť a forum necessitatis

Ak sa odporca zúčastní na konaní bez namietnutia právomoci súdu, právomoc bude mať tento súd⁽¹²⁵⁾. Súdy podľa spoločnej štátnej príslušnosti účastníkov majú právomoc vo veciach výživného len v prípade, ak podľa nariadenia alebo Lugánskeho dohovoru z roku 2007 neexistuje iná právomoc⁽¹²⁶⁾. Právomoc môže prevziať výnimočne aj súd v členskom štáte, ktorý má so sporom úzku väzbu, ak neexistuje iný súd nejakého členského štátu s právomocou a konanie nemožno primerane začať v treťom štáte⁽¹²⁷⁾.

7.4.4. Zmena rozhodnutia o výživnom – článok 8

Ak sa rozhodnutie vydalo v členskom štáte alebo v štáte, ktorý je zmluvnou stranou Haagskeho dohovoru z roku 2007, v ktorom má oprávnený obvyklý pobyt, povinný nemôže začať konanie s účelom zmeniť alebo nahradiť toto rozhodnutie v žiadnom inom členskom štáte, pokiaľ má oprávnený naďalej obvyklý pobyt v štáte, v ktorom sa rozhodnutie vydalo. To je predmetom

(125) Článok 5.

(126) Článok 6.

(127) Článok 7.

mnohých výnimiek najmä vtedy, ak v súlade s nariadením strany zvolili dohodu súd s právomocou tohto iného štátu alebo ak sa oprávnený podriadil právomoci súdom tohto iného členského štátu.

7.4.5. Prekážka začatej veci – článok 12

Ak sa v tej istej veci a medzi rovnakými účastníkmi vedú konania na súdoch rôznych členských štátov, súd, ktorý začal konať ako prvý, prevezme vec, pokiaľ má právomoc, a druhý súd musí prerušiť svoje konanie dovtedy, kým sa nepotvrdí právomoc súdu, ktorý začal konať ako prvý, a potom sa vzdá svojej právomoci.

7.5. Rozhodné právo – článok 15

Ako už bolo spomenuté, nariadením sa uplatňuje voliteľný Haagsky protokol z roku 2007, ktorým sú viazané všetky členské štáty s výnimkou Spojeného kráľovstva a Dánska. Pravidlá stanovené v protokole sú stručne uvedené v rámci:

Rozhodným právom sa upravuje právny poriadok v súvislosti so všetkými vyživovacími povinnosťami z rodinných vzťahov, rodičovstva, manželstva alebo príbuzenstva. Ak sa povinnosť týka dieťaťa, posudzuje sa bez ohľadu na to, či rodičia sú manželia alebo nie⁽¹²⁸⁾. Použiť sa môže ľubovoľný právny poriadok, dokonca aj právo štátu, ktorý nie je zmluvnou stranou protokolu⁽¹²⁹⁾.

(128) Článok 1 protokolu.

(129) Článok 2 protokolu.

Všeobecne platí, že pokiaľ nie je stanovené inak, rozhodným právom je právo podľa obvyklého pobytu oprávneného⁽¹³⁰⁾. Ak toto právo neumožňuje oprávnenému získať od povinného výživné v rámci povinností medzi rodičmi a deťmi a všeobecne medzi osobami do dvadsaťjeden rokov, použije sa právny systém podľa konajúceho súdu. V prípade povinností tohto typu platí, že ak sa oprávnený obráti na súd štátu, v ktorom má povinný obvyklý pobyt, použije sa právny systém podľa konajúceho súdu, ak toto právo neumožňuje oprávnenému získať od povinného výživné. Rozhodným právom v takom prípade bude právny poriadok štátu obvyklého pobytu oprávneného⁽¹³¹⁾.

Ak účastník vo veciach manželského výživného alebo vo veciach výživného medzi bývalými manželmi alebo účastníkmi manželstva, ktoré bolo anulované, vznesie námietky voči právnemu poriadku zvolenému podľa obvyklého pobytu oprávneného, pričom právny poriadok iného štátu má užšiu väzbu na dané manželstvo, a to najmä právny poriadok podľa posledného spoločného obvyklého pobytu manželov, uplatní sa toto právo⁽¹³²⁾.

Existujú pravidlá, ktoré ktorými sa účastníci oprávňujú dohodnúť sa na rozhodnom práve v súvislosti s konkrétnym konaním – či už začatým alebo čoskoro začatým – aj všeobecne⁽¹³³⁾. V prípade všeobecného určenia je možné zvoliť právny poriadok:

(130) Článok 3 protokolu.

(131) Článok 4 protokolu.

(132) Článok 5 protokolu.

(133) Článok 7 protokolu.

- akéhokoľvek štátu podľa štátnej príslušnosti niektorého účastníka,
- akéhokoľvek štátu podľa obvyklého pobytu niektorého účastníka, v každom prípade v čase určenia,
- právny poriadok uplatniteľný na základe voľby účastníkov pre ich majetkový režim alebo pre ich rozvod alebo rozluku, prípadne právny poriadok, ktorý úrad, ktorý začal konanie, už uplatnil pri takýchto záležitostiach ⁽¹³⁴⁾.

Podobne ako pri voľbe súdu, voľba práva nie je možná v súvislosti s vyživovacou povinnosťou voči osobe mladšej ako osemnásť rokov, čo platí aj voči osobe s poškodenými alebo nedostatočnými osobnými schopnosťami ⁽¹³⁵⁾.

Rozhodné právo upravuje rôzne aspekty výživného, napríklad otázky, či výživné je povinné a v akej miere, otázku spätných nárokov, základu výpočtu povinnej sumy a indexácie, premĺčania a obmedzenia úkonov, ako aj rozsah povinnosti povinného, ak verejný orgán žiada náhradu platieb uskutočnených oprávnenému namiesto výživného ⁽¹³⁶⁾.

Existujú osobitné ustanovenia o uplatňovaní týchto pravidiel, pokiaľ ide o štáty s viacerými právnymi systémami, ako aj o EÚ a iné organizácie tohto druhu ⁽¹³⁷⁾.

(134) Článok 8 ods. 1 protokolu.

(135) Článok 8 ods. 2 až 5 protokolu.

(136) Článok 11 protokolu.

(137) Články 15 až 17, 24 a 26 protokolu.

7.6. Uznávanie a výkon

7.6.1. Všeobecný kontext

Pri uznávaní a výkone rozhodnutí o vyživovacej povinnosti sa používajú dva samostatné postupy podľa toho, či členský štát je alebo nie je viazaný Haagskym protokolom z roku 2007.

7.6.2. Členské štáty viazané protokolom

Keď je v členskom štáte viazanom Haagskym protokolom z roku 2007 vydané rozhodnutie o výživnom, musí byť uznané v inom členskom štáte bez osobitného postupu a bez možnosti napadnúť jeho uznanie. Rozhodnutie vydané v členskom štáte viazanom Haagskym protokolom z roku 2007, ktoré je v ňom vykonateľné, je vykonateľné v inom členskom štáte bez toho, aby bolo potrebné vyhlásenie o vykonateľnosti. Ak sa povinný na konaní nezúčastní, existuje obmedzené právo žiadať o preskúmanie rozhodnutia v členskom štáte pôvodu rozhodnutia. Výkon rozhodnutia môže prebehnúť po predložení kópie rozhodnutia spolu s výpisom z rozhodnutia na tlačive stanovenom v prílohe I k nariadeniu, ak je to vhodné, aj dokumentu so splatnými nedoplatkami. Taktiež môže byť potrebné predložiť preklad obsahu tlačiva v príslušnom úradnom jazyku členského štátu výkonu. Po vydaní rozhodnutia majú orgány v členských štátoch výkonu právo odmietnuť alebo obmedziť výkon rozhodnutia, ako sa uvádza v článku 21.

7.6.3. Členské štáty, ktoré nie sú viazané protokolom

Ak je rozhodnutie vydané v členskom štáte, ktorý nie je viazaný Haagskym protokolom z roku 2007 (Spojené kráľovstvo a Dánsko), uznanie si nevyžaduje žiadny osobitný postup v inom členskom štáte. Vykonateľné rozhodnutie

vydané v členskom štáte neviazanom Haagskym protokolom z roku 2007 nemusí byť uznané v členskom štáte, kde sa o uznanie žiada, a vyžaduje sa vyhlásenie vykonateľnosti v prijímajúcom členskom štáte. Tento postup je celkovo rovnaký ako v pôvodnom nariadení Brusel I ⁽¹³⁸⁾. Musia sa však dodržať konkrétne lehoty: s výnimkou prípadov, keď to znemožňujú mimoriadne okolnosti, vyhlásenie vykonateľnosti musí byť vydané najneskôr do 30 dní od dokončenia formalít spojených so žiadosťou o vyhlásenie. Súd, na ktorý sa podalo odvolanie proti tomuto vyhláseniu, musí rozhodnúť do 90 dní od podania odvolania okrem prípadu, keď to vzhľadom na výnimočné okolnosti nie je možné ⁽¹³⁹⁾.

7.6.4. Verejné listiny a súdne zmiery ⁽¹⁴⁰⁾ – článok 48

Verejné listiny a súdne zmiery, ktoré sú vykonateľné v členskom štáte pôvodu, sú uznávané a vykonateľné v inom členskom štáte rovnako ako súdne rozhodnutia. Príslušný orgán v členskom štáte pôvodu musí pomocou vhodných formulárov uvedených v prílohách k tomuto nariadeniu vydať výpis súdneho zmiery alebo autentického nástroja.

7.7. Právna pomoc a oslobodenie od trov – články 44 až 47

V nariadení sa účastníkom vo veciach výživného umožňuje získať právnu pomoc na efektívny prístup k spravodlivosti. Ak je žiadosť podaná prostredníctvom ústredných orgánov podľa tohto nariadenia, dožiadaný členský štát by mal poskytnúť právnu pomoc každému žiadateľovi, ktorý

⁽¹³⁸⁾ Pozri bod 2.2.6.

⁽¹³⁹⁾ Článok 30.

⁽¹⁴⁰⁾ Pozri vymedzenia pojmov v článku 2.

má bydlisko v žiadajúcom členskom štáte. To neplatí, pokiaľ to nie je potrebné na to, aby účastníci mohli predložiť svoju vec, a ústredný orgán poskytuje potrebné služby bezplatne.

Dožiadaný členský štát poskytne bezplatnú právnu pomoc v zmysle všetkých žiadostí oprávneného prostredníctvom ústredného orgánu týkajúcu sa vyživovacích povinností na základe rodičovských práv a povinností voči osobe mladšej než 21 rokov. V súvislosti so žiadosťami o vydanie alebo zmenu rozhodnutia týkajúceho sa takýchto vyživovacích povinností však príslušný orgán dožiadaného členského štátu môže odmietnuť poskytnúť bezplatnú právnu pomoc, ak uváži, že vo veci samej sú žiadosť, odvolanie alebo preskúmanie zjavne nedôvodné.

Nárok na právnu pomoc nesmie byť menší ako nárok dostupný účastníkom v porovnateľných vnútroštátnych prípadoch. Právna pomoc je pomoc potrebná na to, aby účastníci spoznali a uplatnili svoje práva a uistili sa, že ich žiadosť sa rieši efektívne a v prípade potreby bude zahŕňať:

- predsporové poradenstvo,
- právnu pomoc pri podaní návrhu na orgán alebo súd a právne zastúpenie na súde,
- oslobodenie od trov alebo pomoc s konaniami a trovami,
- náklady splatné neúspešným účastníkom prijímajúcim právnu pomoc pre víťaznú stranu, ak by tieto náklady boli pokryté, pokiaľ by príjemca právnej pomoci mal obvyklé bydlisko v členskom štáte súdu, ktorý o veci rozhoduje,
- tlmočenie,
- preklad písomností požadovaných súdom alebo príslušným orgánom, ktoré predkladá príjemca právnej pomoci a ktoré sú potrebné na rozhodnutie vo veci,

- cestovné náklady príjemcu právnej pomoci a iných osôb, ktoré musia byť fyzicky prítomné na súde pri pojednávaní účastníka, ak súd rozhodne, že nestačí vypočítať ich iným spôsobom.

Účastník, ktorý využíva úplnú alebo čiastočnú právnu pomoc alebo oslobodenie od trov alebo výdavkov v členskom štáte pôvodu rozhodnutia o vyživovacej povinnosti má nárok na čo najpriaznivejšiu právnu pomoc alebo čo najrozsiahlejšie oslobodenie od trov alebo výdavkov poskytované podľa práva členského štátu výkonu. Účastník, ktorý bol v členskom štáte pôvodu oslobodený od trov konania v konaní pred správny orgánom uvedeným v prílohe X k nariadeniu, je v členskom štáte výkonu takisto oprávnený, pokiaľ predloží listinu vyhotovenú príslušným orgánom daného štátu, ktorou sa osvedčuje, že účastník spĺňa majetkové podmienky na získanie úplnej alebo čiastočnej právnej pomoci a/alebo oslobodenie od trov alebo výdavkov. Tieto príslušné orgány sú uvedené v prílohe XI k nariadeniu⁽¹⁴¹⁾.

Ak sa právna pomoc neposkytuje v zmysle nariadenia, môže sa poskytnúť podľa vnútroštátneho právneho poriadku (vrátane preskúmania majetkových pomerov žiadateľa alebo odôvodnenosti návrhu)⁽¹⁴²⁾. Právna pomoc je k dispozícii v súlade s ustanoveniami tohto nariadenia nielen v konaniach pred súdmi, ale aj v konaniach pred orgánmi v prípade, keď rozhodnutia a postupy o poskytnutí výživného alebo výkone tejto povinnosti prijímajú alebo vykonávajú iné orgány⁽¹⁴³⁾.

(141) Pozri Ú. v EÚ L 293, 11.11.2011, s. 24. V súvislosti s Dánskom pozri aj: Ú. v. ES L 251, 21.9.1990, s. 1.

(142) Pozri článok 47 ods. 1.

(143) Pozri vymedzenie pojmu „súd“ podľa článku 2 ods. 2. Orgány, ktoré sú zahrnuté do vymedzenia „súdu“ budú uvedené v prílohe X.

7.8. Ústredné orgány – články 49 až 63

Ústredné orgány zriadené podľa tohto nariadenia majú rozsiahlejšiu úlohu než pri iných nástrojoch týkajúcich sa výživného. Majú slúžiť predovšetkým na pomoc oprávneným osobám, ktoré žiadajú o výkon rozhodnutia alebo o vydanie rozhodnutí o vyživovacej povinnosti. V každom členskom štáte je aspoň jeden ústredný orgán. Ak v štáte existuje viacero právnych systémov alebo viacero územných jednotiek, má možnosť určiť viac ako jeden ústredný orgán⁽¹⁴⁴⁾. Funkcie ústredných orgánov sú podrobne uvedené v nariadení⁽¹⁴⁵⁾. Ústredné orgány môžu prijať primerané opatrenia alebo môžu uľahčiť ich vykonávanie s cieľom pomôcť oprávneným na výživné pri zabezpečovaní zaplataenia dlžných súm vrátane vyhľadávania povinných a vo vhodných prípadoch zisťovania informácií o ich príjmoch, majetku a bankových účtoch. Pri výkone svojich funkcií majú ústredné orgány navzájom spolupracovať a odovzdávať žiadosti a informácie príslušným orgánom vrátane súdov. Ústredné orgány nesmú účtovať poplatky za svoje služby⁽¹⁴⁶⁾. Funkcie ústredných orgánov môžu byť, v miere povolenej vnútroštátnymi právnymi predpismi príslušného členského štátu, vykonávané verejnými orgánmi alebo inými orgánmi, ktoré podliehajú dohľadu príslušných orgánov daného členského štátu.

(144) Článok 49 ods. 2.

(145) Pozri články 50 a 51.

(146) Úloha, právomoci a funkcie ústredných orgánov sa všeobecne uvádzajú v kapitole VII nariadenia.

Dedenie

8.1. Kontext a účel nariadenia o dedení ⁽¹⁴⁷⁾

Keďže čoraz viac občanov Európskej únie uplatňuje svoje základné právo presťahovať sa, usadiť sa a nadobúdať majetok v iných členských štátoch, než je členský štát ich pôvodu, vzniká čoraz naliehavejšia potreba zaviesť právny rámec umožňujúci rýchlejšie, jednoduchšie a lacnejšie postupy v oblasti cezhraničného dedenia. Európska rada preto na zasadnutí v Bruseli v decembri 2009 rozhodla, že vzájomné uznávanie nariadení a ďalších opatrení by sa v rámci Štokholmského programu malo rozšíriť aj na veci dedenia a závetov, ktoré boli z predchádzajúcich nástrojov vylúčené.

Európska komisia zareagovala vytvorením návrhu nariadenia pre túto oblasť, ktoré v júli 2012 prijali Európsky parlament a Rada. Hoci nariadenie sa v súvislosti s dedením vzťahuje na osoby, ktoré zomrú po 17. auguste 2015 vrátane, bude mať vplyv aj na voľbu práva v otázkach dedenia a nakladania s majetkom po smrti, ktoré vzniknú pred touto lehotou, pokiaľ budú splnené podmienky stanovené v nariadení ⁽¹⁴⁸⁾. Ako aj pri iných nástrojoch civilnej justičnej spolupráce sa toto nariadenie neuplatňuje pre Dánsko. Spojené kráľovstvo a Írsko sa rozhodli nezúčastniť sa na jeho uplatňovaní.

Hlavné ciele nariadenia sú:

- zlepšiť právnu istotu a predvídateľnosť súdnej právomoci vo veciach dedenia vrátane zaistenia, aby si občania, ktorí zanechajú závet, mohli zvoliť rozhodné právo, ktorým sa bude dedičstvo spravovať, čo takisto môže mať vplyv na súd vykonávajúci svoju právomoc,
- zabezpečiť, aby bolo jasné, ktorý právny poriadok sa v dedičstve uplatňuje, najmä ak osoba, o ktorej majetok ide, má väzbu k viacerým členským štátom,
- umožniť, aby sa dedičské zmluvy mohli spísať s jednoznačným uvedením ich predmetu a účinku vzhľadom na právny poriadok, ktorým sa majú spravovať,
- zabezpečiť jednoznačné uvedenie totožnosti a právomoci osôb zodpovedných za správu majetku zosnulej osoby a uznávanie a vykonateľnosť týchto právomocí aj v členských štátoch okrem štátu ich vzniku,
- zabezpečiť uznávanie rozhodnutí vydaných v jednom členskom štáte v ostatných členských štátoch EÚ bez potreby osobitného postupu,
- zabezpečiť účinok verejných listín v dedičských veciach tak, aby mali rovnaké účinky v iných členských štátoch, ako majú v členskom štáte, v ktorom boli vyhotovené, overené alebo zapísané, a
- ustanoviť voliteľné európske osvedčenie o dedičstve, v ktorom sa bude jednoznačne uvádzať, kto má nárok dediť majetok a kto je oprávnený spravovať pozostalosť alebo vykonať závet.

(147) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve. Je potrebné poznamenať, že okrem Dánska je nariadenie nezáväzná aj pre Spojené kráľovstvo a Írsko, ktoré sa rozhodli nezúčastňovať sa na jeho prijatí.

(148) Pozri článok 83.

Potenciálnou výhodou dedičského režimu stanoveného v nariadení je to, že sa podporuje „jednotný“ prístup k dedičstvu, čiže do úvahy sa berie celá pozostalosť a nezvýhodňuje sa rozdelenie na rôzne typy majetku, najčastejšie na hnutelný a nehnuteľný majetok, čo je typické pre rad dedičských režimov v niektorých členských štátoch.

Príklady

Pán JMB z Portugalska už veľa rokov žije a pracuje v Bruseli, ale raz sa chce vrátiť do Portugalska. Má majetok a investície v Portugalsku a Bruseli a rekreačný dom na francúzskom vidieku. Jeho žena a rodina žije v Bruseli spolu s ním. Ak nezanechá závet obsahujúci voľbu práva, vznikne otázka, aký právny poriadok sa bude vzťahovať na dedičstvo po ňom a aké súdy/orgány budú mať právomoc sa touto vecou zaoberať. Ak zanechá závet a – napríklad – náhle zomrie vo Francúzsku, vznikne otázka, aké dôsledky by to malo v súvislosti s dedičstvom po ňom?

Ďalší príklad:

Pani K má holandský pôvod a niekoľko rokov pracuje v Nemecku. Nemá deti, ale má partnerku (v rámci civilného partnerstva/manželstva s osobou rovnakého pohlavia). Chystá sa odísť do dôchodku a s partnerkou plánuje žiť vo svojej novo nadobudnutej vile v Andalúzii, pričom si bude udržiavať svoje korene a majetkové záujmy v Holandsku. V Holandsku spísala závet, ktorým chce riešiť všetky otázky týkajúce sa jej majetku a v ktorom sa uplatňuje holandský právny systém. To však nie je prijateľné v španielskom právnom systéme – čo by sa stalo v prípade jej smrti?

8.2. Právomoc v dedičských veciach

8.2.1. Základné všeobecné pravidlo a jeho obmeny – články 4 až 9

Právomoc konať vo veci celého dedičstva budú mať súdy členského štátu, v ktorom mal zosnulý obvyklý pobyt v čase smrti. Toto pravidlo má rad výnimiek, najmä pokiaľ ide o voľbu súdu a voľbu práva. Ak si zosnulý na účel správy svojej pozostalosti zvolil právny poriadok štátu, ktorého bol štátnym príslušníkom v čase voľby alebo v čase smrti, „dotknutí účastníci“ si môžu zvoliť výlučnú právomoc súdov tohto štátu. Je potrebné poznamenať, že zosnulý v tomto prípade nie je jednou z dotknutých strán. Na priamu voľbu súdu zo strany zosnulého, napríklad v závete, sa preto toto pravidlo nevzťahuje. Ak sa však v závete uskutočnila voľba práva, môže to ovplyvniť súdnu právomoc vo veci dedičstva. Nariadenie obsahuje podporné pravidlá, podľa ktorých súd alebo súdy členského štátu, ktorého právny poriadok si zosnulý vybral na účel spravovania dedičstva, môže mať právomoc rozhodovať na základe voľby, ako bolo spomenuté, alebo ak súd v členskom štáte podľa posledného obvyklého pobytu zosnulého odmietne svoju právomoc v ich prospech, alebo ak účastníci konania výslovne uznali právomoc súdu, ktorý začal konanie. Súdna právomoc sa okrem uvedených pravidiel môže napokon odvodiť aj od účasti účastníkov konania, ktorí možnosť voľby súdu nevyužili.

8.2.2. Pojem „súd“ – článok 3 ods. 2

Veľmi významným znakom tohto nariadenia je, že vymedzenie pojmu „súd“ je oveľa širšie ako význam, ktorým sa obvykle vymedzuje v nástrojoch občianskeho práva EÚ. Tento pojem okrem súdnych orgánov príslušných v oblasti dedičských vecí zahŕňa ďalšie orgány, ako aj odborníkov s danými kompetenciami za predpokladu, že pôsobia alebo vykonávajú judičiálne funkcie v rámci právomocí delegovaných justičným orgánom alebo sú pod kontrolou súdneho orgánu. Tieto ďalšie orgány alebo odborníci musia zároveň zaručiť neustrannosť pri výkone týchto funkcií a podliehajú preskúmaniu alebo odvolaniu zo strany justičného orgánu. Ich rozhodnutia by zároveň mali mať rovnakú platnosť a účinnosť ako rozhodnutia justičných orgánov v týchto veciach. Členské štáty informujú Európsku komisiu, na ktoré orgány a ktorí odborníci v jednotlivých štátoch sa tento opis vzťahuje

8.2.3. Právomoc – ďalšie ustanovenia – články 10 a 11

Súdy členského štátu môžu mať právomoc vo veci dedičstva po osobe, ktorá v čase smrti nemala obvyklé bydlisko v členskom štáte Európskej únie, ak sa majetok z pozostalosti zosnulého nachádza v tomto štáte a zosnulý mal v čase smrti štátnu príslušnosť tohto štátu alebo – ak táto podmienka nie je splnená – zosnulý mal v minulosti obvyklý pobyt v tomto štáte v čase maximálne päť rokov pred tým, než súd začal konanie v tejto veci. Ak neexistuje súd členského štátu, ktorý by mal právomoc podľa tohto ustanovenia, právomoc rozhodnúť o tomto majetku budú mať súdy členského štátu, v ktorom sa majetok nachádza.

Existuje aj konečné zabezpečovacie pravidlo, že v prípade, kedy podľa týchto pravidiel nemá právomoc žiadny súd členského štátu, právomoc vo veciach

dedičstva budú mať výnimočne súdy niektorého členského štátu, ak by nebolo možné začať konanie v treťom štáte, s ktorým má pozostalosť úzku väzbu. Týmto pravidlom o forum necessitatis sa má zabezpečiť, že na riešenie dedičských vecí bude vždy k dispozícii súd členského štátu.

8.2.4. Právomoc v súvislosti s prijatím alebo odmietnutím dedičského práva – článok 13

Ďalším dôležitým pravidlom v nariadení sa určuje súdna právomoc, ak osoba v súlade s právnymi predpismi rozhodnými pre dedičstvo urobí vyhlásenie pred súdom o jednej z týchto skutočností:

- prijatie alebo odmietnutie dedičstva,
- prijatie alebo odmietnutie odkazu alebo povinného dedičského podielu,
- obmedzenie zodpovednosti tejto osoby v súvislosti s dlhmi zosnulého patriacimi do dedičstva.

Na základe tohto pravidla sú právomocné súdy z členského štátu obvyklého bydliska osoby, ktorá robí vyhlásenie, za predpokladu, že podľa právnych predpisov tohto členského štátu sa pred súdom môže urobiť takéto vyhlásenie.

8.2.5. Majetok nachádzajúci sa v treťom štáte – článok 12

Ak je súčasťou dedičstva po zosnulom majetok nachádzajúci sa v treťom štáte, čiže v štáte, ktorý nie je členským štátom Európskej únie, alebo v prípade Dánska, Írska a Spojeného kráľovstva členským štátom, pre ktorý nariadenie nie je záväzné, súd, ktorý začal v dedičskej veci konať, môže na žiadosť niektorého z účastníkov rozhodnúť, že o takomto majetku nebude

konať, ak je pravdepodobné, že jeho rozhodnutie týkajúce sa takéhoto majetku nebude v danom treťom štáte uznané a vykonané, prípadne vyhlásené za vykonateľné. V praxi to v takýchto prípadoch znamená, že v súvislosti s takýmto majetkom bude nutné začať samostatné konanie v treťom štáte, v ktorom sa majetok nachádza. Toto pravidlo sa uplatňuje bez toho, aby boli dotknuté akékoľvek práva účastníkov podľa práva členského štátu súdu, ktorý začal konanie o obmedzení rozsahu konania.

8.3. Rozhodné právo

8.3.1. Rozhodné právo – rozsah pôsobnosti – článok 23

Rozhodné právo pre dedičstvo, ako je určené podľa pravidiel uvedených v nariadení, sa vzťahuje na celú pozostalosť a toto rozhodné právo sa použije bez ohľadu na to, či je právom niektorého členského štátu. Týmto právom sa upravujú predovšetkým tieto skutočnosti:

- dôvody, čas a miesto začatia dedenia,
- určenie oprávnených osôb, ich príslušných dedičských podielov, ako aj iných dedičských práv pozostalého manžela (manželky) alebo partnera (partnerky),
- spôsobilosť dediť,
- vydedenie a dedičská nespôsobilosť,
- prechod majetku, práv a záväzkov tvoriacich časť dedičstva na dedičov a odkazovníkov,
- právomoci správcov dedičstva, pokiaľ ide o správu pozostalosti, najmä predaj majetku a vyplatenie veriteľov,
- zodpovednosť za dlhy,

- ktoré časti dedičstva sú disponibilné, povinné dedičské podiely a obmedzenia nakladania s majetkom pre prípad smrti, ako aj ostatné nároky voči dedičstvu alebo dedičom,
- povinnosti vrátiť alebo započítať do dedičstva pri výpočte podielov oprávnených osôb, ktoré zosnulý podaroval, alebo odkazy a
- rozdelenie dedičstva.

8.3.2. Rozhodné právo – všeobecné pravidlo – článok 21

Na rozdiel od pravidla o súdnej právomoci a ak nie je v tomto nariadení ustanovené inak, rozhodným právom vo veci dedičstva je právny poriadok štátu – pozor, nie členského štátu –, v ktorom mal zosnulý obvyklý pobyt v čase smrti. Ak je jasné, že zosnulý mal užšie väzby na iný štát, ako je štát, ktorého právo by bolo rozhodným právom podľa predchádzajúceho pravidla, napríklad na štát predchádzajúceho obvyklého pobytu, štátnej príslušnosti alebo domicilu zosnulého, potom rozhodným právom je právo tohto iného štátu.

8.3.3. Rozhodné právo – voľba práva – článok 22

Jediný právny systém, ktorý si osoba môže vybrať v súvislosti s dedičstvom po sebe, je právny poriadok štátu, ktorého štátnym príslušníkom je v čase voľby alebo svojej smrti. Ak má osoba štátnu príslušnosť viacerých štátov, môže si zvoliť právo ktoréhokoľvek zo štátov, ktorých je štátnym príslušníkom⁽¹⁴⁹⁾. Voľba sa musí urobiť výslovne a formou vyhlásenia vo forme

(149) Otázka považovania osoby za príslušníka štátu nepatrí do rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia a je podlieha vnútroštátnym právnym predpisom vrátane prípadných medzinárodných dohôd, pri plnom rešpektovaní všeobecných zásad Európskej únie.

právneho úkonu nakladania s majetkom pre prípad smrti alebo musí inak vyplývať z podmienok tohto právneho úkonu, napríklad zo závetu alebo z iného testamentárneho dokumentu. Všetky otázky týkajúce sa hmotnoprávnej platnosti úkonu, v ktorom sa vyjadřila voľba práva, sa spravujú právnym poriadkom, ktorý je domnelo zvolený. Závetca môže zmeniť alebo odvolať akúkoľvek voľbu práva rovnakým spôsobom ako právny úkon nakladania s majetkom pre prípad smrti. Týmto posledným ustanovením sa občanom poskytuje určitá obmedzená sloboda zohľadniť zmeny svojej osobnej situácie podľa toho, ako sa vyvíja ich život, a to najmä vtedy (ako sa často stáva), keď sa človek po odchode do dôchodku rozhodne presťahovať do iného členského štátu, než v ktorom žil počas svojho pracovného života.

8.3.4. Ďalšie pravidlá týkajúce sa rozhodného práva – články 24 a 25

Existujú rôzne ďalšie ustanovenia týkajúce sa rozhodného práva v súvislosti s prípušnosťou a hmotnoprávnou platnosťou právneho úkonu nakladania s majetkom pre prípad smrti, t. j. závetov a iných testamentárnych listín, ako aj v súvislosti s prípušnosťou a platnosťou dedičských zmlúv vyhotovených v priebehu života zosnulého, ktoré sa v niektorých právnych systémoch označujú ako právny úkon nakladania s majetkom medzi živými (inter vivos), ako aj ustanovenia týkajúce sa záväzných účinkov tejto zmluvy medzi ich stranami. Ak rozhodné právo nebolo zvolené, tieto právne úkony nakladania s majetkom a zmluvy sa budú spravovať právom, ktoré by bolo rozhodné pre dedičstvo zosnulého, ako keby zomrel v deň vykonania právneho úkonu nakladania s majetkom alebo uzatvorenia dohody. Voľba práva podľa zásad, ktoré ⁽¹⁵⁰⁾ možno uplatniť všeobecne na dedenie, záleží od strán.

(150) Pozri predchádzajúci bod.

8.3.5. Hmotnoprávna platnosť právnych úkonov nakladania s majetkom pre prípad smrti a dedičských zmlúv – článok 26

Z hľadiska hmotnoprávnej platnosti sa upravujú tieto záležitosti:

- spôsobilosť závetcu na právny úkon nakladania s majetkom,
- prekážky právneho úkonu nakladania s majetkom v prospech určitých osôb alebo v dôsledku ktorých určitá osoba nemôže dediť majetok po osobe, ktorá robí právny úkon,
- prípušnosť zastúpenia na účely vykonania právneho úkonu nakladania s majetkom,
- výklad právneho úkonu,
- faktory ako napríklad podvod, nátlak, omyl, ovplyvňujúce súhlas alebo úmysel osoby, ktorá robí právny úkon.

8.3.6. Formálna platnosť právnych úkonov nakladania s majetkom pre prípad smrti a dedičských zmlúv – článok 27

Právny úkon nakladania s majetkom pre prípad smrti alebo dedičská zmluva, ako aj zmena alebo odvolanie tohto úkonu alebo dohody sú platné, ak spĺňajú požiadavky jedného z týchto právnych predpisov, a to konkrétne právnych predpisov štátu (pozor, opäť nie členského štátu):

- v ktorom sa urobil právny úkon alebo uzavrela dedičská zmluva,
- ktorého štátnym príslušníkom je závetca alebo aspoň jedna z osôb, ktorej sa zmluva týka, alebo v ktorom majú domicil alebo

obvyklý pobyt, a to buď v čase smrti alebo v čase, keď sa urobil právny úkon alebo uzavrela zmluva,

- v ktorom sa nachádza nehnuteľnosť, pokiaľ ide o taký majetok.

Domicil závetcu alebo ktorejkoľvek osoby dotknutej zmluvou sa bez ohľadu na to, či táto osoba má domicil v konkrétnom štáte, určuje podľa právneho poriadku tohto štátu.

8.3.7. Vymenovanie a právomoci správcu pozostalosti zosnulého

Existujú osobitné pravidlá týkajúce sa situácií, keď je v rámci vlastného právneho poriadku pre súd s právomocou konať o dedičstve v zmysle nariadenia povinné vymenovať správcu pozostalosti po zosnulom, ale dedenie sa spravuje podľa zahraničného právneho systému. Súd môže v takejto situácii vymenovať správcu podľa svojho vlastného právneho poriadku, ktorým bude osoba, ktorá by podľa rozhodného práva pre dedičstvo mala právo vykonať závet alebo spravovať pozostalosť zosnulého. Ak by správca podľa práva rozhodného pre dedičstvo bol osobou oprávnenou na dedičstvo a ak by vznikol konflikt záujmov medzi oprávnenými alebo s veriteľmi poručiťľa, prípadne ak oprávnení nesúhlasia so správou pozostalosti alebo správa pozostalosti je vzhľadom na povahu majetku veľmi komplexná, súd môže v prípade potreby v súlade so svojím vlastným právnym poriadkom vymenovať neutrálneho správcu pozostalosti. Právomoci tohto správcu sú právomoci dostupné podľa práva rozhodného pre dedičstvo, vykonávané v súlade s osobitnými podmienkami, ktoré určí súd. Správca však bude musieť vykonávať zverené funkcie a právomoci v súlade s právnymi predpismi a postupmi práva rozhodného pre dedičstvo.

8.3.8. Ďalšie pravidlá týkajúce sa rozhodného práva – články 30 a 33

- V súvislosti s konkrétnymi typmi nehnuteľností a iných aktív, ako aj podnikov existujú konkrétne pravidlá týkajúce sa uplatniteľnosti určitého osobitného režimu na dedenie. Ak právne predpisy štátu, v ktorom sa tento majetok nachádza, obsahujú osobitný režim stanovujúci obmedzenia v súvislosti s dedením tohto majetku a nehnuteľností, uplatní sa tento režim bez ohľadu na to, ktorý právny poriadok je pre dedenie rozhodný. Cieľom je ochrániť dedičstvo pre rodinné a iné podniky, na ktoré sa v právnych systémoch niektorých štátov vzťahuje zvláštny režim⁽¹⁵¹⁾.
- Osobitné pravidlá platia v prípade, ak sa osoba dovoláva vecného práva, na ktoré má nárok na základe rozhodného práva pre dedenie, a právny poriadok členského štátu, v ktorom sa práva dovoláva, dotknuté vecné právo nepozná. V takom prípade sa toto právo prispôsobí najbližšiemu rovnocennému vecnému právu podľa právneho poriadku tohto štátu. Ciele a záujmy, ktoré sa sledujú dotknutým vecným právom a s ním spojenými účinkami, sa musia zohľadniť⁽¹⁵²⁾.
- V prípade osôb, ktoré zomreli v dôsledku spoločnej katastrofy, napríklad pri dopravnej nehode, pričom dedenie po nich sa upravuje rôznymi systémami rozhodného práva, ktoré obsahujú odlišné alebo žiadne ustanovenia pre takúto situáciu, sa uplatňujú osobitné pravidlá. V takejto tragickej situácii, keď nie je možné

(151) Článok 30.

(152) Článok 31.

zistiť, ktorý z postihnutých zomrel ako prvý, sa ustanovuje, že nikto z nemá právo dediť po žiadnom z ostatných zosnulých⁽¹⁵³⁾.

- Ak napokon osoba zomrie bez toho, aby zanechala dediča svojej pozostalosti, v zmysle práva rozhodného pre dedenie sa s majetkom zosnulého môže nakladať v súlade s právnym poriadkom členského štátu, kde sa majetok nachádza, za predpokladu, že z pozostalosti možno uspokojiť všetky pohľadávky⁽¹⁵⁴⁾.

8.3.9. Spätný a ďalší odkaz – článok 34

Spätný a ďalší odkaz je odborný termín, ktorým sa označuje stav, keď uplatňovanie práva, ktorým sa riadi právna situácia, zahŕňa uplatňovanie pravidiel medzinárodného súkromného práva tohto právneho poriadku vrátane jeho úpravy rozhodného práva a uplatňovanie týchto pravidiel vedie k uplatneniu právneho poriadku ďalšieho štátu. Môže to viesť k neistote, aké právo bude nakoniec uplatnené, a výsledkom môže byť aj uplatnenie právneho poriadku štátu, v ktorom bol napríklad vykonaný pôvodný právny úkon nakladania s majetkom alebo zmluva, hoci v predmetnom úkone alebo zmluve nebolo právo tohto štátu zvolené. Keďže pre občanov to môže byť máťuce a neisté, takýto spätný a ďalší odkaz na právny systém iného štátu sa často zakáže tak, že z rozhodného práva sa vylúčia normy medzinárodného súkromného práva daného právneho systému, takže účinnosť bude mať iba hmotné právo. V nariadení sa uplatňovania noriem medzinárodného súkromného práva upravuje len vtedy, ak právo, ktoré je rozhodné podľa

tohto nariadenia, je právom tretieho štátu⁽¹⁵⁵⁾. Všeobecne platí, že ak je rozhodným právom právo tretieho štátu, bude zahŕňať svoje vlastné predpisy medzinárodného súkromného práva, ale to sa obmedzuje na situácie, z ktorých vyplýva, že sa nimi má uplatniť právny systém členského štátu alebo právny systém iného tretieho štátu, v ktorom by sa potom uplatnili jeho vlastné predpisy. Inak povedané, uplatňuje sa bez spätného a ďalšieho odkazu na právny systém ešte ďalšieho štátu. Spätný a ďalší odkaz je úplne vylúčený v prípade niektorých právnych poriadkov uvedených v nariadení, ktoré sa uvádzajú najmä v článku 21 ods. 2 (užšia väzba na štát, ktorého právo je rozhodné), článku 22 (voľba práva), článku 27 (formálna platnosť právneho úkonu nakladania s majetkom pre prípad smrti), článku 28 písm. b) (formálna platnosť prijatia alebo odmietnutia dedičstva, ak je rozhodným právom právny poriadok štátu obvyklého pobytu osoby, ktorá uskutočnila vyhlásenie) a článku 30 (ochranné pravidlá týkajúce sa rodinných a iných podnikov a aktív).

8.3.10. Štáty s dvoma alebo viacerými právnymi systémami – článok 36

Ak v dôsledku uplatnenia pravidiel tohto nariadenia je rozhodným právom právny poriadok štátu, ktorý má viacero územných celkov s vlastnými pravidlami dedenia, existujú ustanovenia upravujúce vnútorné uplatňovanie tohto nariadenia pre takýto štát s cieľom určiť, ktorý právny poriadok jednotlivých územných celkov sa použije. V prvom rade sa uplatnia vnútorné normy tohto štátu o rozhodnom práve, pokiaľ existujú. Ak takéto normy neexistujú, v nariadení sa stanovuje, že odkazy na obvyklý pobyt zosnulého

(153) Článok 32.

(154) Článok 33.

(155) Koncepcia tretieho štátu zahŕňa členské štáty, ktoré sa nezučastňujú na uplatňovaní tohto nariadenia, a to Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo, pozri bod 8.2.5.

v nejakom štáte sa vykladajú ako odkaz na obvyklý pobyt v územnom celku tohto štátu. Odkaz na právny poriadok štátu, ktorého bol zosnulý štátnym príslušníkom, sa vykladajú ako odkaz na územný celok tohto štátu, s ktorým mal zosnulý najužšiu väzbu. Ak sa spomínajú iné spojovacie prvky, vykladajú sa ako prvky spájajúce príslušný aspekt dedenia s územným celkom, s ktorým sa zistila osobitná väzba. Tieto normy sa všeobecne vzťahujú na určenie rozhodného práva v štátoch s rôznymi právnymi systémami s výnimkou formálnej platnosti závetov, ako je uvedené v článku 27. Preto, ak v danom štáte, ktorý uplatňuje právny poriadok určitého územného celku, neexistujú vnútorné normy, tento odkaz sa vykladá ako odkaz na právny poriadok daného celku v štáte, s ktorým mal závetca alebo akákoľvek osoba, ktorej sa týka dedičská zmluva, najužšiu väzbu. To by znamenalo, že ak človek napríklad spísal závet v jednej časti tohto štátu, ale majetok mal v inej časti, bude potrebné zvážiť, ktorá väzba spomedzi týchto dvoch častí je užšia s ohľadom na toto pravidlo a pravidlá uvedené v článku 27.

8.4. Uznávanie a výkon

8.4.1. Kontext a účel

S cieľom pomôcť orgánom, ktoré sa venujú dedeniu, sa zefektívňujú a zjednodušujú pravidlá týkajúce sa uznávania a výkonu rozhodnutí vydaných v členských štátoch. Súčasne sa umožňuje účinok týchto rozhodnutí v iných členských štátoch, než v ktorých boli vydané, čo doposiaľ nebolo vždy možné. Rozhodnutie sa na tento účel vymedzuje ako akékoľvek rozhodnutie vo veci dedenia vydané súdom členského štátu bez ohľadu na jeho označenie ⁽¹⁵⁶⁾,

čo zahŕňa aj rozhodnutia vydané súdnymi úradníkmi vo veciach týkajúcich sa trov konania.

8.4.2. Pravidlá týkajúce sa uznávania a výkonu

Tieto pravidlá sú veľmi podobné normám z nariadenia Brusel I, na ktoré sa odkazuje ⁽¹⁵⁷⁾.

8.4.3. Verejné listiny a súdne zmiery

8.4.3.1. Prijatie verejných listín – článok 59

Komplexnejšími pravidlami sa upravujú aj otázky prijímania a výkonu verejných listín. Zabezpečuje sa, aby tieto listiny vydané v jednom členskom štáte mali rovnaký účinok v ďalších členských štátoch ako v členskom štáte svojho pôvodu. V nariadení sa takisto stanovuje forma opisu dôkazných účinkov, ktoré sa pomocou autentického nástroja vytvárajú v členskom štáte pôvodu. To je dôležité najmä v súvislosti s dedičskými zmluvami a inými dokladmi, ktoré priamo súvisia so záležitosťami dedenia a ktoré sú určené ako verejné listiny. Tieto nástroje sú účinné v ostatných členských štátoch, pokiaľ ide o ich dôkaznú hodnotu, za predpokladu, že nie sú v rozpore s verejným poriadkom. Pravosť listiny nemožno spochybniť inak, ako na súdoch členského štátu jej pôvodu. Pokiaľ ide o právne úkony alebo právne vzťahy zaznamenané v takejto verejnej listine, právomoc spochybniť tieto listiny sa určuje podľa ustanovení tohto nariadenia.

(156) Význam pojmu „súd“ sa uvádza v bode 8.2.2.

(157) Pozri bod 2.2.6.

8.4.3.2. *Výkonateľnosť verejných listín a súdnych zmliev – články 60 až 61*

Ak sú verejná listina alebo súdny zmliev vykonateľné v členskom štáte svojho pôvodu, môžu byť vyhlásené za vykonateľné v akomkoľvek inom členskom štáte, v ktorom o to návrhom požiada akákoľvek zainteresovaná strana. Postup vydania, zamietnutia alebo zrušenia takéhoto návrhu je vecou rozhodnutia súdov. To isté platí pre súdne zmliev vykonateľné v členskom štáte ich pôvodu.

8.5. Európske osvedčenie o dedičstve – články 62 až 73

8.5.1. Kontext

Významnou novinkou v tomto nariadení je vytvorenie voliteľného európskeho osvedčenia o dedičstve. V členských štátoch umožní rýchlo a jednoducho zistiť právomoci správcov pozostalosti a nároky dedičov a odkazovníkov a ušetriť tak čas, náklady aj správne konania potrebné na zaistenie účinnosti týchto právomocí a nárokov v inom členskom štáte, ktorý nie je pre dedičstvo ústredný. Nariadenie obsahuje podrobné pravidlá týkajúce sa žiadostí o vydávanie osvedčenia, jeho vydania, obsahu a účinkov, ako aj určenie, ktoré orgány sú oprávnené osvedčenia vydávať, a ako možno namietať proti rozhodnutiu týchto orgánov. Odkazujeme na podrobný obsah týchto pravidiel, ktoré sú zhrnuté v ďalšej časti:

8.5.2. Pravidlá týkajúce sa európskeho osvedčenia o dedičstve

Bude používanie osvedčenia povinné? – článok 62

Osvedčenie je určené predovšetkým na použitie v inom členskom štáte, než v ktorom bolo vydané, a nebude povinné ani nemá nahradiť doklady používané v rámci jednotlivých vnútroštátnych právnych poriadkov na podobné účely v členských štátoch.

Na čo osvedčenie slúži? – článok 63

Osvedčenie, ktoré nenahrádza podobné vnútroštátne dokumenty členských štátov, je určené na použitie pre dedičov, odkazovníkov a správcov s cieľom dosvedčiť ich postavenie, právomoci a nároky a pridelenie majetku, ktorý je súčasťou dedičstva, dedičom, prípadne odkazovníkom.

Kto vystavuje osvedčenie? – článok 64

Súdy alebo iné orgány príslušné konať vo veci dedičstva v členskom štáte, ktoré majú právomoc podľa tohto nariadenia.

Medzi tieto orgány môžu patriť aj notári a iné takéto orgány, ktoré sú podľa príslušných vnútroštátnych právnych predpisov príslušné konať v dedičských veciach.

Kto a ako podáva návrh na vydanie osvedčenia? – článok 65 ods. 1 a článok 66 ods. 2

Návrh môže podať akákoľvek osoba, ktorá je dedič, odkazovník alebo správca pozostalosti. Môže na to použiť formulár vytvorený na tento účel ⁽¹⁵⁸⁾.

Aké informácie majú byť uvedené v návrhu? – článok 65 ods. 3

Úplné údaje o zosnulom a žiadateľovi, zástupcoch žiadateľa, manželovi (manželke) alebo partnerovi (partnerke) zosnulého a ostatných oprávnených, cieľ osvedčenia a údaje o úkonoch, ktoré zosnulý uskutočnil, vrátane právneho úkonu nakladania s majetkom, údaje o zmluvách týkajúcich sa majetku, ktoré by mohli byť významné pre dedenie, údaje o zrieknutí sa dedičstva a vo všeobecnosti také informácie, ktoré by mohli byť užitočné pre vydanie osvedčenia.

Čo sa stane po podaní návrhu? – článok 66

Orgán, ktorý vydáva osvedčenie, overí informácie, vyhlásenia, doklady a dôkazy predložené s osvedčením a vykoná potrebné vyšetrovanie. V priebehu tohto overovania môže požiadať o ďalšie dôkazy, vyžiadať si zákonné vyhlásenia alebo miestopísnažné vyhlásenia, informovať oprávnených, vypočuť všetky zúčastnené osoby a poskytnúť informácie ostatným vydávajúcim orgánom o záležitostiach významných pre dané dedičstvo.

Ako sa osvedčenie vydá? – článok 67

(158) Formulár návrhu vytvorí Komisia v súlade s postupom ustanoveným v článku 81 tohto nariadenia.

Použije sa predpísaný formulár. Osvedčenie sa vystaví po potvrdení všetkých osvedčovaných prvkov, ak neboli napadnuté žiadne skutočnosti. Po vydaní osvedčenia daný orgán informuje oprávnených.

Čo sa uvádza na osvedčení? – článok 11

- Meno a adresa vydávajúceho orgánu, číslo spisu, dátum vydania a skutočnosť, ktorá dosvedčuje právomoc vydávajúceho orgánu vystaviť osvedčenie,
- údaje o žiadateľovi, zosnulom a oprávnených,
- informácie o prípadnej manželskej zmluve alebo podobnej zmluve, ktorú zosnulý uzavrel,
- rozhodné právo pre dedenie,
- informácia, či ide o dedenie zo zákona alebo zo závetu, a práva a právomoci dedičov, odkazovníkov, vykonávateľov závetov alebo správcov dedičstva,
- informácie o oprávnených, dedičoch a odkazovníkoch,
- obmedzenia práva dedičov a odkazovníkov,
- právomoci vykonávateľov závetov alebo správcov dedičstva.

Aké sú účinky osvedčenia? – článok 69

Platí domnienka, že osvedčením sa presne dokladujú všetky skutočnosti preukázané podľa práva rozhodného pre dedičstvo o dedičoch, odkazovníkoch, vykonávateľoch závetu a správcov dedičstva a o ich právach a právomociach. V prípade úkonov vykonávaných medzi osobami uvedenými v osvedčení a tretími stranami platí domnienka, že sú to osoby oprávnené uskutočňovať predmetné úkony vrátane nakladania s majetkom z pozostalosti. Osvedčenie je platný doklad o zaregistrovaní majetku,

ktorý je predmetom dedičstva, v registri členského štátu. Osvedčenie má účinky vo všetkých členských štátoch bez potreby osobitného konania.

Vydáva sa osvedčenie žiadateľovi? – článok 70

Samotné osvedčenie si ponechá vydávajúci orgán. Žiadateľovi a akejkoľvek osobe s oprávneným záujmom sa môžu poskytnúť osvedčené odpisy. Osvedčený odpis je platný na obdobie šiestich mesiacov, pričom v odôvodnených prípadoch sa môže výnimočne uplatniť dlhšie obdobie platnosti. Po uplynutí platnosti osvedčeného odpisu musí každá osoba, ktorá chce použiť osvedčenie, požiadať o predĺženie platnosti alebo si vyžiadať nový osvedčený odpis. Vydávajúci orgán bude viesť zoznam všetkých osôb, ktorým boli vydané osvedčené kópie.

Je možné opraviť chyby v osvedčení? – článok 71

Vydávajúci orgán môže na požiadanie opraviť administratívne chyby. Ak osvedčenie nezodpovedá skutočnosti, vydávajúci orgán ho môže na požiadanie zmeniť alebo zrušiť. V takom prípade musí informovať všetkých držiteľov osvedčených odpisov.

Je možné podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu vydávajúceho orgánu? – články 72 a 73

Každá osoba s oprávneným záujmom môže podať justičnému orgánu opravný prostriedok proti akémukoľvek rozhodnutiu vydávajúceho orgánu. Ak orgán zistí, že osvedčenie nezodpovedá skutočnosti alebo že odmietnutie vydať osvedčenie bolo neodôvodnené, justičný orgán môže buď sám opraviť, alebo vystaviť osvedčenie, alebo zabezpečiť,

aby vydávajúci orgán osvedčenie opravil alebo vydal nové rozhodnutie o vydaní osvedčenia. Kým sa osvedčenie neopraví, nezmení alebo neodvolá, vydávajúci, prípadne justičný orgán môže pozastaviť jeho platnosť.

8.6. Informácie o právnych predpisoch a postupoch v členských štátoch – články 77 až 79

Členské štáty sú povinné poskytnúť Európskej komisii informácie o svojich vnútroštátnych právnych predpisoch a postupoch týkajúcich sa dedenia. Musia obsahovať údaje o orgánoch príslušných konať vo veciach dedičstva, ako aj vo veciach prijímania vyhlásení o prijatí alebo zrieknutí sa dedičstva. Zároveň poskytnú informačné hárky, v ktorých uvedú informácie o dokladoch potrebných pri registrácii nehnuteľnosti. Všetky tieto informácie sa sprístupnia verejnosti prostredníctvom Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci. Členské štáty zároveň Komisii oznámia:

- ktoré orgány a ktorí príslušníci právnických povolání patria do vymedzenia pojmu „súd“,
- ktoré súdy a orgány budú príslušné konať vo veciach týkajúcich sa návrhov na vyhlásenie vykonateľnosti a odvolaní,
- ktoré orgány sú príslušné na vydávanie európskych osvedčení o dedičstve a
- aké sú konania o opravných prostriedkoch v súvislosti s vydávaním európskych osvedčení o dedičstve,

a prípadné zmeny týchto informácií. Tieto informácie sa sprístupnia prostredníctvom Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci ⁽¹⁵⁹⁾.

Späť k príkladom:

Pán JMB z Portugalska už veľa rokov žije a pracuje v Bruseli, ale raz sa chce vrátiť do Portugalska. Má majetok a investície v Portugalsku a Bruseli a rekreačný dom na francúzskom vidieku. Jeho žena a rodina žije v Bruseli spolu s ním. Ak pán JMB nezanechá závet, vznikne otázka, aký právny poriadok sa bude vzťahovať na dedičstvo po ňom a aké súdy/úradu budú mať právomoc sa touto vecou zaoberať. Ak zanechá závet a napríklad náhle zomrie vo Francúzsku, vznikne otázka, aké dôsledky by to malo v súvislosti s dedičstvom po ňom.

Predpokladajúc, že pán B nešťastne zahynul v dôsledku úrazu na vodných lyžiach na dovolenke vo Francúzsku v auguste 2016, ako by nariadenie pomohlo v súvislosti s dedičstvom po ňom? Ak zanechal závet, použil by sa na určenie dedičov a správcov jeho pozostalosti podľa príslušného rozhodného práva. O aké právo by išlo? Pán B by si v zmysle článku 22 mohol vybrať právo podľa svojej štátnej príslušnosti. V takom prípade by sa použil portugalský právny poriadok. Ak by tak neurobil, podľa pravidiel v článku 21 sa určí, že rozhodné právo bude právo podľa obvyklého pobytu pána B v čase jeho smrti. Pokiaľ pán B neodišiel do dôchodku a neprestáhoval sa do Francúzska, pôjde o právny poriadok Portugalska alebo Belgicka. Keďže pán B bol v čase smrti stále zamestnaný v Belgicku, je pravdepodobné, že tam mal svoj obvyklý pobyt, a v takom prípade sa uplatní právny poriadok Belgicka.

Čo sa týka súdnej právomoci, z nariadenia nevyplýva, že by si pán B musel zvoliť súd alebo orgán, ktorý by spravoval jeho pozostalosť, ale v závete sa o to možno pokúsil. Ak je táto voľba práva platná podľa príslušného

(159) Pozri kapitolu 14.

rozhodného práva, potom to môže mať vplyv aj na právomoc. Ak nie, podľa všeobecného pravidla z článku 4 sa určí, že dedenie je predmetom právomoci súdov členského štátu, v ktorom mal pán B obvyklý pobyt v čase smrti, čiže znovu pôjde o belgické súdy. Dedičia po pánovi B sa môžu pokúsiť o voľbu súdu. V takom prípade by príslušným súdom mohol byť súd v Portugalsku, ale iba vtedy, ak si pán B zvolil portugalský právny poriadok ako rozhodné právo pre dedičstvo.

Ďalší príklad

Pani K má holandský pôvod a niekoľko rokov pracuje v Nemecku. Nemá deti, ale má partnerku (v rámci civilného partnerstva/manželstva s osobou rovnakého pohlavia). Chystá sa odísť do dôchodku a s partnerkou plánuje žiť vo svojej novo nadobudnutej vile v Andalúzii, pričom si bude udržiavať svoje korene a majetkové záujmy v Holandsku. V Holandsku spísala závet, ktorým chce vyriešiť všetky otázky týkajúce sa jej majetku a v ktorom sa uplatňuje holandský právny systém. To však nie je prijateľné v španielskom právnom systéme – čo by sa stalo v prípade jej smrti?

Predpokladajme, že pani K po odchode na dôchodok umrie v Španielsku, kam sa spolu s partnerkou odsťahovala. Pani K si zvolila právny poriadok Holandska a táto voľba bude akceptovaná na základe článku 22 tohto nariadenia, aj keď podľa španielskeho vnútroštátneho práva by to bolo neprijateľné. Pokiaľ ide o súdnu právomoc, podobne ako v prípade pána B platí, že pani K nemohla uskutočniť voľbu súdu podľa tohto nariadenia, ale jej dedičia by možno chceli zvoliť iný ako španielsky súd, a to najmä preto, že pani K si zachovávala silnú väzbu s Holandskom a mala majetok

v Holandsku. Podľa článku 5 ods. 1 je preto možné zvoliť holandské súdy na vysporiadanie dedičstva.

V prípade pána B aj pani K bude možné podať návrh na osvedčenie o dedičstve, čo uľahčí a urýchli úkony v inom členskom štáte alebo v iných členských štátoch, než v ktorom sa majetok spravuje.

Doručovanie písomností

9.1. Kontext k nariadeniu o doručovaní písomností

9.1.1. Kontext k nariadeniu o doručovaní písomností

V záujme podpory potrieb podnikov a občanov Európskej únie v oblasti prístupu k spravodlivosti, a to najmä v prípadoch s cezhraničnými nárokmi a súdnymi spormi, je potrebné zabezpečiť reálnu spoluprácu medzi justičnými orgánmi členských štátov Európskej únie a umožniť jej účinné fungovanie. Kľúčovým aspektom cezhraničného sporu je doručovanie písomností stranám sporu a iným účastníkom konania. Doručovanie a odosielanie písomností medzi justičnými orgánmi členských štátov teda musí byť rýchle a bezpečné. Táto skutočnosť bola priznaná dojednaním dohovoru o doručovaní písomností, ktorým sa stanovuje prenos písomností z jedného členského štátu do druhého na účely doručenia. Text dohovoru bol prijatý v máji 1997⁽¹⁶⁰⁾. Dohovor nebol nikdy ratifikovaný, a tak nenadobudol platnosť. Nedlho po vstupe Amsterdamskej zmluvy do platnosti prijala Rada nariadenie⁽¹⁶¹⁾, ktorého znenie bolo na všetky účely a ciele rovnaké ako znenie dohovoru. Toto nariadenie nadobudlo účinnosť 31. mája 2001⁽¹⁶²⁾.

(160) Pozri Ú. v. ES C 261, 27.8.1997, s. 1.

(161) Nariadenie Rady (ES) č. 1348/2000 z 29. mája 2000 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch, pozri Ú. v. ES L 160, 30.6.2000, s. 37.

(162) Pozri Ú. v. ES L 160, 30.6.2000, s. 37. Doručovanie písomností medzi členskými štátmi pred nadobudnutím účinnosti nariadenia bolo upravené Haagskym dohovorom z roku 1965 o doručovaní písomností a väčšina členských štátov bola jeho zmluvnou stranou. Týmto dohovorom sa upravuje problematika v súvislosti s členskými štátmi EÚ a tretími štátmi.

9.1.2. „Aktuálne“ nariadenie o doručovaní

Podobne ako pri iných nariadeniach o civilnom súdnictve sa uskutočnil prieskum fungovania prvého nariadenia a Európska komisia v októbri 2004 vydala správu. Zo záverov vyplývalo, že kým prvé nariadenie spočiatku vo všeobecnosti viedlo k zlepšeniu, čo sa týka rýchlosti a účinnosti odosielania písomností určených na doručenie do zahraničia medzi členskými štátmi, existovali určité procedurálne aspekty, kde uplatňovanie nebolo celkom uspokojivé a ciele nariadenia neboli plne realizované podľa očakávania. Komisia preto navrhla revidované nariadenie, čo viedlo k prijatiu súčasného nariadenia o doručovaní v novembri 2007⁽¹⁶³⁾.

9.2. Nariadenie o doručovaní písomností

9.2.1. Územný a vecný rozsah pôsobnosti nariadenia

Nariadenie platí priamo vo všetkých členských štátoch s výnimkou Dánska. Medzi Dánskom a ostatnými členskými štátmi existuje samostatná dohoda o uplatňovaní nariadenia v Dánsku⁽¹⁶⁴⁾. Toto nariadenie sa uplatňuje v občianskych a obchodných veciach, keď sa má odoslať súdna alebo mimosúdna písomnosť z jedného členského štátu do iného, aby sa tam

(163) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 z 13. novembra 2007 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch (doručovanie písomností) a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1348/2000, pozri Ú. v. EÚ L324, 10.12.2007, s. 79.

(164) Pozri Rozhodnutie Rady 2006/326/ES, ktorým sa uzatvára dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Dánskym kráľovstvom o doručovaní súdnych alebo mimosúdnych písomností v občianskych alebo obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 120, 5.5.2006, s. 23), a následnú dohodu o uplatňovaní druhého nariadenia o doručovaní v Dánsku – pozri Ú. v. EÚ L 331, 10.12.2008, s. 21.

doručila ⁽¹⁶⁵⁾. Výraz „občianske a obchodné veci“ už široko vyložil Európsky súdny dvor. V pôvodnom nariadení nebola žiadna výluka z pojmu „občianske a obchodné veci“ týkajúca sa daňových, colných a správnych vecí, tieto oblasti sú však vylúčené z rozsahu pôsobnosti aktuálneho nariadenia, pretože za konanie alebo opomenutie pri výkone štátnej moci je zodpovedný štát (*acta iure imperii*) ⁽¹⁶⁶⁾. Nariadenie nemožno použiť, ak meno a adresa adresáta nie sú známe, ale prijímajúce orgány v rámci tohto nariadenia môžu, ak je to možné, poskytnúť pomoc, keď je adresa neúplná alebo nesprávna. Nariadenie sa vzťahuje na doručovanie súdnych aj mimosúdnych písomností.

(165) Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že ak adresát písomnosti býva v inom členskom štáte, doručenie súdnej listiny musí byť nutne vykonané v súlade s požiadavkami tohto nariadenia. Súdny členský štát v takom prípade nesmú použiť vnútroštátny systém predpokladaného doručenia, ktorý v skutočnosti zbavuje potrebného účinku právo osoby, ktorej má byť písomnosť doručená, na využitie skutočného a efektívneho prevzatia danej písomnosti, pretože adresátovi okrem iného nezaručuje oboznámenie sa so súdnym aktom v dostatočnom predstihu, aby si pripravil obranu alebo preklad písomnosti. Pozri rozsudok vydaný 19. decembra 2012 vo veci Alder, C-325/11.

(166) Od apríla 2013 platí Haagsky dohovor z roku 1965 o doručovaní pre všetky členské štáty EÚ s výnimkou Rakúska. Zmluvnou stranou dohovoru je aj Chorvátsko.

Príklad

členskom štáte 2, a to o veľkú sumu peňazí. Spoločnosť B sa proti žalobe neobhájila a súd v členskom štáte 1 zhruba po 4 mesiacoch vydal rozsudok pre zmeškanie, v ktorom bolo spoločnosti B nariadené zaplatiť požadovanú sumu spoločnosti A. Spoločnosť A podala návrh na vyhlásenie vykonateľnosti príslušným súdom v členskom štáte 2, kde spoločnosť B vlastní aktíva v podobe nehnuteľností. Vyhlásenie sa poskytlo, ale spoločnosť B sa odvolala a pri ďalšom skúmaní okolností je následne zrejmé, že oznámenie o žalobe spoločnosti A napokon nebolo správne doručené spoločnosti B. V dôsledku toho odvolací súd v členskom štáte 2 ruší vyhlásenie vykonateľnosti z dôvodu uvedeného v článku 34 ods. 2 nariadenia Brusel I. Nedlho potom a skôr, ako spoločnosť A môže situáciu napraviť, sa spoločnosť B dostane do platobnej neschopnosti a spoločnosť A musí pohľadávku stiahnuť.

Tento príklad má ukázať, že správne doručenie písomností má v súdnych konaniach zásadný význam. Nedoručenie môže vážne ohroziť zákonné záujmy strán. Doručovanie písomností stranám v iných štátoch môže byť príčinou mnohých ťažkostí v cezhraničných súdnych sporov. Jednoduché a praktické pravidlá cezhraničného doručovania sú jednou z najdôležitejších podmienok dobre fungujúceho európskeho občianskeho procesného systému. Ich zabezpečenie je cieľom a účelom nariadenia o doručovaní.

9.2.2. Štruktúra a obsah nariadenia o doručovaní

9.2.2.1. Odosielajúce a prijímajúce orgány a ústredný orgán

Rovnako ako v pôvodnom nariadení, aj v aktuálnom nariadení sa zjednodušuje doručovanie písomností v cezhraničných prípadoch tým, že sa v ňom stanovuje, aby všetky členské štáty určili orgány nazvané **odosielajúce orgány a prijímajúce orgány**, ktoré budú zodpovedné za odoslanie a preberanie písomností. Federálne štáty, štáty s viacerými právnymi systémami, ako napríklad Spojené kráľovstvo, alebo štáty s autonómnymi územnými jednotkami môžu určiť viac ako jeden takýto orgán. Okrem toho je možné, aby členské štáty za tieto orgány určili úradníkov, napríklad huissiers de justice a iných súdnych a štátnych úradníkov, ktorých povinnosťou je aj doručovanie písomností⁽¹⁶⁷⁾. K písomnosti alebo písomnostiam určeným na odoslanie na účely doručenia bude priložená žiadosť na štandardnom formulári uvedenom v prílohe I. Podľa súčasného nariadenia o doručovaní musí prijímajúci orgán do siedmich dní od prevzatia poslať potvrdenie o prijatí písomností, opäť na formulári predpísanom v prílohe I. Toto je jedna z niekoľkých oblastí, v ktorých sa aktuálnym nariadením o doručovaní stanovujú lehoty na vykonanie úkonov podľa postupov určených v nariadení, čím sa urýchľuje proces doručenia, a teda aj prístup k spravodlivosti. Ak je potrebné objasnenie od odosielajúceho orgánu, prijímajúci orgán si ho vyžiada čo najrýchlejšie a najrýchlejším možným spôsobom. Každý členský štát určil aspoň jeden „ústredný orgán“, ktorý poskytuje informácie odosielajúcim orgánom a hľadá riešenie prípadných ťažkostí, ktoré môžu nastať pri odosielaní písomností určených na doručenie.

9.2.2.2. Doručenie písomnosti adresátovi

Prijímajúci orgán v členskom štáte, v ktorom majú byť písomnosti doručené, písomnosť doručí alebo nechá doručiť v súlade s právnymi predpismi adresovaného členského štátu, alebo konkrétnym spôsobom požadovaným odosielajúcim orgánom, pokiaľ tento spôsob nie je nezlučiteľný s právnymi predpismi tohto členského štátu. Doručenie sa musí uskutočniť čo najskôr a v každom prípade do jedného mesiaca od prijatia. Ak táto lehota nie je dodržaná, prijímajúci orgán musí informovať odosielajúci orgán a naďalej sa snažiť o doručenie v primeranej lehote.

9.2.2.3. Právo adresáta odmietnuť doručenie

Adresát môže odmietnuť prevzatie doručovanej písomnosti, ak je v inom jazyku ako úradnom jazyku prijímajúceho členského štátu, alebo v jazyku miesta, kde sa má doručenie uskutočniť, pokiaľ existuje viacero úradných jazykov, alebo v jazyku, ktorému adresát nerozumie. Adresát musí byť pri doručení písomnosti informovaný o tomto práve prostredníctvom formulára uvedeného v prílohe II. Adresát musí informovať prijímajúci orgán o odmietnutí buď v čase uskutočnenia doručenia, alebo vrátením písomnosti prijímajúcemu orgánu do jedného týždňa⁽¹⁶⁸⁾.

(168) Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že adresát nemá možnosť odmietnuť doručenie, ak do úradného jazyka členského štátu doručenia nie sú preložené len prílohy k písomnostiam a tieto prílohy sa skladajú z listinných dôkazov, ktoré majú čisto dôkaznú funkciu a nie sú nutné pre pochopenie predmetu nároku a dôvodu žaloby. Súdny dvor Európskej únie v tomto rozsudku taktiež rozhodol, že ako dôkaz v prospech tvrdenia, že adresát pozná jazyk doručovaných písomností a dokáže mu porozumieť, môže byť aj to, že daný adresát je zmluvne viazaný viesť korešpondenciu o zmluve, ktorá je predmetom súdneho sporu, v jazyku odosielajúceho členského štátu a že predmetné písomnosti sú vyhotovené v tomto dohodnutom jazyku a týkajú sa danej korešpondencie, pozri rozsudok vydaný 8. mája 2008 vo veci Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR/Industrie- und Handelskammer Berlin, C-14/07.

(167) Pozri článok 2.

9.2.2.4. Osvedčenie o doručení

Po splnení formálnych náležitostí týkajúcich sa doručenia písomnosti prijímajúci orgán potvrdí doručenie vypracovaním osvedčenia o doručení s použitím formulára predpísaného v prílohe I, ktorý adresuje odosielaťúcemu orgánu.

9.2.2.5. Náklady na doručenie

Jedným z problémov spomínaných v správe o fungovaní prvého nariadenia o doručovaní boli ťažkosti, s ktorými sa stretávali účastníci cezhraničných súdnych sporov v ES, keď nevedeli, koľko stojí doručenie písomností v rôznych členských štátoch. V druhom nariadení o doručovaní sa preto nachádza ustanovenie, ktorým sa stanovuje, že v zásade by nemali vzniknúť žiadne náklady za doručenie písomností pochádzajúcich z jedného členského štátu do štátu druhého, pokiaľ doručenie nevykonali súdni úradníci alebo iné osoby spôsobilé na výkon doručovania podľa právnych predpisov členského štátu, v ktorom sa služba má uskutočniť. Ak sa doručenie uskutočnilo prostredníctvom súdneho úradníka alebo podobnej spôsobilej osoby, účtovaný poplatok bude jednorazový, pevný, vopred určený poplatok, ktorý musí byť primeraný a nediskriminačný. Členské štáty budú o týchto poplatkoch informovať Komisiu ⁽¹⁶⁹⁾.

(169) Informácie sú dostupné v Európskom justičnom atlasu na stránke http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_en.htm?countrySession=2&.

9.2.2.6. Priame doručenie súdnemu úradníkovi v inom členskom štáte

Inovačné ustanovenie nariadenia o doručovaní sa týka doručovania písomností priamo súdnymi úradníkmi a inými spôsobilými osobami priamym odoslaním od ktorejkoľvek osoby zúčastnenej na konaní. To znamená, že navrhovateľ alebo zákonný zástupca navrhovateľa môže odoslať doručované písomnosti priamo súdnemu úradníkovi v inom členskom štáte na účely doručenia adresátovi bez toho, aby bolo potrebné odoslať ich cez odosielajúci orgán. Toto ustanovenie je podmienené tým, že takáto priama služba je povolená podľa právnych predpisov daného členského štátu. Informácie o týchto a ďalších aspektov fungovania nariadenia o službách možno nájsť na rôznych internetových stránkach vrátane stránky európskeho justičného atlasu pre občianske veci ⁽¹⁷⁰⁾. Mená a kontaktné údaje súdnych úradníkov a iných spôsobilých osôb, ktoré môžu doručovať písomnosti v rôznych členských štátoch, možno nájsť aj na stránke tohto atlasu.

9.2.2.7. Priame doručenie poštou

Namietat' proti priamemu doručeniu poštou už nie je pre členské štáty možné, ako tomu bolo podľa prvého nariadenia. Podľa podmienok aktuálneho nariadenia o doručovaní sa stanovuje, že každý členský štát bude mať slobodnú voľbu, či chce súdne listiny pre osoby s pobytom v inom členskom štáte poslať priamo poštou doporučeným listom s potvrdením o doručení alebo iným rovnocenným spôsobom.

(170) Prepojenie – http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_en.htm – Pozri aj napríklad vstup do platnosti v UK – http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_en.jsp#ds_otherinfostate7, kde vidno, že z troch právnych okrskov daného členského štátu nie je proti priamemu doručovaniu podľa článku 15 jedine právny okrsok Škótska.

9.2.2.8. *Ďalšie spôsoby odosielania*

V nariadení sa stanovujú aj ďalšie spôsoby odosielania a doručovania súdnych písomností, ako napríklad odoslanie konzulárnymi alebo diplomatickými kanálmi a doručenie diplomatickými alebo konzulárnymi zástupcami, prípadne doručenie súdnych písomností priamo poštou.

9.2.3. Ochrana záujmov odporcu

9.2.3.1. *Začatie konania*

Ak sa do iného členského štátu odoslala písomnosť s predvolaním na začatie súdneho konania na účely doručenia podľa ustanovení tohto nariadenia a odporca sa na konanie nedostavil, nemožno vydať rozsudok, pokiaľ sa nezistí, že:

- písomnosť sa doručila spôsobom predpísaným vnútroštátnym právnym poriadkom prijímajúceho členského štátu pre doručovanie písomností vo vnútroštátnych konaniach osobám na jeho území alebo
- písomnosť sa skutočne odovzdala odporcovi alebo sa doručila do jeho bydliska iným spôsobom stanoveným v tomto nariadení.

9.2.3.2. *Podmienky pre vynesenie rozsudku v neprítomnosti*

Členské štáty musia vyhlásiť, že súd – bez ohľadu na obmedzenia uvedené v bode 9.2.3.1 – môže vydať rozhodnutie aj vtedy, ak nedostal žiadne osvedčenie o doručení/dodaní, ak sú splnené všetky tieto podmienky:

- písomnosť sa odoslala jedným zo spôsobov stanovených v nariadení,
- uplynula lehota, ktorú súd považuje v konkrétnom prípade za primeranú, ktorá však nesmie byť kratšia ako šesť mesiacov odo dňa odoslania písomnosti, a
- neprišlo žiadne osvedčenie o doručení napriek všetkému úsiliu získať ho prostredníctvom príslušných orgánov alebo úradov prijímajúceho členského štátu.

9.2.3.3. *Po udelení rozhodnutia*

Po odoslaní písomnosti o začatí súdneho konania z jedného členského štátu do druhého v súlade s nariadením a vydaní rozsudku proti odporcovi, ktorý sa nedostavil, môže súd odpustiť odporcovi dôsledky uplynutia lehoty na odvolanie proti rozsudku, ak odporca:

- sa bez svojho zavinenia nedozvedel v dostatočnom časovom predstihu o tejto písomnosti, aby sa mohol hájiť, alebo o rozsudku, aby sa mohol odvolať, a
- odporca uviedol na svoju obhajobu skutočnosti, ktoré zjavne spochybňujú vecnú stránku návrhu.

Žiadosť o takéto odpustenie dôsledkov uplynutia odvolacej lehoty sa môže podať iba v primeranej lehote od okamihu, keď sa odporca o rozhodnutí dozvedel.

Vykonávanie dôkazov

10.1. Kontext k nariadeniu o vykonávaní dôkazov ⁽¹⁷¹⁾

V cezhraničných konaniach býva v súvislosti so súdnym konaním v občianskych alebo obchodných veciach prebiehajúcim na súde v jednom členskom štáte často nevyhnutné vykonať dôkaz v inom členskom štáte. V nariadení o vykonávaní dôkazov EÚ vytvorila celoúniový systém priameho a rýchleho prenosu a vybavovania žiadostí o vykonanie dôkazu medzi súdmi a stanovila presné kritériá týkajúce sa formy a obsah dožiadania. Toto nariadenie sa uplatňuje od 1. januára 2004 na všetky členské štáty okrem Dánska. Pokiaľ ide o Dánsko, uplatňuje sa Haagsky dohovor o vykonávaní dôkazov v cudzine v občianskych a obchodných veciach z 18. marca 1970 podobne ako vo veciach medzi ostatnými členskými štátmi EÚ a tretími štátmi, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru. Nie všetky členské štáty však ratifikovali dohovor alebo k nemu pristúpili ⁽¹⁷²⁾.

10.2. Nariadenie o vykonávaní dôkazov

10.2.1. Rozsah pôsobnosti, účel a metodika

V nariadení sa upravuje dokazovanie v inom členskom štáte, ak je to potrebné v občianskych a obchodných veciach. Táto koncepcia by sa mala vykladať autonómne v súlade s ostatnými nástrojmi EÚ z *acquis* civilnej justície v EÚ. Súd, ktorý vo veci pojednáva v jednom členskom štáte, si môže vybrať medzi

dvoma prostriedkami vykonávania dôkazov – môže buď požiadať príslušný súd iného členského štátu, aby vykonal potrebné dôkazy, alebo môže dôkaz vykonať priamo v inom členskom štáte. Nariadenie je založené na zásade priameho styku medzi súdmi, v ktorom sa žiadosti o dokazovanie odovzdávajú priamo z „dožadujúceho súdu“ na „dožiadaný súd“. Každý členský štát vypracoval zoznam súdov príslušných na vykonávanie dôkazov podľa tohto nariadenia ⁽¹⁷³⁾. V tomto zozname sa uvádza aj miestna príslušnosť týchto súdov. Každý členský štát okrem toho určil ústredný orgán alebo orgány zodpovedné za poskytovanie informácií súdom a hľadanie riešení na prípadné ťažkosti vyplývajúce v súvislosti s dožiadaním.

10.2.2. Dožiadania na vykonanie dôkazu

V nariadení sa stanovujú presné kritériá týkajúce sa formy a obsahu dožiadania a v prílohe sa predpisujú osobitné tlačivá na vyhotovenie, potvrdenie prijatia alebo vyžiadanie ďalších informácií k dožiadaniu a jeho splneniu. Dožiadaný súd musí vybaviť dožiadanie na vykonanie dôkazu bezodkladne, najneskôr do 90 dní od jeho doručenia. Ak to nie je možné, dožiadaný súd musí príslušne informovať dožadujúci súd a uviesť dôvody.

10.2.3. Odmietnutie vybaviť dožiadanie

Žiadosti o vypočutie svedka sa nevyhovie, ak si daná osoba uplatní právo odmietnuť poskytnúť dôkaz alebo má zakázané poskytnúť dôkaz či už podľa právnych predpisov členského štátu dožiadaného súdu, alebo podľa právnych predpisov členského štátu dožadujúceho súdu a takéto právo bolo špecifikované v žiadosti, prípadne na podnet dožiadaného súdu bolo potvrdené

(171) Nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach, pozri Ú. v ES L OJ L 174, 27.6.2001, s. 1.

(172) K júnu 2014 sú zmluvnými stranou Haagskeho dohovoru o vykonávaní dôkazov všetky členské štáty EÚ okrem Rakúska, Belgicka a Írska.

(173) Pozri Európsky justičný atlas na stránke http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_information_en.htm?countrySession=15&.

dožadujúcim súdom. V opačnom prípade možno dožiadanie na vykonanie dôkazu odmietnuť len za výnimočných okolností. Presence of parties and the requesting court at the taking of evidence

10.2.4. Prítomnosť strán a dožadujúceho súdu pri dokazovaní

Dožadujúci súd vo svojom dožiadaní na vykonanie dôkazu musí uviesť, či budú prítomní účastníci konania alebo ich zástupcovia, alebo či sa ich účasť požaduje. Dožiadaný súd informuje účastníkov a prípadných zástupcov o dátume, čase a mieste dokazovania a musí posúdiť, či a za akých podmienok možno povoliť požadovanú aktívnu účasť. Zástupcovia dožadujúceho súdu vrátane sudcov majú možnosť byť prítomní pri dokazovaní a aktívne sa na ňom zúčastňovať, pokiaľ je aktívna účasť zlučiteľná s vnútroštátnymi právnymi predpismi dožiadaného súdu alebo s podmienkami stanovenými týmto súdom.

10.2.5. Vykonanie dožiadania

Dožiadaný súd vykoná dožiadania podľa právneho poriadku tohto členského štátu. Dokazovanie sa môže vykonať aj v súlade s osobitným postupom stanoveným v právnych predpisoch členského štátu dožadujúceho súdu, ak si tento dožadujúci súd vyžiada daný postup. Dožiadaný súd musí splniť túto požiadavku, pokiaľ takýto postup nie je nezlučiteľný s právnym poriadkom jeho členského štátu.

10.2.6. Používanie komunikačných technológií

V nariadení sa stanovuje, že dôkaz možno vykonať s použitím komunikačných technológií, a to najmä s využitím telekonferencie a videokonferencie. Súd musí opäť súhlasiť s touto požiadavkou, ak bude vznesená, pokiaľ nebude nezlučiteľná s vnútroštátnym právnym poriadkom dožiadaného súdu alebo ak neexistujú závažné praktické ťažkosti. Aj v prípade, keď dožiadaný alebo dožadujúci súd nemá prístup k uvedeným technickým prostriedkom, môžu si ich sudy po vzájomnej dohode poskytnúť.

10.2.7. Priamy výkon dôkazu

Dožiadanie na priame vykonanie dôkazu sa musí predložiť ústrednému orgánu alebo príslušnému orgánu dožiadaného členského štátu a môže byť zamietnuté iba za výnimočných okolností. Priamy výkon dôkazu sa smie uskutočniť len v prípade, keď sa dá vykonať dobrovoľne bez potreby uplatnenia donucujúcich prostriedkov. Ústredný orgán alebo príslušný orgán dožiadaného členského štátu informuje do 30 dní od doručenia žiadosti dožadujúci súd, či sa žiadosť prijala, a v prípade potreby o podmienkach podľa právneho poriadku tohto členského štátu, za ktorých sa má dožiadanie vybaviť. Dôkaz vykoná člen justičného personálu alebo akákoľvek iná určená osoba, napríklad komisár alebo znalec, podľa právneho poriadku členského štátu dožadujúceho súdu.

10.2.8. Trovy dôkazov

Vybavením dožiadania nevzniká nárok na náhradu poplatkov alebo nákladov. Ak však dožiadaný súd o to požiada, dožadujúci súd zabezpečí bez odkladu náhradu niektorých nákladov:

- odmien vyplatených znalcom a tlmočníkom a
- nákladov spôsobených použitím nejakého osobitného postupu pri výkone dôkazu vyžiadaného dožadujúcim súdom (článok 10 ods. 3 a 4).

Dožiadaný súd môže žiadať vyplatenie zálohy na náklady dokazovania iba vtedy, ak sa bude vykonávať znalecké dokazovanie.

Poznámka: K dispozícii je príručka EJS na tému vykonávania dôkazov⁽¹⁷⁴⁾ a ďalšia špecifická príručka na tému videokonferencií⁽¹⁷⁵⁾.

(174) Pozri adresu http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_sk.pdf.

(175) Pozri adresu http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_videoconferencing_sk.pdf.

Právna pomoc

11.1. Kontext

V Európskej únii otvorených hraníc, žiaľ, nastávajú situácie, v ktorých sa európski občania a podniky musia zúčastniť na súdnom spore na súde iného členského štátu, v ktorom nemajú bydlisko alebo sídlo, aby vymáhali dlžné platby alebo sa pokúsili na súde vyriešiť spor. Cezhraničné spory môžu zahŕňať fyzické osoby, ktoré možno majú len skromné prostriedky na úhradu nákladov súdneho sporu. Súdne spory všeobecne, a cezhraničné súdne spory nie sú výnimkou, môžu byť drahé, najmä, ak ide o veľké nároky. Cezhraničný súdny spor si najčastejšie vyžaduje právne zastúpenie v členskom štáte, kde sa vo veci koná, ale aj právne poradenstvo od právnik v domovskom štáte účastníka. Účastníkom v cezhraničných súdnych sporoch navyše môžu vznikať ďalšie náklady, ako napríklad za preklady dokumentov, zabezpečenie účasti na ústnom vypočutí a ďalšie mimoriadne náklady.

11.2. Smernica o právnej pomoci ⁽¹⁷⁶⁾

11.2.1. Prehľad

Smernicu o právnej pomoci prijala Rada v januári 2003 s cieľom prekonať vtedajšie prekážky v súvislosti s prístupom k právnej pomoci. Smernica sa vzťahuje na občanov Únie, ako aj štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa obvykle a oprávnenne zdržiavajú v členskom štáte, a sú jej na jej základe oprávnení na právnu pomoc rovnakým spôsobom ako občania členského štátu, v ktorom sa koná súd. Účelom tejto smernice je teda zlepšiť prístup

fyzických osôb k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch v rámci EÚ ustanovením minimálnych spoločných pravidiel vzťahujúcich sa na dostupnosť právnej pomoci pre účastníkov takýchto súdnych sporov. Smernica platí vo všetkých členských štátoch s výnimkou Dánska.

Príklad

Pán A, občan EÚ s bydliskom v členskom štáte 1, dostal oznámenie, že v členskom štáte 2 bola proti nemu podaná žaloba o zaplatenie sumy približne 235 000 EUR za stratu, ujmu a škodu, ktoré údajne spôsobil jeho 12-ročný syn počas prázdnin, ktoré trávil so svojou rodinou v členskom štáte 2. Pán A má dve dcéry, ale žiadneho syna. Pán A sa prirodzene chce brániť proti žalobe, ktorá je na neho podaná, a po preskúmaní situácie bol informovaný, že advokátska kancelária v členskom štáte 2 by bola ochotná prípad prevziať, ale vyžaduje zaplatiť minimálne 8 000 EUR, z čoho by sa len malá časť dala vymôcť od osoby, ktorá žalobu podala, ak by žaloba bola zamietnutá. Pán A a jeho rodina žijú z čistého mesačného príjmu 1 850 EUR. Znepokojujú ich náklady na konanie a nevedia, ako by si mohli dovoliť platiť výdavky na obhajobu proti žalobe ani ako majú kontaktovať miestneho právnik v členskom štáte 2, ktorý im môže pomôcť a prevziať vec za priaznivejšiu cenu alebo s využitím právnej pomoci. Blíži sa aj termín na podanie obhajoby, pretože lehota, ktorú na to poskytol súd v členskom štáte 2, už čoskoro uplynie.

Z príkladu pána A vidieť, s akými ťažkosťami a prekážkami sa často stretávajú občania z rôznych členských štátov, ktorí sú účastníkmi

(176) Smernica Rady 2002/8/ES z 27. januára 2003 o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch, pozri Ú. v. ES L 26, 31.1.2003, s. 41.

cezhraničných súdnych sporov. Takáto situácia vzniká najmä vtedy, keď je potrebné obhájiť sa proti žalobe podanej na súde iného členského štátu, pretože v takom prípade často treba právnu konzultáciu a zastúpenie v dvoch rôznych členských štátoch so sprievodnými nákladmi. Môže sa prejavíť jazyková bariéra vyžadujúca si drahé preklady dokumentácie, ale vznikať môžu aj vedľajšie náklady, napríklad na znalecké posudky a účasť svedkov, alebo náklady vzniknuté v prípade, ak sa účastník musí osobne dostaviť na súd iného členského štátu. V prípade pána A by mu dostupnosť právnej pomoci v členskom štáte 2 pomohla, keby si našiel právnik, ktorý sa ujme veci v rámci právnej pomoci. Prostredníctvom smernice EÚ sa pánovi A poskytuje rovnaké právo na právnu pomoc v tomto štáte, ako keby tam mal bydlisko.

11.2.2. Rozsah pôsobnosti

Smernica sa vzťahuje na občianskoprávne alebo obchodné veci, v ktorých je strana žiadajúca o právnu pomoc občanom Únie alebo má bydlisko alebo obvyklý pobyt v inom členskom štáte, ako je členský štát, v ktorom sa koná alebo v ktorom sa má vykonať rozhodnutie. Cieľom smernice je podporiť uplatňovanie právnej pomoci v cezhraničných sporoch pre fyzické osoby, ktoré nemajú dostatok finančných prostriedkov, ak je pomoc potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti. Smernica okrem toho obsahuje ustanovenia, ktorých cieľom je zjednodušiť a urýchliť zasielanie žiadostí o právnu pomoc koordináciou súdnej spolupráce medzi členskými štátmi.

11.2.3. Právo na právnu pomoc

Právnu pomoc má poskytnúť alebo zamietnuť príslušný orgán členského štátu, v ktorom sa pojednáva o veci alebo v ktorom sa má rozhodnutie vykonať. Pomoc by mala zahŕňať nielen konanie pred súdom, ale mala by pokrývať aj výdavky vzniknuté pri výkone rozhodnutí alebo verejných listín v inom členskom štáte, ako aj pri mimosúdnych konaniach, ak účastníci sú zo zákona povinní ich využívať alebo im to prikázal súd. Právnu pomocou sa zaručuje právna asistencia a zastupovanie pred súdom a náklady príjemcu pomoci na konanie, ako aj náklady priamo súvisiace s cezhraničnou povahou sporu, ako sú napríklad náklady na tlmočenie, preklady potrebných listín alebo cestovné náklady.

11.2.4. Žiadosť o poskytnutie právnej pomoci

Členský štát, v ktorom má príjemca pomoci bydlisko alebo obvyklý pobyt, by mal poskytnúť také služby, ktoré sú potrebné na vypracovanie žiadosti o právnu pomoc a jej odoslanie štátu, v ktorom sa konanie vedie alebo bude vedené. Členské štáty určia orgány príslušné odoslať (postupujúce orgány) a prijať (prijímajúce orgány) žiadosť o právnu pomoc. Na uľahčenie odosielania boli vytvorené štandardné tlačivá žiadostí o právnu pomoc a na zasielanie takýchto žiadostí⁽¹⁷⁷⁾.

(177) Pozri rozhodnutie Komisie z 26. augusta 2005, ktorým sa ustanovuje formulár na postúpenie žiadostí o poskytovanie právnej pomoci podľa smernice Rady 2003/8/ES, Ú. v EÚ L 225, 31.8.2005, s.23; formulár je k dispozícii na internetovej stránke portálu elektronickej justície na adrese https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-sk.do. Pozri aj rozhodnutie Komisie z 9. novembra 2004, ktorým sa stanovuje forma žiadostí o právnu pomoc podľa smernice Rady 2003/8/ES na zlepšenie prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch stanovením minimálnych spoločných pravidiel, ktoré sa týkajú právnej pomoci pri týchto sporoch; formulár je taktiež k dispozícii na internetovej stránke portálu elektronickej justície EÚ na adrese https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-sk.do.

Mediácia

12.1. Mimosúdne urovnanie – alternatívne spôsoby riešenia občianskych a obchodných sporov v Európskej únii

Metódy alternatívneho riešenia sporov (ADS) sú mimosúdne postupy používané pri riešení občianskoprávných a obchodných sporov. Zvyčajne zahŕňajú spoluprácu so stranami sporu pri hľadaní riešenia s pomocou neutrálnej tretej strany. Alternatívne riešenie sporov sa považuje za dôležitý prvok v snahe poskytnúť spravodlivé a účinné mechanizmy riešenia sporov na úrovni EÚ.

12.2. Európsky kódex správania pre mediátorov

Európska komisia prevzala iniciatívu pri rozvíjaní politiky alternatívneho riešenia sporov v EÚ tak, že v prvom rade pomáhala propagovať európsky kódex správania pre mediátorov, ktorý bol prijatý na zasadnutí odborníkov z oblasti mediácie, ktoré sa konalo v Bruseli v júli 2004⁽¹⁷⁸⁾. V kódexe sa stanovuje niekoľko zásad, ku ktorým sa jednotliví mediátori a mediačné organizácie môžu dobrovoľne na vlastnú zodpovednosť zaviazovať. Kódex má byť použiteľný pre všetky druhy mediácie v občianskych a obchodných veciach. Riadi sa ním veľký počet jednotlivých mediátorov aj organizácií poskytujúcich mediačné služby, ale nenahrádza vnútroštátne právne predpisy alebo pravidiel upravujúce jednotlivé profesie.

(178) Pozri http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_sk.pdf.

12.3. Európska smernica o mediácii

12.3.1. Kontext a ciele smernice

Krátko po prijatí kódexu správania Európska komisia predložila Európskemu parlamentu a Rade návrh smernice o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach. Tento nástroj bol prijatý 21. mája 2008 a členské štáty ho mali transponovať do svojich vnútroštátnych právnych predpisov do 21. mája 2011⁽¹⁷⁹⁾. Smernicou ako takou sa nevytvára európsky mediačný kódex. Jej cieľom v podstate bolo stanoviť určité minimálne štandardy, pokiaľ ide o význam a kvalitu mediácie, ako aj zabezpečiť vyvážený vzťah medzi mediačným a súdnym konaním. To sa dialo v kontexte úsilia o propagáciu prístupu k alternatívnym riešeniam sporov a podporu využívania mediácie pri priateľskom urovnávaní sporov v občianskych a obchodných veciach.

12.3.2. Cezhraničné spory – článok 2

Táto smernica platí len v súvislosti s mediáciou v cezhraničných sporoch. Na účely smernice ide o spory, v ktorých má aspoň jeden účastník sporu bydlisko alebo obvyklý pobyt v inom členskom štáte ako ostatní účastníci. To je potrebné určiť podľa niektorého z týchto dátumov:

- kedy sa strany dohodli na použitie mediácie,
- kedy mediáciu nariadil súd,
- kedy z vnútroštátneho práva vyplynie povinnosť použiť mediáciu alebo
- kedy súd adresuje stranám výzvu, aby na urovnanie sporu, ktorý je predmetom súdneho konania, využili mediáciu.

(179) Nie všetky členské štáty transponovali smernicu do požadovaného termínu.

Ďalšia situácia, ktorá je charakterizovaná ako cezhraničná v zmysle tejto smernice, je situácia, keď účastníci nedosiahnu dohodu a po mediácii nasleduje súdny spor alebo rozhodcovské konanie. Ak súdne alebo arbitrážne konanie prebieha v inom členskom štáte, než v ktorom mali strany bydlisko alebo obvyklý pobyt v čase začatia mediácie, spor sa označuje ako cezhraničný v súvislosti s ustanoveniami smernice upravujúcimi dôvernosť a premlčacie a prekluzívne lehoty.

12.3.3. Kvalita mediácie – článok 4

Členské štáty sú podľa smernice povinné akýmkoľvek prostriedkami, ktoré považujú za vhodné, podporovať dodržiavanie a rozvoj kódexov správania mediátorov a mediačných organizácií. Zároveň sa uplatňuje všeobecná výzva, aby členské štáty podporovali ďalšie mechanizmy kontroly kvality poskytovania mediácie a odbornej prípravy mediátorov.

12.3.4. Použitie mediácie – článok 5

V smernici sa stanovuje, že súd môže vyzvať strany, ktoré na ňom vedú súdne konanie, aby v snahe o urovnanie sporu použili mediáciu, prípadne ich vyzve, aby sa zúčastnili na informačnom stretnutí. To nebráni členským štátom v tom, aby mediáciu vyhlásili za povinnú alebo za predmet stimulov alebo sankcií, pokiaľ sa tým nezabráni možnosti obrátiť sa na súd.

12.3.5. Vykonateľnosť dohôd, ktoré sú výsledkom mediácie – článok 6

Tento článok je dôležitým ustanovením smernice. Členským štátom sa ním ukladá povinnosť zabezpečiť, aby dohody vyplývajúce z mediácie – za určitých

úzko vymedzených výnimiek – mohli byť na žiadosť jednej zo strán a so súhlasom druhej strany vyhlásené za vykonateľné. To možno dosiahnuť napríklad súdnym rozhodnutím alebo iným spôsobom dostupným v rámci právneho systému členského štátu, v ktorom je podaná žiadosť o vykonateľnosť, a to konkrétne prostredníctvom verejnej listiny vyhotovenej notárom. Výsledná dohoda bude aj tak vykonateľná podľa príslušných ustanovení európskych nástrojov, ktorých je predmetom. Tak napríklad dohoda o riešení cezhraničného zmluvného sporu by bola vykonateľná podľa nariadenia Brusel I alebo ako európsky exekutívny titul.

12.3.6. Dôverný charakter mediácie – článok 7

Jednou z výhod mediácie je jej dôverný charakter voči stranám aj mediátorovi. V niektorých právnych systémoch v členských štátoch je aj ustanovenie o dôvernosti, ale veľmi bežnou praxou u účastníkov mediácie je uzavrieť zmluvu o mediácii obsahujúcu podmienky takejto dohody, že proces bude predmetom mlčanlivosti. Smernica nadväzuje na túto tému ustanovením, že členské štáty majú zabezpečiť, aby ani mediátor, ani žiadna iná osoba podieľajúca sa na realizácii mediácie neboli nútení svedčiť v následnom súdnom alebo rozhodcovskom konaní o niečom, čo súvisí s mediáciou, pokiaľ sa strany nedohodnú alebo neexistuje nejaký iný naliehavý dôvod verejného poriadku, napríklad potreba ochrániť najlepšie záujem dieťaťa, keby došlo k zverejneniu dôkazov.

12.3.7. Premlčacie a prekluzívne lehoty úkonov – článok 8

Jedným z možných problémov pri prechode k mediácii je určenie toho, kedy uplynie premlčacia a prekluzívna lehota. Je možné, že k tomu dôjde v priebehu mediácie. Podľa vnútroštátnych právnych predpisov členských štátov mediácia

zvyčajne nie je udalosťou, ktorou sa prerušuje premŕčacia lehota. V zmysle tohto ustanovenia sú teda členské štáty povinné zabezpečiť, že v prípade, keď premŕčacia alebo prekluzívna lehota uplynie v priebehu mediácie, ktorá je predmetom tejto smernice, nemalo by to podľa príslušných právnych predpisov viesť k tomu, že strana už nemôže začať súdne alebo arbitrážne konanie. Týmto ustanovením sa má zároveň odstrániť jeden z možných faktorov odrádzajúcich od mediácie.

12.3.8. Informácie o mediácii – článok 9

V snahe propagovať mediáciu členské štáty povzbudzujú k šíreniu informácie o tom, ako verejnosť môže kontaktovať mediátorov a mediačné organizácie. Európska komisia bude okrem toho získavať a publikovať informácie od členských štátov o tom, ktoré súdy môžu vyhlásiť vykonateľnosť dohôd vyplývajúcich z mediácie, ako sa stanovuje v článku 6. Tieto informácie sú k dispozícii na internetovej stránke Európskeho justičného atlasu pre občianske veci ⁽¹⁸⁰⁾.

(180) Pozri napríklad informácie o vykonateľnosti v právnych okráskoch Spojeného kráľovstva na adrese: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/me_competentauthorities_sk.jsp?countrySession=4#statePage0.

Výkon rozsudkov

13.1. Kontext

Ako už bolo uvedené ⁽¹⁸¹⁾, vďaka prepracovanému zneniu nariadenia Brusel I, európskemu exekučnému titulu, európskemu platobnému rozkazu a európskemu konaniu vo veciach s nízkou hodnotou sporu môže veriteľ s nárokom na platbu, ktorý si zabezpečí vykonateľný rozkaz v jednom členskom štáte, pomerne jednoducho a lacno zaistiť výkon tohto rozkazu v inom členskom štáte, pričom tento postup si vyžaduje len malé kroky, respektíve žiadne ďalšie kroky. Skutočné plnenie rozkazu je však doteraz vecou vnútroštátnych právnych predpisov a postupov vykonávania, ktoré sa v jednotlivých členských štátoch značne líšia.

Rozdiely medzi vnútroštátnymi právnymi systémami existujú najmä v oblasti podmienok upravujúcich vydávanie a vykonávanie ochranných opatrení. V súčasnosti je pre veriteľa komplikovanejšie, zdĺhavejšie a drahšie získať predbežné opatrenie na zabezpečenie majetku jeho dlžníka nachádzajúceho sa v inom členskom štáte. To je problém najmä preto, že rýchly a jednoduchý prístup k takýmto dočasným opatreniam má často zásadný význam v záujme zabezpečenia toho, aby dlžník nepresunul ani nepoužil svoje aktíva predtým, než veriteľ získa a vykoná rozsudok vo veci. Tieto opatrenia sú dôležité predovšetkým s ohľadom na aktíva na bankových účtoch. V súčasnosti môžu dlžníci ľahko uniknúť donucovacím opatreniam tým, že urýchlene presunú svoje finančné prostriedky na účet v inom členskom štáte. Veriteľ tak má ťažkosti zablokovať bankový účet dlžníka v zahraničí s cieľom zaistiť splatenie svojej pohľadávky. Mnohí veritelia tak nedokážu úspešne vymôcť svoje pohľadávky v zahraničí alebo si myslia, že ich vymáhanie nemá cenu, a odpíšu ich. Z týchto dôvodov Európska komisia začala iniciatívu smerujúcu k návrhu na vytvorenie európskeho príkazu na zablokovanie účtov, ktorý

by zabránil vybratiu prostriedkov z bankových účtov na úkor veriteľov. Výsledné nariadenie bolo prijaté 15. mája 2014 a začne sa uplatňovať od 18. januára 2016 ⁽¹⁸²⁾.

13.2. Európsky príkaz na zablokovanie účtov (EPZÚ)

13.2.1. Územný rozsah

Nariadenie je záväzné pre všetky členské štáty EÚ s výnimkou Dánska a Spojeného kráľovstva, ktoré k nemu nepristúpili ⁽¹⁸³⁾. Veritelia, ktorí majú bydlisko v členskom štáte, ktorý nie je nariadením viazaný, alebo v štáte, ktorý nie je členom EÚ, nemôžu využiť tento postup ani vtedy, ak sa príslušný súd alebo predmetné účty nachádzajú v členských štátoch viazaných týmto nariadením ⁽¹⁸⁴⁾. Príkaz na zablokovanie účtov sa môže uplatniť iba na bankové účty vedené v jednom alebo viacerých členských štátoch viazaných nariadením ⁽¹⁸⁵⁾, hoci účty nemusia byť vedené v banke, ktorá má sídlo v EÚ, ale v takom prípade musia byť vedené v pobočke nachádzajúcej sa v Európskej únii ⁽¹⁸⁶⁾. Použitie príkazu na zablokovanie účtov je obmedzené na cezhraničné prípady ⁽¹⁸⁷⁾. Cezhraničný prípad je taký, v ktorom je bankový účet alebo účty,

(182) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 655/2014 z 15. mája 2014 o zavedení konania týkajúceho sa európskeho príkazu na zablokovanie účtov s cieľom uľahčiť cezhraničné vymáhanie pohľadávok v občianskych a obchodných veciach.

(183) Pozri odôvodnenia 49 až 51. Podľa protokolu č. 21 pripojeného k Zmluve o Európskej únii a Zmluve o fungovaní Európskej únie má Spojené kráľovstvo možnosť neskôr v budúcnosti pristúpiť k nariadeniu.

(184) Pozri článok 4 ods. 6.

(185) Pozri článok 1 ods. 1 a článok 2 ods. 2.

(186) Pozri článok 2 ods. 2.

(187) Vymedzené v článku 3.

(181) Bod 3.5.

ktoré sú predmetom príkazu, vedené v inom členskom štáte, než je členský štát súdu, ktorý začal konanie o návrhu na vydanie príkazu, alebo členský štát, v ktorom má veriteľ bydlisko.

Príklady „cezhraničných prípadov“:

Príklad č. 1 – Veriteľ má bydlisko v členskom štáte A, ktorý je viazaný týmto nariadením. Veriteľ obdržal rozsudok zo súdu v tomto členskom štáte o zaplatení sumy 100 000 EUR proti dlžníkovi, ktorý má bankové účty v troch ďalších členských štátoch B, C a D, pričom všetky tieto štáty sú viazané nariadením. Veriteľ chce podniknúť kroky smerujúce k zablokovaniu všetkých týchto účtov pomocou európskeho príkazu na zablokovanie účtov. Návrh na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov by musel podať súdu v členskom štáte A, kde bol rozsudok vydaný.

Príklad č. 2 – Veriteľ má bydlisko v členskom štáte A a chce podať žalobu o zaplatenie 250 000 EUR proti dlžníkovi, ktorý má bydlisko v členskom štáte B, a zabezpečiť výsledok tejto žaloby pomocou európskeho príkazu na zablokovanie účtov. Dlžník má bankové účty v členských štátoch B a C. Veriteľ by musel podať návrh na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov na súde členského štátu, ktorý je príslušný vo veci rozhodnúť. Návrh na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov však nemôže podať v členskom štáte B, hoci tamojšie súdy sú príslušné vo veci samej, pretože všetky účty, ktoré sú predmetom príkazu, musia byť vedené v inom členskom štáte, než je sídlo súdu, ktorý začal konanie o návrhu na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov.

Príklady prípadov, ktoré nie sú „cezhraničné“:

Príklad č. 3 – Veriteľ má bydlisko v členskom štáte A a disponuje verejnou listinou vyhotovenou v členskom štáte A, podľa ktorej je dlžník s bydliskom v tom istom členskom štáte povinný zaplatiť sumu 150 000 EUR. Veriteľ vie, že dlžník má bankové účty v členskom štáte A a B. Súdom príslušným na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov by boli súdy členského štátu A, v ktorom bola vydaná verejná listina. Veriteľ nemôže požiadať o európsky príkaz na zablokovanie účtov k účtom v členskom štáte A, pretože týmto návrhom by sa vec dostala nad rámec vymedzenia cezhraničných prípadov. Veriteľ však môže podať návrh na európsky príkaz na zablokovanie účtov k účtu vedenému v členskom štáte B.

Príklad č. 4 – Veriteľ má bydlisko v členskom štáte A a v tomto členskom štáte žaluje dlžníka o 150 mil. EUR v súvislosti s dodávkou chybných vlakov. Veriteľ vie, že dlžník má účty v rôznych členských štátoch, vrátane štátu A, ale nevie s istotou, na ktorom účte má najviac prostriedkov. Veriteľ chce podať návrh na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov v súvislosti so všetkými účtami dlžníka, ale môže to urobiť len v členskom štáte A. Prípad je nad rámec vymedzenia cezhraničnej povahy, pretože nie všetky účty sú vedené v iných členských štátoch, než v ktorom má veriteľ bydlisko alebo v ktorom sídli súd s právomocou konať o návrhu. Aby vec patrila do rozsahu pôsobnosti nariadenia, veriteľ by musel z návrhu na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov vylúčiť účty nachádzajúce sa v členskom štáte A.

13.2.2. Vecný rozsah pôsobnosti a dostupnosť

Tento postup je možné použiť pri peňažných pohľadávkach v občianskych a obchodných veciach. Existuje niekoľko výluk z rozsahu pôsobnosti, podobných ako v nariadení Brusel I⁽¹⁸⁸⁾. Tento postup sa okrem toho nemôže použiť na zabezpečenie finančných prostriedkov pripísaných na účtoch vedených v bankách, ktoré sú podľa príslušných vnútroštátnych právnych predpisov imúnne voči zaisteniu⁽¹⁸⁹⁾, ani na účtoch centrálnych bánk alebo vedených v centrálnych bankách konajúcich ako menové orgány⁽¹⁹⁰⁾. Veriteľ môže tento postup využiť pred získaním príkazu alebo po získaní príkazu⁽¹⁹¹⁾. Nástroj je k dispozícii aj na vykonanie záväzku vyjadreného vo verejnej listine alebo uvedeného v súdnom zmiere⁽¹⁹²⁾. Postup podľa tohto nariadenia je k dispozícii pre veriteľov ako alternatíva k postupom, ktoré už majú k dispozícii v zmysle vnútroštátnych právnych predpisov členských štátov⁽¹⁹³⁾.

13.3. Právomoc

Súdy členského štátu, ktorý je príslušný konať vo veci samej, majú právomoc vydať európsky príkaz na zablokovanie účtov, keď veriteľ ešte len má získať rozsudok, súdny zmier alebo verejnú listinu⁽¹⁹⁴⁾. V prípade dlžníkov-spotrebiteľov sa uplatňujú osobitné pravidlá, podľa ktorých má voči veriteľovi

právomoc len súd podľa bydliska dlžníka⁽¹⁹⁵⁾. Keď veriteľ získa rozsudok, súdny zmier alebo verejnú listinu, právomoc získajú súdy členského štátu, ktorý vydal rozsudok, zmier alebo verejnú listinu⁽¹⁹⁶⁾.

13.4. Získanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov

13.4.1. Charakter postupu

Postup získania európskeho príkazu na zablokovanie účtov je jednostranný s cieľom zaistiť, aby dlžník nebol varovaný o zámeroch veriteľa ešte pred vydaním príkazu a aby dlžník po upozornení nepresunul prostriedky inam. Príkaz musí byť vždy vydaný súdom. Súd postupuje v zásade na základe písomných dôkazov, ktoré veriteľ predložil v návrhu alebo spolu s ním. Ak súd požaduje od veriteľa ďalšie dôkazy, musia byť v listinnej podobe. Súd môže uskutočniť ústne vypočutie veriteľa, znalcov alebo svedkov vrátane využitia komunikačných technológií. Pri vydaní príkazu je súd viazaný určitými lehotami, ktoré sú stanovené v nariadení.

13.4.2. Podmienky, ktoré musí veriteľ splniť

Príkaz sa vo všetkých prípadoch udelí iba vtedy, keď veriteľ poskytol dostatočné dôkazy preukazujúce, že jeho nárok naliehavo potrebuje súdnu ochranu. Veriteľ musí súdu uspokojivo preukázať reálne hroziace riziko, že vymáhaniu jeho nároku bude bránené alebo vymáhanie bude sťažené, ak by súd príkaz nevydal⁽¹⁹⁷⁾. Ak bol návrh podaný skôr, ako veriteľ získal rozsudok, musí súdu

(188) Pozri zoznam v článku 2 ods. 2. Vylúčené sú aj daňové, colné a správne veci, keďže ide o *acta iure imperium*.

(189) Článok 2 ods. 3.

(190) Článok 2 ods. 4.

(191) Pozri článok 5.

(192) Tamtiež. Pozri aj vymedzenia pojmov v článku 4 ods. 9 a 10.

(193) Pozri článok 1 ods. 2.

(194) Článok 6 ods. 1.

(195) Článok 6 ods. 2.

(196) Článok 6 ods. 3.

(197) Článok 7 ods. 1.

uspokojivo preukázať, že je predpoklad, že daná vec bude úspešná ⁽¹⁹⁸⁾. V odôvodnení sa objasňuje, že výkon môže byť obmedzený alebo podstatne skomplikovaný z dôvodu reálneho rizika, že dlžník môže svoj majetok stroviť, skryť alebo zničiť, alebo ho previesť za nižšiu ako skutočnú hodnotu, v neobvyklom rozsahu alebo na základe nezvyčajného úkonu. Skutočnosť, že finančná situácia dlžníka je zlá alebo sa zhoršuje, by sama osebe nemala byť dostatočným dôvodom na vydanie príkazu. Súd však môže tieto faktory vziať do úvahy pri celkovom posúdení existencie rizika.

13.4.3. Poskytnutie zábezpeky

Súd môže požiadať veriteľa o poskytnutie zábezpeky, ktorou sa neskôr zaistiť náhrada škody pre dlžníka za prípadné škody, ktoré mu spôsobil príkaz na zablokovanie účtov. Súd by mal mať voľnosť pri stanovovaní výšky zábezpeky. Ak neexistujú konkrétne dôkazy o výške prípadnej škody, súd by mal ako usmernenie pri stanovení výšky zábezpeky zohľadniť sumu, v ktorej bude príkaz vydaný.

V prípadoch, keď veriteľ ešte nezískal rozsudok, súdny zmier alebo verejnú listinu, podľa ktorých je dlžník povinný zaplatiť pohľadávku veriteľa, by poskytnutie zábezpeky malo byť pravidlom. Súd však môže výnimočne upustiť od tejto požiadavky alebo požadovať poskytnutie zábezpeky v nižšej výške, ak sa domnieva, že táto zábezpeka je neprimeraná vzhľadom na okolnosti prípadu, napríklad ak veriteľ má obzvlášť pädné dôvody, ale nemá dostatok prostriedkov na poskytnutie zábezpeky ⁽¹⁹⁹⁾.

V prípadoch, keď veriteľ už získal rozsudok, súdny zmier alebo verejnú listinu, by sa poskytnutie zábezpeky malo nechať na uváženie súdu. Poskytnutie zábezpeky môže byť vhodné napríklad vtedy, ak rozsudok, z ktorého európsky príkaz na zablokovanie účtov vychádza, ešte nie je vykonateľný alebo je len predbežne vykonateľný, pretože prebieha odvolacie konanie.

13.4.4. Postup a lehoty

Návrh sa podáva na formulári, ktorý stanoví Komisia ⁽²⁰⁰⁾. Veriteľ nemusí poskytnúť presné údaje o účtoch, ktoré majú byť zablokované, ako napríklad číslo účtu. Stačí, ak uvedie banku alebo banky, v ktorých sú účty vedené. Návrh a všetky podklady možno predložiť v elektronickej podobe, ak je to prípustné podľa súdneho poriadku v členskom štáte, v ktorom je návrh podaný ⁽²⁰¹⁾. V závislosti od okolností sa na rozhodnutie o návrhu na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov vzťahujú rôzne lehoty. Ak veriteľ ešte nezískal vykonateľný titul, súd do konca desiateho pracovného dňa od podania návrhu vydá rozhodnutie. Ak veriteľ už získal vykonateľný titul, rozhodnutie sa vydá do konca piateho pracovného dňa od podania návrhu. Ak sa koná ústne vypočutie, rozhodnutie by sa malo vydať do piatich dní od vypočutia, a podobné lehoty sa uplatňujú aj pri rozhodovaní, či veriteľ má zložiť zábezpeku. Ak sa veriteľovi uloží táto povinnosť, rozhodnutie o návrhu na vydanie európskeho príkazu na zablokovanie účtov sa vydá hneď, ako veriteľ poskytol zábezpeku príkazu.

(198) Článok 7 ods. 2.

(199) Ďalšie príklady sa uvádzajú v odôvodnení 18.

(200) Pozri článok 8 ods. 1 a články 51 a 52.

(201) Pozri článok 8 ods. 4.

13.4.5. Prístup k informáciám o bankových účtoch

Ako už bolo spomenuté, veriteľ nemusí poznať čísla účtov svojho dlžníka, stačí, ak pozná názvy a adresy príslušných bánk. Ak veriteľ nevie, v akých bankách v ktorých členských štátoch má dlžník účet, môže využiť osobitný postup na získanie informácií o účtoch dlžníka tak, že v tejto záležitosti podá žiadosť na súd, na ktorom je podaný návrh ⁽²⁰²⁾. Tento postup umožňujúci získať informácie o účtoch sa obvykle môže použiť len v prípadoch, keď veriteľ získal vykonateľný titul, či už rozsudok, súdny zmier alebo verejnú listinu, podľa ktorých je dlžník povinný zaplatiť pohľadávku veriteľa. Ak veriteľ disponuje titulom, ktorý zatiaľ nie je vykonateľný, môže požiadať o poskytnutie informácií o účtoch iba vtedy, ak sa má zablokovať vysoká suma a veriteľ dokáže preukázať, že existuje naliehavá potreba týchto informácií, pretože hrozí riziko, že bez týchto informácií by jeho pozícia mohla byť ohrozená, čo by potom mohlo viesť k výraznému zhoršeniu jeho finančnej situácie. S cieľom zamedziť „loveniu naslepo“ musí veriteľ zdôvodniť, prečo sa domnieva, že dlžník má účty v danom členskom štáte.

13.5. Čo sa deje po vydaní EPZÚ

Postup vydávania európskeho príkazu na zablokovanie účtov obsahuje niekoľko inovačných prvkov. Okrem jednostrannej povahy pôvodného postupu podania návrhu je to aj to, že výkon príkazu musí prebehnúť bez meškania a maximálne efektívne. Ide o prvý postup, ktorým EÚ priamo ustanovuje výkon rozsudkov. Hlavné prvky európskeho príkazu na zablokovanie účtov tak majú veľký význam.

(202) Článok 14.

13.5.1. Forma príkazu

Európsky príkaz na zablokovanie účtov sa vydáva na štandardnom predpísanom formulári, ktorý pozostáva z dvoch častí a obsahuje informácie stanovené v nariadení. Finančné prostriedky zostávajú zablokované tak dlho, kým je príkaz v platnosti. Vztahujú sa na ne všetky zmeny, obmedzenia, odvolania, ukončenia príkazu alebo vykonania záväzku, pre ktorý bol príkaz vydaný ⁽²⁰³⁾. Príkaz sa musí vykonať bezodkladne v súlade s pravidlami platnými pre ekvivalentné príkazy v príslušnom členskom štáte ⁽²⁰⁴⁾. Vyhlásenie vykonateľnosti sa nevyžaduje ⁽²⁰⁵⁾.

13.5.2. Odoslanie do banky

Príkaz sa odosiela do príslušnej banky alebo bánk spolu s prázdny tlačivom vyhlásenia, ktoré banka musí vyplniť. Postup odoslania závisí od toho, či sa príkaz má vykonať v tom istom členskom štáte, v ktorom má sídlo aj súd, ktorý príkaz vydal, alebo v inom členskom štáte. V prvom prípade sa odoslanie uskutočňuje podľa súdneho poriadku daného členského štátu. V druhom prípade sa príkaz odošle príslušnému orgánu členského štátu výkonu, v prípade potreby doplnený prekladom do príslušného úradného jazyka tohto štátu ⁽²⁰⁶⁾.

13.5.3. Odpoveď banky

Každá banka, ktorej je adresovaný európsky príkaz na zablokovanie účtov, musí príkaz bez omeškania realizovať. Banka musí zablokovať sumu určenú

(203) Článok 20.

(204) Článok 23 ods. 1 a 2.

(205) Článok 22.

(206) Článok 23 ods. 3.

v príkaze a zabezpečiť, aby nebola prevezená ani vybratá z účtu s výnimkou zvláštneho blokovacieho účtu⁽²⁰⁷⁾. Banka do troch dní od realizácie príkazu pošle veriteľovi vyhlásenie o zablokovaní finančných prostriedkov. Ak bol príkaz vydaný v inom členskom štáte, než je štát výkonu, toto vyhlásenie pošle príslušnému orgánu⁽²⁰⁸⁾ v predmetnom členskom štáte, ktorý ho následne pošle veriteľovi⁽²⁰⁹⁾

13.5.4. Doručenie dlžníkovi⁽²¹⁰⁾

Veriteľ alebo príslušný orgán štátu výkonu potom doručí príkaz dlžníkovi spolu s vyhlásením, návrhom a sprievodnými podkladmi⁽²¹¹⁾. Ak dlžník má bydlisko v rovnakom členskom štáte ako štát vydania príkazu, doručenie sa uskutoční v súlade s právnym poriadkom tohto štátu. Ak dlžník má bydlisko v inom členskom štáte, ako je štát vydania príkazu, doručenie sa uskutoční v lehote troch pracovných dní po prevzatí vyhlásenia z banky. Doručované dokumenty sa odošlú príslušnému orgánu v členskom štáte podľa bydliska dlžníka a tento orgán ich potom doručí dlžníkovi v súlade s právnymi predpismi tohto členského štátu. Ak dlžník má bydlisko v treťom štáte, dokumenty sa doručia v súlade s predpismi o medzinárodnom doručovaní písomností platnými v členskom štáte, ktorý príkaz vydal.

(207) Článok 24. Tento článok obsahuje rôzne ustanovenia o realizácii príkazu, s ktorými sa treba dôkladne oboznámiť.

(208) Vymedzenie pojmu „príslušný orgán“ sa uvádza v článku 4 ods. 14.

(209) Článok 25

(210) Článok 28

(211) Článok 28 ods. 1.

13.6. Opravné prostriedky a ďalšie ustanovenia na ochranu záujmov dlžníka

Keďže európsky príkaz na zablokovanie účtov sa vydáva bez vypočutia dlžníka, v nariadení sa dlžníkovi poskytuje celý rad opravných prostriedkov proti samotnému príkazu na zablokovanie účtov, ako aj proti jeho výkonu⁽²¹²⁾. Opravné prostriedky, ktoré má dlžník k dispozícii, sú okrem podmienok vydávania príkazu a zodpovednosti veriteľa za ich akékoľvek porušenie kľúčovým prvkom nariadenia, ktorým sa má nastoliť rovnováha medzi záujmami veriteľa a záujmami dlžníka. Dlžník môže požiadať o preskúmanie príkazu na zablokovanie účtov, najmä ak neboli splnené podmienky na vydanie príkazu stanovené v nariadení, napríklad preto, že vydávajúcí súd nemal právomoc alebo pohľadávka veriteľa neexistuje, alebo existovala v nižšej sume, prípadne nárok veriteľa nebolo naliehavo potrebné chrániť formou európskeho príkazu na zablokovanie účtov⁽²¹³⁾.

Dlžník môže požiadať o preskúmanie aj vtedy, ak sa okolnosti, ktoré viedli k vydaniu príkazu, zmenili natoľko, že príkaz už nie je opodstatnený, napr. pohľadávka už bola medzitým uhradená.

Opravný prostriedok je k dispozícii aj vtedy, ak príkaz nebol dlžníkovi riadne doručený alebo dokumenty neboli preložené do jazyka, ktorému rozumie, alebo do jazyka členského štátu, kde má bydlisko, a tieto nedostatky doručenia neboli v stanovenej lehote odstránené.

(212) Články 33 – 39.

(213) Ďalšie príklady sa uvádzajú v odôvodnení 12.

Formulár, ktorý sa používa pri uplatnení rôznych opravných prostriedkov, predpíše Komisia ⁽²¹⁴⁾. Proti každému rozhodnutiu v súvislosti s opravnými prostriedkami poskytnutými v nariadení sa možno odvolať ⁽²¹⁵⁾. Dlužník môže požiadať aj o uvoľnenie finančných prostriedkov pod podmienkou, že súdu, ktorý vydal príkaz, poskytne dostatočnú zábezpeku alebo zabezpečenie v súlade s vnútroštátnym právnym poriadkom tohto súdu ⁽²¹⁶⁾.

Nariadenie obsahuje množstvo ďalších ustanovení o ochrane záujmov dlžníka. Niektoré sumy tak možno vylúčiť z realizácie príkazu, ak sú podľa právnych predpisov členského štátu výkonu vyňaté zo zaistenia, a to na žiadosť dlžníka alebo inak v súlade s daným právnym systémom. Patria k nim napríklad sumy potrebné na živobytie dlžníka a jeho nezaopatrených rodinných príslušníkov ⁽²¹⁷⁾. Veriteľ je okrem toho zodpovedný za všetky škody, ktoré dlžníkovi vznikli v súvislosti s príkazom na zablokovanie účtov z dôvodu zavinenia zo strany veriteľa. V niektorých situáciách platí právna domnienka zavinenia ⁽²¹⁸⁾. Veriteľ je napokon povinný požiadať o uvoľnenie akýchkoľvek finančných prostriedkov prevyšujúcich sumu uvedenú v príkaze, ak sa na základe európskeho príkazu na zablokovanie účtov alebo ekvivalentného vnútroštátneho príkazu zablokovalo viacero účtov ⁽²¹⁹⁾.

(214) Pozri články 36, 51 a 52.

(215) Článok 37.

(216) Článok 38.

(217) Článok 3.

(218) Pozri článok 13.

(219) Článok 27.

Uľahčenie justičnej spolupráce a prístupu
k informáciám v praxi

14.1. Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci

14.1.1. Vznik a vytváranie siete

Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci (EJS-civil) bola zriadená Radou na základe rozhodnutia z 28. mája 2001⁽²²⁰⁾ záväzného pre všetky členské štáty s výnimkou Dánska. Svoju činnosť začala 1. decembra 2002. Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci predstavuje konkrétnu a praktickú reakciu na zjednodušenie justičnej spolupráce v prospech občanov, ktorá vedie k zlepšeniu cezhraničného prístupu k spravodlivosti. Sieť má pružnú, nebyrokratickú štruktúru a pracuje neformálnym spôsobom s cieľom uľahčovať justičnú spoluprácu medzi členskými štátmi prostredníctvom podpory vykonávania opatrení európskej civilnej justície a medzinárodných dohôrov, ktorých stranami sú členské štáty, a poskytovania informácií pre verejnosť, ktoré jej uľahčia prístup k vnútroštátnym judičným systémom. Poskytuje podporu ústredným orgánom, ktoré ju využívajú tak, ako sa stanovuje v súvisiacich špecifických nástrojoch, a uľahčuje vzťahy medzi rôznymi súdmi a právnickými profesiami.

Európska justičná sieť vzišla z myšlienky, že postupné vytváranie skutočného priestoru spravodlivosti v Európe so sebou nesie nutnosť zlepšiť, zjednodušiť a urýchliť účinnú justičnú spoluprácu medzi členskými štátmi v občianskych

a obchodných veciach. Sieť zároveň predstavuje originálnu a praktickú reakciu na ciele prístupu k spravodlivosti a justičnej spolupráce stanovené na zasadnutí Európskej rady v Tampere (Fínsko) v roku 1999 a zopakované na zasadnutiach Rady v Haagu v roku 2004 a v Štokholme v roku 2009. Európska rada 26. a 27. júna 2014 zdôraznila potrebu ďalších opatrení na uľahčenie cezhraničnej činnosti a operačnej spolupráce. Európska justičná sieť teda poskytuje cenný prístup k spravodlivosti pre osoby, ktoré sú účastníkmi cezhraničných súdnych sporov alebo súdnych konaní v nesporných veciach.

14.1.2. Údaje o členstve v Európskej justičnej sieti a jej pôsobení

Sieť sa skladá z jedného alebo viacerých kontaktných miest určených každým z príslušných členských štátov spolu s rôznymi orgánmi a ústrednými orgánmi uvedenými v nástrojoch civilného súdnictva v EÚ, v medzinárodných dohovoroch a ďalších nástrojoch, ktorých sú členské štáty zmluvnou stranou. Kontaktné miesta zohrávajú v sieti kľúčovú úlohu. Sú k dispozícii ostatným kontaktným miestam a miestnym súdnym orgánom svojho členského štátu, aby im pomohli riešiť cezhraničné problémy, s ktorými sa stretávajú, a poskytovali im akékoľvek informácie s cieľom uľahčiť uplatňovanie právnych predpisov ostatných členských štátov uplatniteľných v rámci Únie alebo medzinárodných nástrojov. Obrátiť sa na ne môžu aj úrady určené v právnych nástrojoch Spoločenstva alebo medzinárodných nástrojoch týkajúcich sa justičnej spolupráce v občianskych a obchodných veciach. Kontaktné miesta pomáhajú týmto orgánom vo všetkých možných smeroch. Okrem toho aj pravidelne komunikujú s kontaktnými bodmi ostatných členských štátov.

(220) Rozhodnutie Rady č. 2001/470/ES z 28. mája 2001 o vytvorení Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci, pozri Ú. v. ES L 174, 27.6.2001, s. 25. Rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 568/2009/ES z 18. júna 2009 bol doplnený jej právny základ, ktorým bola sieť modernizovaná a zahŕňala už aj právnické povolania. Komisia v súčasnosti pripravuje správu o činnosti Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci, ktorá by mala byť uverejnená do konca roka 2014.

Od nadobudnutia platnosti rozhodnutia ⁽²²¹⁾, ktorým sa mení pôvodný nástroj zakladajúci sieť, sa členstvo v sieti rozšírilo nad rámec justičných alebo správnych orgánov zodpovedných za justičnú spoluprácu v občianskych a obchodných veciach, ktorých členstvo členské štáty, ako aj styční sudcovia zodpovední za spoluprácu v občianskych a obchodných veciach považujú za užitočné, a členmi sa môžu stať profesijné združenia príslušníkov právnických povolání.

Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci má vyše päťsto členov a členské štáty doposiaľ určili približne sto kontaktných miest. Európska justičná sieť zasadá šesťkrát ročne. Európska justičná sieť zaviedla informačné hárky, v ktorých sa uvádzajú informácie pre občanov z viac ako dvadsiatich rôznych oblastí práva. K dispozícii sú vo všetkých jazykoch Únie na Európskom portáli elektronickej justície. Európska justičná sieť vydala a pravidelne aktualizuje deväť príručiek pre občanov, v ktorých sú načrtnuté informácie a osvedčené postupy pre odborníkov týkajúce sa viacerých nástrojov EÚ zo súboru právnych predpisov EÚ z oblasti občianskeho súdnictva.

Členské štáty na dôverných bilaterálnych zasadnutiach EJS pravidelne diskutujú o konkrétnych prípadoch s cieľom pomôcť pri riešení týchto prípadov v oblasti rodinného práva týkajúcich sa vyživovacej povinnosti, únosov detí a práv styku s dieťaťom alebo jeho zverenia do starostlivosti. Sekretariát EJS zabezpečuje Európska komisia, ktorá takisto organizuje zasadnutia siete a predsedá im.

Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci uľahčuje justičnú spoluprácu týkajúcu sa občianskych a obchodných vecí vďaka interakcii s vnútroštátnymi kontaktnými bodmi EJS. Je najdôležitejším dostupným nástrojom v tejto oblasti. Európska justičná sieť je zvlášť dôležitá pri riešení praktických problémov v konkrétnych prípadoch týkajúcich sa cezhraničných súdnych konaní. Sieť okrem toho vytvára cenné fórum umožňujúce hodnotiť nástroje EÚ z *acquis* v oblasti občianskeho súdnictva formou výmeny skúseností medzi kontaktnými miestami a ďalšími členmi. Súčasne predstavuje dôležité komunikačné médium a sprostredkúva kontakt medzi ústrednými orgánmi, ktoré sa venujú najmä nástrojom EÚ v oblasti rodinného práva, ako sú napríklad nariadenia Brusel IIa a nariadenie o vyživovacej povinnosti.

Čoraz viac legislatívnych nástrojov EÚ v občianskych a obchodných veciach sa výslovne odvoláva na použitie siete na podporu pri ich vykonávaní. Sieť hrá významnú úlohu v poskytovaní informácií o vnútroštátnych právnych predpisoch v rôznych oblastiach práva. Ako sa uvádza v oznámení Komisie z 11. marca 2014 o programe EÚ pre spravodlivosť pre rok 2020 ⁽²²²⁾, sieť má zásadnú rolu pri konsolidácii nástrojov dostupných v oblasti civilnej justície.

14.1.3. Nedávny rozvoj EJS

Hlavnou výzvou pre Európsku justičnú sieť v rámci revidovaného právneho rámca ⁽²²³⁾ bolo od roku 2011 začleniť nové členstvo príslušníkov právnických povolání do činností siete. Cieľom nového rozhodnutia je snaha zabezpečiť lepšie prevádzkové podmienky pre sieť v rámci členských štátov prostredníctvom národných kontaktných miest a posilniť ich úlohy v rámci

(221) Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 568/2009/ES z 18. júna 2009, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie Rady 2001/470/ES o vytvorení Európskej súdnej siete pre občianske a obchodné veci, pozri Ú. v EÚ L 168, 30.6.2009, s. 35.

(222) COM(2014)144

(223) K 1. januáru 2011.

siete, ako aj vo vzťahu k sudcom a právnickým profesiám. Okrem rozšírenia členstva o profesijné združenia, ktoré zastupujú príslušníkov právnických povolání na vnútroštátnej úrovni, ktorí sa priamo podieľajú na uplatňovaní nástrojov EÚ a širších medzinárodných nástrojov týkajúcich sa justičnej spolupráce v občianskych a obchodných veciach, majú kontaktné miesta Európskej justičnej siete vhodné styky s týmito profesijnými orgánmi.

Takéto interakcie môžu zahŕňať najmä výmenu skúseností a informácií o účinnom a praktickom uplatňovaní nástrojov Európskej únie a dohovorov, spoluprácu pri príprave a aktualizácii informačných hárkov dostupných na internetovej stránke EJS a účasť na príslušných zasadnutiach EJS (konkrétne na výročnej schôdzi členov Európskej justičnej siete). Ukázalo sa, že v oblasti rodinného práva je Európska justičná sieť prospešná, pričom členské štáty okrem účasti na bilaterálnych aj plenárnych zasadnutiach Európskej justičnej siete vytvorili v súlade s požiadavkami právnych predpisov Únie aj ústredné orgány, ktoré priamo pomáhajú pri cezhraničnej justičnej spolupráci v týchto veľmi komplikovaných a často vysoko citlivých záležitostiach.

14.2. Sprístupňovanie informácií v Európskom portáli elektronickej justície.

Jednou z kľúčových úloh Európskej justičnej siete je vytvorenie webových lokalít, ktoré budú obsahovať informácie o európskych a medzinárodných právnych nástrojoch, vnútroštátnych právnych poriadkoch a postupoch členských štátov. Kontaktné miesta EJS tu veľmi úzko spolupracujú s Európskou komisiou. Išlo o postupné zavedenie a aktualizovanie informačného systému určeného pre verejnosť, ktorý má uľahčiť prístup verejnosti k súdnym systémom jednotlivých štátov, a to najmä prostredníctvom

tejto webovej lokality, ktorá sa vo veľkej miere presunula z Európskeho portálu elektronickej justície. Na tento účel EJS vyvinula informačné hárky o vnútroštátnych právnych predpisoch a postupoch týkajúcich sa právnych nástrojov Únie. Tieto informačné hárky aktualizované vo všetkých úradných jazykoch EÚ sú k dispozícii na stránkach Európskeho portálu elektronickej justície: https://e-justice.europa.eu/content_ejn_in_civil_and_commercial_matters-21-sk.do.

Stránky Európskej justičnej siete na Európskom portáli elektronickej justície takisto obsahujú informácie o všetkých nástrojoch civilného súdnictva v EÚ a rôznych postupoch v Európskej únii. Osobitná časť portálu je venovaná formulárom.

Európska justičná sieť prispela aj k príprave a aktualizácii Európskeho justičného atlasu pre občianske veci, na ktorom pracovala spolu s Európskou komisiou. Aj tento atlas je k dispozícii online a obsahuje cenné a veľmi podrobné informácie o právnych systémoch jednotlivých členských štátov. Využívanie justičného atlasu, ktorý je verejný, vytvára potenciál pre prístup k informáciám o rôznych aspektoch jednotlivých právnych systémov, napríklad o tom, ktoré súdy členských štátov sú príslušné pre rôzne vnútroštátne a európske postupy, ako aj k údajom o príslušníkoch zaoberajúcich sa výkonom práva a príslušníkoch právnických povolání. Na tejto lokalite sú dostupné formuláre pre mnohé európske postupy, napríklad pre platobný rozkaz a konania vo veciach s nízkou hodnotou sporu.

Po „migrácii“ justičného atlasu možno k nemu prísť cez portál elektronickej justície. Justičný atlas je k dispozícii na adrese: https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-sk.do?init=true.

Spolu s vývojom portálu elektronickej justície sa rozvíja aj projekt E-Codex, v rámci ktorého si tímy v rôznych členských štátoch vymieňajú poznatky o tvorbe techník na online spracovanie rôznych postupov. Prvým z týchto projektov je vytvorenie online postupu pre európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu.

Webová lokalita Európskej komisie venovaná oblasti spravodlivosti okrem toho poskytuje informácie o politikách a aktivitách Európskej únie v oblasti civilného súdnictva. Táto lokalita umožňuje aj určitý prístup k iným spomínaným lokalitám prostredníctvom hypertextových prepojení. Prepojenie na samotnú stránku: http://ec.europa.eu/justice/civil/index_sk.htm.

Prostredníctvom Európskej justičnej siete sa uverejňujú aj rôzne praktické príručky a iné písomné informácie o iniciatívach Európskej únie v oblasti civilnej justície. Väčšina z nich je k dispozícii aj online na adrese: http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm.

ZOZNAM NÁSTROJOV, NA KTORÉ SA ODKAZUJE V TOMTO SPRIEVODCOVI

Názov nástroja Bod

NARIADENIE RADY (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000
o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych
a obchodných veciach (Brusel I) 1.5 a 2

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 1215/2012
z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov
v občianskych a obchodných veciach (prepracované znenie nariadenia
Brusel I) 2.2

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 542/2014
z 15. mája 2014, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1215/2012, pokiaľ ide
o pravidlá, ktoré sa majú uplatniť s ohľadom na Jednotný patentový
súd a Súdny dvor Beneluxu 2.2.1 a 2.2.8

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 805/2004
z 21. apríla 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre
nespomé nároky 3.2

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1896/2006
z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza európske konanie
o platobnom rozkaze 3.3

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 861/2007
z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach
s nízkou hodnotou sporu 3.4

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 655/2014
z 15. mája 2014 o zavedení konania týkajúceho sa európskeho príkazu
na zablokovanie účtov s cieľom uľahčiť cezhraničné vymáhanie pohľadávok
v občianskych a obchodných veciach 3.5 a 13.

NARIADENIE RADY (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o konkurznom konaní... 4

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 593/2008
zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I). 5.2

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 864/2007
z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (Rím II) 5.3

NARIADENIE RADY (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej
právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach
rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000
(Brusel IIa) 6.1

NARIADENIE RADY (EÚ) č. 1259/2010 z 20. decembra 2010, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti rozhodného práva pre rozvod a rozlučku (Rírm III) 6.2

NARIADENIE RADY (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti 7

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve 8

NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 1393/2007 z 13. novembra 2007 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch (doručovanie písomností) a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1348/2000 9

NARIADENIE RADY (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach 10

SMERNICA RADY č. 2003/8/ES z 27. januára 2003 o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch 11.2

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY č. 2008/52/ES z 21. mája 2008 o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach 12.3

ROZHODNUTIE RADY č. 2001/470/ES z 28. mája 2001 o vytvorení Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci 14.1

ROZHODNUTIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY č. 568/2009/ES z 18. júna 2009, ktorým sa mení a dopĺňa rozhodnutie Rady 2001/470/ES o vytvorení Európskej justičnej siete pre občianske a obchodné veci 14.1

Právne upozornenie: Žiadne informácie uvedené v tomto sprievodcovi sa nemajú považovať za náhradu alebo nahradenie priameho odkazu na opísané nástroje. Nepreberáme zodpovednosť za žiadne chyby alebo vyhlásenia uvedené v tomto sprievodcovi, v dôsledku ktorých vznikne používateľom tohto sprievodcu akákoľvek strata alebo škoda.

***Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť odpovede
na vaše otázky o Európskej únii.***

**Bezplatné telefónne číslo (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Za poskytnutie informácií sa neplatí, podobne ako za väčšinu hovorov (niektorí mobilní operátori, verejné telefónne automaty alebo hotely si však môžu účtovať poplatok).

© Obálka, s. 4, s. 10, s. 24, s. 30, s. 36, s. 50, s. 62, s. 70, s. 84, s. 90, s. 94, s. 98, s. 102, s. 110: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39715-8

doi:10.2838/28044

© Európska únia, 2014

Rozmnožovanie je povolené len so súhlasom autora.

Printed in Belgium

VYTLAČENÉ NA PAPIERI BIELOM BEZ POUŽITIA ELEMENTÁRNEHO CHLÓRU (ECF)

Kontakt

Európska komisia
Generálne riaditeľstvo pre spravodlivosť
Európska justičná sieť
v občianskych a obchodných veciach
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>

Úrad pre publikácie

Európska justičná sieť
v občianskych a obchodných veciach

